

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

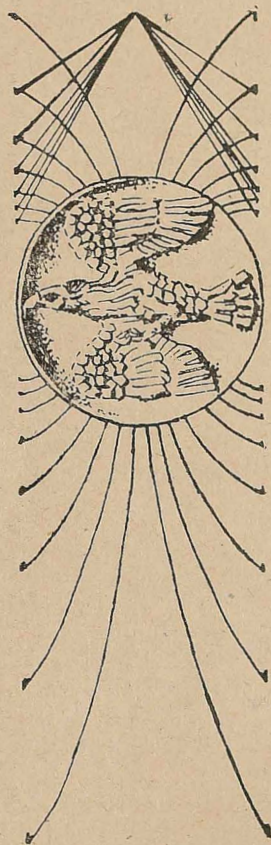
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΕΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ

1960

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ :

Έλευθέριος Βενιζέλος, δρ Κ. Σπυριδάκις, Ά. Άμάνης, Γ. Άρβανιτάκης, Στ. Βότσης, Φρ. Βράχας, Κλ. Γεωργιάδης, Άντ. Εύγενίου, Κ. Κλεάνθους, Ρογ. Λοιζίδης, Κ. Μόντης, Σαιν Τζών Πέρς, Ήθη Πουλίδου, Σπ. Σπυριδάκις, Ά. Τσέχωφ, Τ. Φυλακτού, Κ. Χατζηστεφάνου, Ά. Χριστοφίδης, Κ. Χρυσάνθης.

ΑΡ. 3

ΧΡΟΝΙΑ Α΄

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Πνευματική ομάδα: Φρ. Βράχας, Κ. Μόντης, Τ. Φυλακτού,
Α. Χριστοφίδης, Κ. Χρυσάνθης.

Γραμματέας: Κύπρος Χρυσάνθης, Λήδρας 114, Λευκωσία.

Ταμίας: Τάκης Φυλακτού, Γενικά Ασφάλεια Κύπρου, Λευκωσία.

Έτησία συνδρομή £ 1,000 μίλς

Έτησία συνδρομή εξωτερικού £ 3,000 μίλς

Τιμή τεύχους £ 0,100 μίλς

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται. Κλισέ και φωτογραφίες επιστρέφονται.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κ. MONTH: Μερικοί παράξενοι Χριστουγεννιάτικοι κι' άλλοι Χριστιανικοί στίχοι (ποίημα)	σ.	101
ΠΙΝΔΑΡΟΥ (μετ. Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗ): ΙΔ' Όλυμπιονίκης		102
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ: Στόν Όλυμπιονίκη Διάδοχο Κωνσταντίνο (Επίγραμμα) ...		103
Κ. ΣΠΥΡΙΑΚΙ: Τό πνεύμα τής αρχαίας Όλυμπίας και τό σημερινόν αγωνιστικόν ιδεώδες (αρθρο)		104
Κ. MONTH: Τρεις - τέσσερις μέρες πριν άπ' τά Χριστούγεννα (διήγημα)		107
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ: Χριστουγεννιάτικη Ειρήνη (ποίημα)		109
Γ. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ: «Πρώτες Έγες» (ποιήματα)		110
Κ. Ε. ΧΑΤΖΗΣΤΕΦΑΝΟΥ: Άνέκδοτη έπιστολή του Έλευθερίου Βενιζέλου (έπιστολή και σχόλιο)		111
ΦΡ. ΒΡΑΧΑ: Οί Παγκυπριονίκες (μελέτη)		112
Τ. Γ. ΦΥΛΑΚΤΟΥ: Βλέποντας ένα καράβι να φεύγει — Τότε και τώρα... — Δύναμη (ποιήματα)		114
Η. ΠΟΤΛΙΔΟΥ: Γύρω από τά ποιήματα του Κυπριακού Άγώνα (μελέτη)		116
Α. ΑΜΑΝΗ: Τοπίο (ποίημα)		117
Π. Κ.: Τό Νόμπελ 1960 (σημείωμα)		118
SAINT-JOHN PERSE (μετ. Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ): Πανηγυρικοί I και XVIII (ποιήματα)		118
Α. ΕΥΓΕΝΙΟΥ: Χριστούγεννα (διήγημα), ...		119
♦ Η Γέννηση (τοιχογραφία)		121
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ: Έτσι άρχισε ή Κυριακή... (νουβέλλα)		122
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ — Γ. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ: Έπικήδειος σε άθλητή (στίχοι — μουσική)		124
ΣΤ. ΒΟΥΣΗ: Σχέδιο 1960 (σχέδιο)		125
Κ. ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ: Βρέξε, ούρανε (ποίημα)		126
Α. ΤΣΕΧΩΦ (μετ. Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗ): Η Έπέτειος (μονόπρακτο)		127
Π. Κ.: Τά άλλα Νόμπελ (σημείωμα)		134
ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ: Φρ. Βράχα: Άνάγκη προγραμματισμού. — Ά. Περναρόη: Η νίκη του Διαδόχου. — Ρογήρου Λοϊζίδη: Δημήτρης Μητρόπουλος. — Φρ. Βράχα: Έτηρεία πνευματικών σχέσεων. — Κ. Χρυσάνθη: Τό πατριωτικό μονόπρακτο. — Τ. Φυλακτού: Για μά πνευματική εξ- υγίανση. — Κ. Χρυσάνθη: Τά άκατάλληλα έντυπα. — Φρ. Βράχα: Περισ- σότερος σεβασμός. — Π. Κ.: Τηλ. Κάνθος και Στέλιος Βότσης. — Διαμαρτυρία για τά πυρηνικά. — Κλ. Γεωργιάδη: Δογοτεχνικοί Όμιλοι. — Γ. Άρβανι- τάκη: Η Δραματική Σχολή. — Σπ. Ι. Σπυριδάκι: Δ. Μητρόπουλος. — ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ — Κ. Χρυσάνθη: Τό Κυπριώτικο Σκέτς. — Άντ. Ίντιάνου «Άγνωστες σελίδες από τή ζωή και τό έργο του Άνδρέα Κάλθου. — ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ — Κ. Χρυσάνθη: Άλ. Κασόνα «Τά δέντρα πεθαίνουν ύρθια» — Ά. Χριστοφί- δης: Γ. Κατσούση «Ώρα 5,33 π.μ.» και Κ. Χρυσάνθη «Η προδοσία». — ΤΟ ΡΑ- ΔΙΟΦΩΝΟ — Κ. Χρυσάνθη: Τό Κυπριώτικο Σκέτς. — ΒΙΔΗΣΕΙΣ — ΚΤ- ΠΡΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ — ΚΤΠΡΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ — ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.		

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

Πνευματική Όμάδα : ΦΡ. ΒΡΑΧΑΣ, Κ. ΜΟΝΤΗΣ, Τ. ΦΥΛΑΚΤΟΥ,
Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ, Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Γραμματέας : ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Ταμίας : ΤΑΚΗΣ Γ. ΦΥΛΑΚΤΟΥ

ΧΡΟΝΙΑ Α΄.

ΔΕΚΕΒΡΗΣ 1960

ΑΡ. 3

ΜΕΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΞΕΝΟΙ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟΙ ΚΙ' ΑΛΛΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

[Γραμμένοι την τελευταία στιγμή]

Αίωρείται ακόμα άπάνω άπ' την Έρημο
ή Γέννησή Σου, Κύριε.
Τήν ειδα!

Κόβουμε, Κύριε, κάθε μέρα, κάθε στιγμή,
κομματάκι-κομματάκι άπ' τη Γέννησή Σου
και τὸ σταυρώνουμε.

Τι ανατρέχουμε σ' Έβραίους
και πανάρχαιες έπετείους σταυρώσεως,
άφοῦ έχουμε άλλες
τόσο πρόσφατες και δικές μας,
άφοῦ έχουμε αυτή την ίδια την πράξη κάθε στιγμή:
Στὸ κάτω-κάτω εκείνοι δὲν είχαν κάνει
παρὰ ένα άσήμαντο πρώτο βηματάκι. Τίποτ' άλλο.

Όμως ανεξαρτήτως, για ὄνομα τοῦ Θεοῦ!
Τι μπορεί νὰ υπάρξει πέρα άπ' τη Γέννηση,
πῶς μπορεί, προπαντός, νὰ υπάρξει «σταυρός»,
πῶς μπορεί νὰ υπάρξει ένας ανθρώπινος «σταυρός»;
Ποῦ τὸν βλέπετε;

Τὸ Κεφάλαιο εἶν' ἡ Γέννηση,
ἡ Έπικεφαλίδα εἶν' ἡ Γέννηση,
ὅλα τ' άλλα εἶναι κόμματα κι' άνω τελείες.
Ποιὸς ν' αναστηθῆ; Ποιὸς πέθανε;
Οὔτε πρόσεξε καν ἡ Γέννηση τὸ «σταυρό».

Τὰ Χριστούγεννα, παιδιά μου. Αὐτά!
Θούλη μου, Μάριέ μου, Λέλλο μου, Στάλω μου.
τὰ Χριστούγεννα!

Μᾶς περιμένει. Τὴν εἶδα τὴ Γέννηση
νὰ αἰωρῆται ἀπάνω ἀπ' τὴν Ἔρημο
καὶ νὰ μᾶς περιμένῃ.
Τὴν εἶδα!

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΝΤΗΣ

ΠΙΝΔΑΡΟΥ

ΙΔ' ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΗΣ

Γιὰ τὸν Ἀσώπιχο ἀπὸ τὸν Ὀρχομενὸ
νέο ποὺ νίκησε στὸ δρόμο.

ὦ Σεῖς ποὺ κατοικεῖτε, Χάρες, τοῦ Κηφισσοῦ τὸ ρέμα
καὶ μένετε στὴ χώρα μὲ τὰ ὠραῖα τὰ ἄτια,
ὦ φημισμένες ἀνασσεις τοῦ εὐφοροῦ Ὀρχομενοῦ,
προστάτισες τῆς παλαιᾶς γενεᾶς τῶν Μινυῶν,
ἀχροαστῆτε ποὺ σᾶς δέομαι.

Χάρι σέ σᾶς καὶ τὰ τερονὰ καὶ τὰ καλὰ
γίνονται ἔλα στοὺς θνητοὺς
καὶ παίρνει ὁ ἄντρας ὁμορφιὰ καὶ δόξα καὶ σοφία
οὔτε οἱ θεοὶ σὰ λείπετε

κοσμοῦν συμπόσια ἢ χοροῦς.

Ἔσεῖς πάνω στὸν οὐρανὸ φυλάσσετε ἔλα τὰ ἔργα
καὶ στήνοντας τὸ θρόνο δίπλα στὸν Ἀπόλλωνα
μὲ τὰ χρυσὰ τὰ τόξα

τιμᾶτε τὴν αἰώνια τοῦ Ὀλυμπίου δόξα.

ὦ Σὺ Ἄγλαϊα σεβαστὴ καὶ σὺ Εὐφροσύνη
ποὺ ἀγαπᾶς τὴ μελωδία

ὦ κόρες σεῖς τοῦ πιδὸ μεγάλου ἀπὸ τοὺς Θεοὺς
ἀκοῦστε τώρα, ὦ Θάλεια ποὺ θέλεις τὰ τραγούδι,
σὰν δῆτε ἐτοῦτον τὸ χορὸ ἀνάλαφρα νὰ προχωρῇ
σ' εὐτυχισμένο δρόμο.

Γιατὶ ἦλθα τὸν Ἀσώπιχο νὰ ψάλλω μὲ τρόπο Λυδικὸ
καὶ προσεγμένο μέτρο

Μιὰ κι ἡ Μινύεια κέρδισε χάρι σέ σένα νίκη
στὴν Ὀλυμπία. Μὰ ἔλα τώρα πήγαινε,

Ἦχώ, στῆς Περσεφόνης τὸ μαῦρο σπιτικὸ
νὰ φέρῃς στὸν πατέρα του Κλεόδαμο τὴν ὁμορφὴ ἀγγελία
Καὶ σὰν τὸν δῆς, ὁ γυιὸς του νὰ τοῦ πῆς
ἔβαλε στὰ μαλλιά του στὸ ἀκουστὸ ρουμάνι
τῆς Πίσας τῶν τρισένδοξων ἀγῶνων τὸ στεφάνι.

Μετ.: ΑΝΔΡΕΑ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗ

Ξ Τ Ο Ν
Ο Λ Υ Μ Π Ι Ο Ν Ι Κ Η
Δ Ι Α Δ Ο Χ Ο
Κ Ω Ν Σ Τ Α Ν Τ Ι Ν Ο

Ν Ι Κ Η Α Θ Λ Η Τ Η
Ν Ι Κ Η Λ Α Ο Υ

Κ Υ Ρ Ο Σ Χ Ρ Υ Σ Α Ν Θ Η Σ

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟΝ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΝ ΙΔΕΩΔΕΣ

(Παλιὸ ἄρθρον γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς τοῦ 1936
ποὺ ἀναδημοσιεύεται κατόπιν ἀδείας).

Ἡ Ἱερὴ Φλόγα ἀπὸ τὴν Ἄλτιν ἔφερεν ἀπὸ χθὲς τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Βόρειον νύμφην.* Μέσα ἀπὸ τὰς ἰαχὰς τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τὰς κραυγὰς τῶν ἑορτῶν μεταφέρεται μὲ τὸν πρωτότυπον συμβολικὸν αὐτὸν σύνδεσμον τῆς χώρας, ποὺ ἐδημοῦργησε τὸ πνεῦμα τὸ Ὀλυμπιακόν, μὲ τὴν χώραν ποὺ εὐλαβικὰ ποῖν ὀλίγας δεκάδας ἐτῶν ἀνέσκαψε τὰ ἱερὰ χῶματα, ἢ σκέψῃς πρὸς τὴν ἀρχαιότητα καὶ πάλιν. Καὶ ἀκόμη καί πάρα πάνω. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἀπὸ ὅλας τὰς ἡπείρους τῆς γῆς ἔχαιρέτισαν χθὲς προσκυνητὰ τὸ φῶς ποὺ ἤρχετο ἀπὸ τὴν κοιτίδα τοῦ πολιτισμοῦ. Ὀλων ἠνωμένοι ὁ νοὺς ἐφέρεθη καὶ πάλιν πρὸς τὸν ἱερὸν χῶρον.

Εἶναι ὅμως ἡ ἀναβίωσις αὕτη τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἀναβίωσις καὶ τοῦ ἀρχαίου πνεύματός των; Ἀντιλαμβάνεται τὸ πολλὸ πλῆθος τῆ ἔννοιαν ποὺ ἔχει ἡ μεγάλη ἑορτή; Αὐτὸ εἶναι ἓνα ζήτημα ποὺ ἔρχεται τὴν στιγμὴν ταύτην εἰς τὸν νοῦν τοῦ φιλολόγου καὶ γενικὰ τοῦ μελετητοῦ τῆς ἀρχαιότητος.

Ὁ ἀθλητής, ὁ φίλαθλος καὶ τὸ πολὺ κοινὸν δὲν βλέπουν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ποὺ γίνεται κάθε τέσσερα χρόνια παρὰ ἀριθμούς, ἐπιδόσεις καὶ νίκας. Ἐνθιμούμαι, πόσον ἐνθουσιασμὸν ἐπροκάλεσε κατὰ τὴν προηγουμένην Ὀλυμπιάδα ποὺ ἔγινεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὸ γεγονός ὅτι ὅλα σχεδὸν τὰ παγκόσμια ρεκόρ εἶχον καταρριφθῆ. Αὐτὸ εἶχε προσέξει ὁ κόσμος καὶ αἱ ἐφημερίδες καὶ αὐτὸ τοὺς ἱκανοποίησε. Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν διαφοροτικὰ νὰ γίνῃ. Εἰς τὸν τόπον ποὺ ἐπικρατεῖ ὁ μηχανικὸς πολιτισμὸς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐνδιαφέρῃ τίποτε περισσότερον παρὰ τὰ δευτερόλεπτα καὶ τὰ δέκατά των. Ποία μεγάλη νίκη, ὅταν ὁ δρομεὺς διανύσῃ εἰς 1/10 τοῦ δευτερολέπτου ταχύτερον τὸν δρόμον ἀπὸ ὅ,τι ἀνθρώπινον πόδι κατόρθωσε ποτέ! Σύμφωνα πρὸς τὴν ἀντίληψιν ταύτην ὁ Ὀλυμπιακὸς ἀγὼν δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀφορμὴ λατρείας τοῦ ἀνθρώπινου σώματος καὶ τῆς δυναμικότητός του.

Οἱ ἔμποροι καὶ οἱ βιομήχανοι τοῦ κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ἀγῶνες τελοῦνται, δὲν βλέπουν εἰς αὐτοὺς παρὰ εὐκαιρίαν, διὰ νὰ προσελκύσουν περισσοτέρους ἀγοραστὰς διὰ τῆς ἐπαδείξεως εἰς τοὺς ἐπισκέπτας τῶν νέων των προόδων. Οἱ θεατὰ εὐρίσκουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀπολαύσουν θεαμάτων ποὺ τοὺς παρέχει τὸ ὄργανόν των τοὺς ἀγῶνας κράτος καὶ νὰ ὑπενθυμίσουν ὅτι ὁ πλοῦτος των τοὺς καθιστᾷ ἱκανοὺς νὰ πλεύσουν ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, διὰ νὰ ἔχουν τὴν εὐτυχίαν νὰ χαροῦν ὅ,τι αἱ ἑορταὶ καὶ αἱ πανηγύρεις τοὺς παρέχουν. Τέλος, τὸ κράτος ποὺ ἔχει τὴν τιμὴν νὰ δέχεται ἀντιπροσώπους καὶ ἐπισκέπτας ἀπὸ παντοῦ τῆς γῆς καὶ νὰ τοὺς φιλοξενῇ, εὐρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξῃ μὲ ὄλην τὴν δυνατὴν εἰς ἀνθρώπους μεγαλοπρέπειαν τὴν ἐθνικὴν δυναμικότητά του. Ἡ κραυγὴ τῆς συναδελφώσεως τῶν λαῶν, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐγενικῆς ἀμίλλης, ποὺ συχνὰ συνοδεύουν τὴν τέλεσίν των, σῆνῃι μόλις περάσουν αἱ ἑορταὶ καὶ αἱ πανηγύρεις.

Καὶ ἔπειτα, ἂν προσέξωμεν τὸ γεγονός, πὼς δὲν εἶναι ἓνας τόπος καὶ μόνος διαρκῆς, τοῦ ὁποῖου τὸ πνεῦμα τὸ Ὀλυμπιακόν νὰ καλῇ τὸν κόσμον πρὸς ἑαυτὸ εἰς αἰῶνον λατρείαν, φανταζόμεθα πὼς τὸ πνεῦμα τοῦτου σάν ἓνας πλάνης ζητεῖ νὰ περιέλθῃ ὄλην τὴν γῆν καὶ ποθενὰ δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθῇ. Μάτην δοκιμάζει ἐπὶ ὀλίγας ἐβδομάδας τὴν προσπάθειαν τῶν ἀνθρώπων νὰ τὸ κρατήσουν κοντὰ τους, φεύγει πάλιν διὰ νὰ ξαναῖποστῇ μετὰ 4 χρόνια μῶν νέαν ἀπογοήτευσιν. Νομίζει κανεὶς πὼς, ὅταν ὁ Θεοδόσιος Α' τὸ 393 μ.Χ. ἀπὸγύρωσε τὴν τέλεσιν τῶν εἰδωλολατρικῶν τελετῶν, τὸ Ὀλυμπιακὸν πνεῦμα ἔμεινε χωρίς νάον. Ὁ βαρῶνος τῆ Κουπερτῆν ἐξήτησε νὰ τοῦ κάμῃ πατρίδα ὄλον τὸν κόσμον καὶ αὐτὸν νὰ τοῦ κτίσῃ ὡς ναόν. Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ Ὀλυμπιακόν εἶχε χάσει πολὺ πρὸ τοῦ Θεοδοσίου τὸν πραγματικόν του χαρακτήρα.

* Ἐννοεῖται ἡ γερμανικὴ πρωτεύουσα Βερολίνον, ὅπου ἐτελέσθησαν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες τῷ 1936.

Ἄς οἴσῃμεν τώρα καὶ ἓνα βλέμμα εἰς τὴν ἀρχαιότητα τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς. Ἀμέσως μᾶς ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ἡ θαυμαστὴ ρῆσις πού μᾶς διασφῆζει ὁ Ἡρόδοτος (8,26) ὡς λεχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Τριταντάχμου, ὅταν οὕτως ἐπληροφορήθη ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦγον Ὀλύμπια καὶ ὅτι τὸ ἄθλον δι' αὐτὰ ἦτο μόνον στέφανος ἐλαίας: «παπαῖ, Μαρδόνιε, κοίους ἐπ' ἄνδρας ἠγάγες μαχησομένους ἡμᾶς οἱ οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς». Εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις πού ἀποδίδονται εἰς τὸ στόμα βαρβάρου ἡμιητοῦ τοῦ ἐλληνικοῦ μεγαλείου, ἐνῶ πράγματι ἀποτελοῦσαν τὴν ἀντίληψιν περὶ τῶν Ὀλυμπίων πού εἶχεν ὁ Ἡρόδοτος καὶ ἡ σύγχρονός του ἐποχὴ, ἐνσαρκοῦται τὸ ἰδεῶδες τῶν πανελληνίων τούτων ἀγῶνων, καὶ τὸ πνεῦμα, ὑφ' ὃ οὔτοι ἐτελοῦντο, πρὸ πάντος μετὰ τὴν λάμπριν τῶν νικῶν τῶν περσιῶν πολέμων. Ἐνας κλάδος ἐλθᾶς, τὸ σύμβολον τῆς ἀρετῆς, ἰδοὺ τὸ θραβεῖον. Ἀρετὴ, μιὰ λέξις χαρακτηριστικὴ τῆς δημιουργικῆς πνοῆς μόνου τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος. Αὐτὴν τὴν πολυμοχθον κατ' Ἀριστοτέλην ἠγωνίζοντο οἱ νέοι νὰ ἀποκτήσουν εἰς τὸ στάδιον τῆς Ὀλυμπίας καὶ νὰ δεχθῶν τὸν στέφανον ἀπὸ τὸ δένδρον πού ἐφύττευσεν ὁ ἦρωας Ἡρακλῆς, ὁ ὁποῖος ὑπέστη πάντας τοὺς ἄθλους χάριν τοῦ καλοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, αὐτὸς πού ἦτο ἡ τελειότερα ἐνσάρκωσις τῆς ἀρετῆς. Εἶναι ἡ ἀρετὴ, εἶπα, ἓνα ἐλληνικὸν καὶ μόνον ἐλληνικὸν ἰδεῶδες. Διὰ τοῦτο ἦσαν ἀνάξιοι οἱ βάρβαροι νὰ τὴν ἀποκτήσουν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀπερρομμένους ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ δὲν ἐπετρέπετο ἡ συμμετοχὴ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Ὀλυμπίας. Μακρὸν ἔπρεπε νὰ εἶναι οἱ θῆβηλοι. Ἡ ἰδρύσις ἀκριβῶς τῶν ἀγῶνων εἰς χώρας βαρβαρικὰς ἐσίμεινε τὴν διάδοσιν τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Δὲν εἶναι ὁμοῦς μιὰ ἠθικὴ ἔννοια καὶ μόνη πού ἐκπροσωπεῖ τὸ πνεῦμα τῆς Ὀλυμπίας. Ἄν ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν γένεσιν τῶν ἀγῶνων, βλέπομεν ὅτι εἶναι ἐξ ἀρχῆς συναρσασμένοι μετὰ τὴν λατρείαν τοῦ Διός, τοῦ θεοῦ τοῦ φωτός, τοῦ οὐρανοῦ τοῦ κυριαρχοῦ τοῦ κόσμου. Εἰς τὸ ἱερόν του γύρω, εἰς τὴν θαυμασίαν κοιλιάδα πού ποτίζει Ὁ Ἄλφειός ποταμὸς καὶ περιστεφεῖ τὸ Κρόνιον ὄρος μετὰ τὴν ἑξαισίαν βλάστησιν, ἐμαρτύροντο οἱ Ἕλληνες, διὰ νὰ προσφέρουν λατρείαν εἰς τὸν ὑπέρτατον θεόν. Ἐκεῖ ὁ ὑπάτος τῶν θεῶν εἶχε τὴν ἔδραν του μεταφερθεὶς ἀπὸ τὴν οὐρανίαν κατοικίαν τοῦ Ὀλύμπου. Μέσα εἰς τὸν ναόν του ἴστατο τὸ περιφημότερον ἄγαλμα πού ἔκαμεν ὁ μεγαλύτερος γλύπτης τῆς ἀρχαιότητος, καθήμενον εἰς τὸν θρόνον μετὰ τὴν νίκην εἰς τὴν χεῖρα καὶ προσβλέπον μετὰ ἀσθηρὸν ἀλλὰ μειλίγιόν του βλέμμα τοὺς θνητούς. Τοὺς ἐδίδασκε μιάν νέαν θρησκείαν, τὴν θρησκείαν τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ μετὰ ἀσθηρὰν ἐπιβολήν. Διὰ τοῦτο δὲν εἶχε τὴν μορφήν πού τοῦ ἔδωσε μετὰ τὸ ἄγριον μεγαλεῖον ὁ θεοῦ Ὀμηρος. Δὲν εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ὀρθολογιστικὸν πού ἐβγῆκε κυρίως ἀπὸ τοὺς Ἴωνας φιλοσόφους καὶ τοὺς σοφιστὰς πού δεσπόζει τῶν δλημσιακῶν ἀγῶνων. Τὰ ἱερασιαλιστικὰ στοιχεῖα πού ἔφερε μαζί του ὁ δωρικὸς κόσμος σὺν κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔμειναν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν σταθεροὶ καὶ ἔκαλοῦσαν τοὺς πάντας εἰς κοινὴν προσευχὴν, εἰς λατρείαν τοῦ ὄραου, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ. Τὸ ἀγωνιστικὸν ἰδεῶδες τῆς φυλῆς πού ἐδίδασκε τὸ περίφημον «ἦ τάν ἢ ἐπὶ τὰς» συνηνώθη μετὰ τὴν θρησκευτικὴν μυσταγωγίαν. Τέτοιον θρησκευτικὸν χαρακτῆρα εἶχαν καὶ ὄλαι αἱ ἑορταὶ πού ἐγίνοντο πρὸς τιμὴν τοῦ νικητοῦ.

Ἄλλὰ καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα ἀπέρρεεν ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τῆς πανηγύρεως. Ἐκεῖ ἔκαλοῦντο ὄλοι οἱ ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὸ ἰδεῶδες «ἄμμες δὲ γ' ἐσόμεθα πολλῶ κάρρονες» καὶ γύρω ἀπὸ τὸν βωμὸν τοῦ ἰδίου θεοῦ πού ἐλάτρευαν ὄλοι ἔνοιωθαν πὼς ἦσαν τέκνα τῆς ἰδίας φυλῆς καὶ ἐνισχύοντο ὅτι αὐτοὶ εἶναι Ἕλληνας ἀπέναντι βαρβάρων, τῶν ὁποίων θὰ ἔπρεπε μιὰ μέρα νὰ κυριαρχήσουν. Τὸ ἰδεῶδες αὐτὸ ἐβγῆκεν ἀπὸ τὴν ὀργανικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἕλληνικοῦ κόσμου καὶ ἐνισχύθη ἀπὸ ἐξωτερικὰ γεγονότα, τὰ ὁποία ἔφεραν τοὺς Ἕλληνας ἀντιμετώπους τῶν βαρβάρων. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν τόπον τῆς Ὀλυμπίας ἐδιέλεξεν ὁ σοφιστὴς Γοργίας, διὰ νὰ εἴπῃ τὸν λόγον του τὸν ὀλυμπιακόν, τὸν περίφημον διὰ τὴν συμβουλὴν περὶ ὁμοιοῦς τῶν Ἑλλήνων μετὰ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν βαρβάρων.

Ἐνῶ ὁμοῦς ἀφ' ἐνὸς ἡ Ὀλυμπία ἐκαλλιέργει τὴν ἐνότητα τῆς φυλῆς, ἐξῆλπε συγχρόνως καὶ τὰ ἀτομικὰ στοιχεῖα μετὰ τὴν ἐξαιρετικὴν τιμὴν εἰς τοὺς νικητὰς. Καὶ ὁμοῦς οἱ νικητὰὶ δὲν εἶναι μετὰ τὴν πρώτην τους νίκην ἐξαιρετικὰ πρόσωπα. Ἀποκοτιῶν τότε μόνον μεγαλυτέραν ἀξίαν, ὅταν τρεῖς φορὲς νικήσουν. Τότε μόνον μποροῦν νὰ στήσουν τὴν μορφήν τους εἰς τὴν ἱεράν Ἄλτιν. Διότι τότε μόνον ἐξαιρούνται πάνω ἀπὸ τοὺς συνήθεις ἀνθρώπους, γίνονται ἦρωες καὶ πλησιάζουν πρὸς τὸν θεόν. Αὐτὴ εἶναι ἡ λατρεία τῆς προσωπικότητος πού ἐκαλλιέργησε τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα, ἡ λατρεία τῶν ὑπερόχων ἀνθρώπων πού διὰ τῆς ἀρετῆς τῶν γίνονται κάτι πέρα πάνω ἀπὸ ἀνθρώποι.

Ἄλλα μὴ νομίσωμεν ὅτι τὸ ἰδεῶδες τοῦτο εἶναι ἰδεῶδες πού ἀπορρέει ἀπὸ τὴν λατρείαν πρὸς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Βεβαίως τοῦτο ἐγνώριζον νὰ τιμοῦν οἱ Ἕλληνες ὑπὲρ πάντα ἄλλον. Καὶ αὐτὸ ἐνέντευσε τοὺς μεγάλους καλλιτέχνας. Ἦσαν ἄλλως τε οἱ Ἕλληνες μανιώδεις φυσιολάτραι καὶ ἐγνώριζαν νὰ τιμοῦν, νὰ ἀγαποῦν καὶ νὰ λατρεύουν τὴν φύσιν, μέσα εἰς αὐτὴν νὰ ζοῦν σὰν πραγματικὰ παιδιὰ τῆς, καὶ νὰ χαίρουν, νὰ ἀπολαύουν τὴν ζωὴν ἀληθινά. Ἄλλ' ὅταν τὸ σῶμα ἀπεχωρίζετο ἀπὸ τὸ πνεῦμα ἢ ἐτίθετο ἀντιμέτωπὸν του, ἐπροκάλει τὴν μορφήν κατὰ τῶν ἀγῶνων πού γνωρίζουσαν πού θέσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν, ὅταν εἶναι μόνον ἰδεῶδες σωματικῆς δυνάμεως. Ἔτσι ἐξηγεῖται, διατί κοντὰ εἰς τοὺς ἀθλητικούς ἀγῶνας μετέβαινον οἱ ποιηταί, οἱ ἱστορικοί, οἱ ῥήτορες, οἱ πολιτικοί, οἱ φιλόσοφοι εἰς τὸν ἱερὸν χώρον, ὅπου ἐτύγχανον θείων τιμῶν. Καὶ διὰ τί νὰ πᾶμεν μακριά; Μήπως τὰ ἀρχαῖα γυμνάσια καὶ αἱ παλαιστραὶ ἦσαν τόπος ἀσκήσεως μόνον τοῦ σώματος; Βέβαια μᾶς εἶναι δύσκολον σημερον νὰ καταλάβωμεν τὴν ἀντίληψιν ταύτην τῶν ἀρχαίων, ὅτι τὸ σῶμα εἶναι ἀναπόσπαστον τοῦ πνεύματος καὶ τανάπαλιν. Ἄλλὰ ἔτσι εἶναι. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι οὔτε σῶμα οὔτε πνεῦμα μόνον. Εἶναι κάτι πού ἐνώνει καὶ τὰ δύο, εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἄνθρωπος. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὰ ἀφθαστα δημιουργήματα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης τὴν ἀντίληψιν ταύτην διακρίνομεν ἐκπροσωπούμενην. Ἄν τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου ἀποτελοῦν κορυφωμα καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, προέρχεται ἀκριβῶς ἐκ τούτου, ὅτι ὁ μέγας καλλιτέχνης ἐγνώριζε νὰ συνδυᾷ κατὰ θαυμαστὸν τρόπον τὰ δύο στοιχεῖα, ἐξ ἧν ἀποτελεῖται ὁ ἄνθρωπος. Μέσα εἰς τὸ σωματικὸν κάλλος τῶν δημιουργημάτων του ἐνεφύσα τὸ πνευματικὸν κάλλος, τὸ ὁποῖον συνέζη με ἐκεῖνα. Καὶ παριστάνοντες οἱ καλλιτέχνη τούς θεούς ὑπὸ μορφήν ἀνθρώπων ἔδειχναν ἀκριβῶς, πῶς ἀντελαμβάνοντο τὴν ἔνωσιν τῆς ὑπερανθρώπινης δυνάμεως μαζί με τὸν ἀνθρώπινον κόσμον. Καὶ τὰ ἀθλητικὰ σῶματα τοῦ Πολυκλείτου δὲν εἶναι μόνον σῶματα καλλιτεχνικά, ἀλλ' ἔχουν φανεράν τὴν ὑπερανθρώπινην σφραγίδα.

Μετὰ τὴν ἐπισκόπησιν ταύτην ἂς γυρίσωμεν εἰς ὃ, τι ἐλέγομεν εἰς τὴν ἀρχήν. Ἐφσρεν ἡ φλόξ τῆς Ὀλυμπίας εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τὰ συνηγμένα εἰς τὸ στάδιον τῆς γερμανικῆς πρωτευούσης τὸ πνεῦμα τοῦτο πού ἔζησε κάτω ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν οὐρανόν; Ἀσφαλῶς ὅσοι παρηκολούθησαν τὴν ὅλην προπαρασκευὴν τῶν ἀγῶνων καὶ ἐγνώρισαν τὴν θαυμαστὴν προσπάθειαν διὰ τὴν ὁργάνωσίν των ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν καλλιέργειαν καὶ ἱκανοποίησιν τοῦ πνεύματος δι' ἀναλόγων ἐορτῶν βλέπουν ὅτι ἡ χώρα πού ἐκαλλιέργησε τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν ἀρχαῖον κόσμον καὶ τὴν ἐξύψωσεν εἰς ἀληθινὴν λατρείαν πρὸς ἓνα γνωστὸν θεὸν ἐζήτησε νὰ ἀποδώσῃ με ὑπερανθρώπους θυσίας ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικόν. Τιμὴ τῆς πραγματικῆς. Ἄλλὰ παρὰ ταῦτα τὸ Ὀλυμπιακὸν πνεῦμα δὲν μπορεῖ νὰ ἀναζήσῃ εἰς νεφελώδη οὐρανόν. Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀναζητῇ ἀνὰ 4 χρόνια νέαν κατοικίαν, νέον βωμόν, ἢ θυσία εἰς τὸν ὁποῖον θὰ σβήνῃ, ὅταν θὰ περᾶ καὶ τὸ πέρασμα τῶν ἐορτῶν. Τὸ πνεῦμα τῆς Ὀλυμπίας δὲν πρέπει νὰ ζητῇ πατρίδα ἄλλου προσωρινήν. Ἄν οἱ λαοὶ πού ἐμπνέονται ἀπὸ αὐτό, αἰσθάνονται πραγματικὴν τὴν γοητείαν του, θὰ πρῆτῃ ἐκεῖ εἰς τὴν πηγὴν του, νὰ προστρέχουν, καὶ νὰ τὸ λατρεύουν, νὰ φωτισθοῦν ἀπὸ αὐτὸ καὶ λουσμένοι ἀπὸ τὸ φῶς του νὰ γυρίζουν πίσω εἰς τὰς πατρίδας των καθαριμένοι, νέοι ἄνθρωποι. Τότε θὰ λείψῃ καὶ ὁ ἐμπορικός, ὁ ἐπιδεικτικός καὶ ὁ ἄλλος με τοὺς ἀγῶνας συναρπασμένοι χαρακτήρ. Τότε θὰ ἰσχύῃ ὁ χαρακτήρ τῶν ἀγῶνων ὡς ἀγῶνων μόνον ἀρετῆς, ἂν καὶ πάλιν ἀναβιώσουν εἰς τὴν ἱεράν Ἄλτιν, τὴν πηγὴν πού τοὺς ἐχάρισεν εἰς τὸν κόσμον μέσα εἰς τὴν μρωμένην ἑλληνικὴν φύσιν καὶ κτ' ἀπὸ τὸν καταγάλανόν της οὐρανόν, με τὸ ἴδιον τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα πού ἐγεννᾶτο ἀπὸ μίαν θρησκείαν, ἀπὸ μίαν πίστιν εἰς τὸ ὄραϊον, τὸ μεγάλον καὶ τὸ ἀληθινόν.

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΡΕΙΣ - ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΜΕΡΕΣ ΠΡΙΝ ΑΠ' ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

(Πρώτη Μορφή)

Του ΚΩΣΤΑ ΜΟΝΤΗ

Ήταν ένα συγνεφιασμένο δισταχτικό πρωινό (ἀπ' εκείνα τὰ παράξενα πρωινὰ πού λές πὼς κάτι θέν καί δέν τ' ἀποφασίζουν, πὼς κάτι τοὺς ἀποφάσισαν καί δέν τὸ θέν καί κρατᾶν ἐκεῖ ἀπάνω λιποβαρῆ κι' ἀσυμπλήρωτα τὰ σύγνεφα νὰ μᾶς κυτᾶν καί νὰ τὰ κυτᾶμε) τρεῖς-τέσσερις μέρες πρὶν ἀπ' τὰ Χριστούγεννα. Μόλις εἶχα μπῆ στὸ Γραφεῖο κι' ἀνοιξα τὶς ἐφημερίδες νὰ ρίξω μιὰ ματιά. Κάθε μέρα αὐτὴ ἢ ἀνήσυχη, ἢ ἀγωνιώδης ματιὰ δύομισυ χρόνια τώρα πού κρατοῦσε ἡ Ἐπαγνάσταση στὸ νησί. Χωρὶς αὐτὴ τὴ ματιὰ πού νὰ μορῶση ν' ἀρχίσῃ κανεῖς δουλειὰ (ἂν καί δέν ξέρω τί δουλειὰ κίολας θγάναμε).

Παρ' ὄλο πού ἡ πόρτα ἦταν κλειστὴ ἄκουσα μιὰ στιγμὴ τὰ γνώριμα βαρεῖα βήματα τῶν Ἑγγλέζων στὶς σκάλες τῆς πολυκατοικίας. Σχεδὸν συγχρόνως μπῆκε ὁ κλητήρας ταραγμένος.

— Ἑγγλέζοι!

— Στὰ Γραφεῖα μας;

— Μάλιστα.

Ἄνοιξα ἀμέσως γιὰ νὰ μὴν προκαλέσω ὑποψίες καί θγήκα στὸ διάδρομο.

Ήταν δύο ἀξιωματικοὶ ἀλεξιπτωτιστῆς (κοκκινোসκούφηδες, ὅπως τοὺς λέγαμε), ἕνας στρατιώτης μ' ἐφ' ὄπλου λόγχη κι' ἕνας Τοῦρκος ἀστυνομικός.

Μὲ καλημέρισαν. Αὐτὴ εἶναι ἡ Ἐμποροβιομηχανικὴ Ὀμοσπονδία;

— Μάλιστα.

Ἦρθαν νὰ κάνουν ξρευνα.

— Ἐν τάξει.

Μὲ παρακαλοῦσαν νὰ περιορίσω τοὺς ἄλλους ὑπαλλήλους στὸ διάδρομο.

— Νὰ μὴν κινηθοῦν καθόλου ἀπ' τὸ διάδρομο μέχρις ὅτου τελειώσῃ ἡ ξρευνα.

— Μάλιστα.

Στάθηκε ὁ στρατιώτης στὴν πόρτα κι' οἱ ἄλλοι κύταξαν πρῶτα ἕνα γύρο νὰ κατατοπιστοῦν κι' ὕστερα μπήκαν γρήγορα-γρήγορα στὰ δωμάτια κι' ἀρχισαν ἐμπειρα κι' ἐπαγγελματικά. Ἄδειασαν τὴ βιβλιοθήκη, ἀναποδογύρισαν τὰ κάδρα, χτύπησαν μεθοδικὰ τοὺς τοίχους καί τὰ πατώματα νὰ δοῦν ἂν ὑπῆρχαν κρύπτες. Ἰδιὰτερα στὸ Γραφεῖο μου τᾶκαναν ὅλα ἄνω-κάτω. Ἐβγᾶναν τὰ συρτάρια, κύταξαν ἕνα-ἕνα τὰ ἔγγραφα. Ὅταν ἦταν Ἑλληνικά καί τὰ ὑποψιαζόντουσαν τὰ περνοῦσαν στὸν Τοῦρκο νὰ τὰ διαβάσῃ.

— Ο. Κ.?

Μιὰ στιγμὴ βρήκαν μιὰ φωτογραφία τῶν παιδιῶν μου.

— Children?

— Yes.

— Four!

— Yes.

— Good.

Δὲν ἔδωσαν περισσότερη προσοχή. Τὰ παιδιά, ὅμως, εἶναι πάντα ἕνα καλὸ ἐπιχείρημα κι' ἡ φωτογραφία εἶχε ἔρθει ἀκριβῶς στὴν ὥρα. Γι' αὐτὸ προσπάθησα νὰ τοὺς συγκρατήσω στὸ θέμα.

— Εἶναι ξανθὸ καί γαλανὸ τὸ κοριτσάκι σὰν Ἑγγλεζούλα, εἶπα.

— Is she? (Ἀλήθεια;), μ' ἀπάντησε ὁ ἕνας ψυχρὰ κι' ἀδιάφορα.

— Ἐβαλεσε τὰ τέσσερά της χρόνια πρὶ λίγες μέρες, ξαναεἶπα.

Μὰ δὲν πήρα ἀπάντησι. Ήταν φανερὸ πὼς δὲν ἤθελαν συνέχεια. Δὲν ἤθελαν

συνέχεια; Πήρα την περιφρονημένη φωτογραφία κι' έρριξα μιὰ γρήγορη (μιὰ απέ-
ραντη) ματιά στά τέσσερα αγαπημένα προσωπάκια πού μου χαμογελούσαν. Ένοιωσα
ξαφνικά ένοχος πού αποπειράθηκα νά τά χρησιμοποιήσω γιά τούς σκοπούς μου.

Τούς σκοπούς μου; «Όχι, τί λέτε; Σκοποί μου ήταν άκριβώς αυτά τά τέσσερα
προσωπάκια. Άντά έβλεπα μπροστά μου όλη την άτέλειωτη ώρα πού κρατούσε ή έ-
ρευνα και γι' αυτά άγωνιούσα όσο πλησίαζε ή σειρά τού μετάλλινου ντουλαπιού τών
φακέλλων τής άλληλογραφίας.

Έπανελημμένα είχα ζητήσει άπ' την Όργάνωση νά μη μου στέλνουν χειρό-
γραφα πού ήθελαν νά τούς τά γυρίσω πίσω. Είσηγόμωνα νά κάνουν αντίγραφα γιά
νά τ' άποστηθίσω και νά τά καταστρέψω. Φαίνεται, όμως, πώς ή φούρια τής δου-
λειάς, οι περιστάσεις, χίλια πράματα (Έπανάσταση ήταν αυτή) τούς άνάγκαζαν νά
έξακολουθούν νά μου στέλνουν αυτούσιες έπιστολές κι' έγγραφα πού δέν έπρεπε
νά καταστραφούν. Έτσι στό μετάλλينو ντουλάπι τών φακέλλων τής άλληλογραφίας
βρισκόντουσαν σήμερα τρία σημειώματα τού Άρχηγού πού τά κρατούσα γιά νά τά
έπιστρέψω μαζί με την άπάντηση.

Άν μόρεσα (περιέργως) νά διατηρήσω ως τώρα κάποια ψυχραιμία, φοβό-
μουνα πώς δέ θά τά κατάφερα (καθόλου δέ θά τά κατάφερα) όταν θά πλησίαζαν
τό μετάλλينو ντουλάπι. Συγχίζόμωνα πάντα τόσο εύκολα, τάχανα τόσο εύκολα.
Ένοιωθα πώς είχε άρχισει κιάλας ή προετοιμασία γιά την κατάρρευση. Θυμήθηκα,
λόγου χάρη, τά Χριστούγεννα πού έρχόντουσαν και πού θά τά περνούσα μακριά
άπ' τά τέσσερα αγαπημένα προσωπάκια. Μακριά; Μακριά μονάχα; Θυμήθηκα τή
στηθάγη μου, τίς δύσπνοιές μου, τίς άρρώστιες μου και βεβαιώθηκα πώς με τά
πρώτα βασανιστήρια θάχανα γιά πάντα τά τέσσερα αγαπημένα πρόσωπα. Και προ-
χωρούσα πιά στή φτώχεια και στή δυστυχία πού τά περίμεναν. Έστερα θυμήθηκα τά
πρωτοχρονιάτικα δώρα πού τούς είχα τάξει, προπαντός τή μεγάλη κούκλα και τ'
άμαξάκι τής Στάλως (Δεκαπέντε μέρες έμειναν ως την Πρωτοχρονιά. Μιά, δύο,
τρεις, τέσσερις... Δεκατέσσερις μέρες έμειναν... Δεκατρείς... Δώδεκα μέρες, Στάλω.
Αυτό νομίζω τής τó είχα πη χτές βράδυ, μόη στιγμούλα πριν κοιμηθῆ).

Κύταξα άφαιρεμένους τούς κοκκινোসκούφηδες. Τη μιὰ στιγμή μου έρχόταν νά
κλάσω, την άλλη νά όρηίσω άπάνω τους. Με ζύτησε ή φωνή τους:

—What's in there?

Μέ ρωτούσαν γιά τó μετάλλينو ντουλάπι. Και ξαφνικά, δέν ξέρω πώς, δέν ά-
πάντησα εγώ, δέν ύπηχα εγώ. Κάποιος μ' έπροώξε άστραπαία, παρ'όμως και
πήρε τó λόγο («Η όχι κάποιος άλλος, μά εγώ ό ίδιος είχα χωριστή ξαφνικά σέ
δύο). Και κύταξα πιά αυτό τόν άλλο (και κύταζε πιά τó ένα μόνό τ' άλλο) νά
πλησιάζη με μιὰ άφάνταστη ψυχραιμία στό ντουλάπι και νά ξηγά χαμογελώντας:

—Φακέλλοι άλληλογραφίας.

Τράβηξε τó ένα συρτάρι και τ' άνοιξε.

—Άλληλογραφία τής Όμοσπονδίας, άνιαρη έμπορική άλληλογραφία, είτε και
γέλασε, άλληλογραφία γιά λεφτά και πεζότητες.

Έκείνοι μειδίασαν έλαφρά καθώς ψαχούλευαν τούς φακέλλους δισταχτικά και
κουρασμένα. Έγώ (ό μισός) άπ' τή γωνιά μου άθέατος κι' άνύπαρχτος έτρεμα.
Ξανάφερα μπροστά στά μάτια μου ό,τι πού πολύ αγαπούσα άπ' τά τέσσερα προ-
σωπάκια (Τί θά γίνη με την κούκλα και τ' άμαξάκι τής Στάλως; Πώς θά μπο-
ρέση νά καταλάβη;).

Μά ό άλλος μου ούτ' έτρεμε, ούτε θυμόταν, ούτε παιδιά είχε, ούτε λές έκριβε
τίποτα στό μετάλλينو ντουλάπι (Ποιά είν' αυτή ή Στάλω; Τί σημειώματα;).

—Shall we go through? (Νά τά κυτάξουμε;), ρώτηξε ό ύπολοχαγός.

Ό λοχαγός, ένα ξανθό παλληκάρι ως τριανταπέντε χρονών με στρογγύλο πρό-
σωπο και ξεθωριασμένα γαλανά μάτια, έκανε μιὰ στιγμή (ένα αιώνα) ν' άπαντήση.
Μά ενώ εγώ κρατούσα την άναπνοή μου, είδα κατάπληχτος τόν παράξενο κηδεμόνα
μου ν' άντιμετωπίση τή φοβερή στιγμή (τό φοβερό αιώνα) με τó ίδιο χαμόγελο,
χωρίς νά κινή ούτ' ένα βηματάκι πίσω (Πίσω; Αυτή τή στιγμή πίσω; Για όνομα
τού Θεού!).

—Never mind (Δέν πειράζει), ήρθε επτέλους ή άπάντηση.

Δοκίμασα ν' αφήσω ένα στεναγμό ανακουφίσεως μὰ δὲν εἶχα δικό μου στήθος (Καλὰ εἶπα πὼς δὲν ὑπῆρχα).

* * *

Μοῦδωσαν νὰ ὑπογράψω (ἄν ἤθελα, βέβαια, μοῦπαν) ἕνα χαρτί πὼς δὲν εἶχαν κάνει ζημιὰ στὰ Γραφεῖα. Νὰ ὑπογράψω; Γιατί νὰ ὑπογράψω; Ἦθελα νὰ διστάσω μιὰ στιγμή μὰ δὲν πρόφταξα. Ὁ «ἄλλος» μ' ἔσπρωξε πάλι στὴ γωνιά (—Οὔτε μιὰ ὑπογραφή, ἀνάξιε;).

—With pleasure, εἶπε.

Κ' ὑπόγραψε.

—Here you are, sir ('Ορίστε).

—Thank you very much.

—Ἄν ἐπιτρέπετε νὰ στείλω τὸν κλητῆρα νὰ παραγγεῖλι ἀναψυχτικά;

Τί ἦταν, τελοσπάντων, αὐτός; Παρακολοιθοῦσα ἔκθαμβος.

Ἦρθαν τ' ἀναψυχτικά, ἄναψαν ἕνα τσιγάρο, ἔκαναν δυὸ-τρεις κουβέντες (ἐγὼ — ὁ ἄλλος — μιλοῦσα περισσότερο κ' ἐκείνοι ἀκουγαν χαμογελώντας) κ' ἔπειτα δγῆκαν.

—Thank you. Goodbye.

Περωνίας ἀπ' τὸ διάδρομο εἶπαν στὸ προσωπικό (εἶπε τ' ἀψηλὸ ξανθὸ παλληκάρι, ἔσκυψε κ' εἶπε):

—You' ve got a wonderful Secretary (Ἔχετε ἕνα θαυμάσιο Διευθυντή).

Ἄκουσα τὰ βήματά τους στὶς τελευταῖες σκάλες κ' ἔνοιωσα σὰ νὰ ξυπνοῦσα ἀπ' ὄνειρο. Στὰ χέρια κρατοῦσα ἀκόμα τὴ φωτογραφία τῶν παιδιῶν μου, ἤμουνα ἀκόμα στὴ στιγμή πὸν τοὺς μιλοῦσα γιὰ τὴ Στάλω (—Εἶνα ξανθὴ καὶ γαλανὴ σὰν Ἑγγλεζούλα. —Is she?).

Ὁ κλητῆρας ξαναμπῆκε χαμογελαστός.

—Ἐφυγαν, πᾶν.

Ἐφυγαν; Παρ' ὀλίγο νὰ τὸν ρωτήξω: Ποιοί;

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΝΤΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΤΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΕΙΡΗΝΗ

Ὅταν ψηθῆ τ' ἀχέλι στὴν ἀγρύπνια
δὲν ἔχει ὁ ἥλιος δάχτυλα χρυσᾶ.

Χρυσὸ τριαντάφυλλο τῶν Χριστουγέννων,
ποῦ «τὸ ἐπὶ γῆς εἰρήνη» ἀνθίζει;

—Ἐτοίμασε τὸ Θεὸ μὲς τὴν καρδιά σου.

Εἶχε μιὰ μπόλια ἐλπίδες καστανές.
Τὶς σκόρπισε γιὰ τ' οὐρανοῦ τὰ πετεινά.

Ζεστό ἄγερο τῶν Χριστουγέννων,
ποῦ τὸ «ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» ἀνθίζει;

—Εἰρήνη, εἰρήνη στὴν καρδιά σου.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

«ΠΡΩΤΕΣ ΤΛΕΣ»

I

Πολλά είναι τ' ανιστόρητα
 τὰ ποῦφεραν στή μνήμη οἱ βροχοστάλες,
 λησμονημένα στὰ κατάβαθα τῆς μνήμης μάκρη,
 ὅσα στεκάμενο τὸ δάκρυ
 μετέωρα τᾶφισε
 ἀνάμεσα στὸ γέλιο καὶ στὸ κλάμα.
 Τόσα καὶ τόσα πού μαζί μου θὰ χαθοῦν
 στὸν τελικό μας θάνατο.

II

Εἶπα μὲ σμίλη νὰ λαξέψω τοὺς Θεοὺς μου.
 Μὲ μόχθο νὰ ὑψώσω καὶ νὰ ὑψωθῶ.
 Μὲ ἤχους νὰ πλάσω τοὺς ναοὺς μου.
 Τὸν λόγο νὰ λυγίσω σὰν δοξάρι.
 Ὅμως πῶς σύντομος
 καὶ πῶς μακρὸς ὁ δρόμος θᾶναι
 μὲ τὴ σιγὴ ἂν λαξέψω τὴν καρδιά μου.

III

Μοῦπε τὴν ἱστορία της.
 Ἦταν μιὰ πέτρα...
 Γιὰ ποταμοὺς μοῦ μίλησε
 κι ἀκόμα γιὰ κάποιο ρημάδι.
 Κι ἄκουσε φλοίσθους
 κι ἄκουσε πιχτούς ἀνασασμούς
 καὶ εἶδε δάκρυα
 κι ἀπόμεινε στὸν ἥλιο.
 Ὅλα τὰ εἶδε κι' ὅλα τᾶζησε.
 Ἦταν μιὰ πέτρα...

IV

Ἀπὸ τοὺς παραδείσους τοὺς βυθισμένους
 στ' ἀπολησμονημένο τ' ὄνειρο
 τὸ νόημα μὴ ζητήσης τῶν ὥρῶν σου
 —τῶν ὀλοδικῶν σου ὥρῶν—.
 Κλείσανε στή μνήμη τὰ θυρόφυλλα,
 βάλανε στή θέση τῆς ἐλπίδας τῆς στιγμῆς τὴ γεύση.
 Βλέπουν τὴ χαρὰ ξαπόστασμα τοῦ πόνου
 καὶ τὸ δικό τους πέρασμα τῆς γῆς ἀνάσα.
 Τοὺς παραδείσους τοὺς βυθισμένους
 στ' ἀπολησμονημένο ὄνειρο
 μὴ τοὺς θυμᾶσαι.
 Μὴ τοὺς ξυπνᾶς καὶ θὰ ταράξουν
 τὸν ὕπνο τῆς ὁδύνης σου.

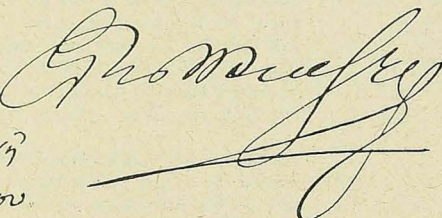
ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Ἐς Ἀθήνας, εἰς ἡμέρας 1913.

Ἀξιότιμοι Κύριοι
Κομιένος ἀνοδοκίματος τῆς ἐξ
εἰς τιμωρίου ἡραξιάτων ὑμετέρων
δωρεάν ἰσὺς τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἡμε-
τέρου ἑρατοῦ, ἐυγράψω ὑμῖν τὰς
εὐχαριστίας τῆς Πατρίδος.
Μετὰ εὐαφῆς τιμῆς

Πρὸς τὸν κ. κ.
Ἐυνθ. Χ' Λεωγαῆ
Ἰ Γρηγ. Χ' Λάμπρου.
Ἐς Καραβά.
Ἰούλιος.

Ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολὴ εἶναι εὐχαριστήριος σταλεῖσα τὸ 1913 ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἑλληνοπολιτικού Ἐλευθερίου Βενιζέλου πρὸς τοὺς ἐκ Καραβά Ἐλευθέριον Χ' Στεφάνου καὶ Γρηγόριον Χ' Λάμπρου, οἱ ὅποιοι δὲν εὐρίσκονται τῶρα ἐν ζωῇ.

Ἡ ἐπιστολὴ φέρει ἡμερομηνίαν, 20 Αὐγούστου 1913, φέρεται δὲ γραφεῖσα ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτοῦ ὡς Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Εἶναι γεγραμμένη εἰς τὴν πρώτην σελίδα διπτύχου φύλλου (παχέος) χάρτου (8½" X 5½") φερούσης εἰς τὴν ἄνω ἀριστερὰν γωνίαν τῆς σελίδος ταύτης τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπογράφοντος δι' ἐντύπων κεφαλαίων στοιχείων, πάντων τῶν λοιπῶν γραφέντων διὰ (μαύρης) μελάνης, ἰ δ ι ο χ ε ἰ ρ ω ς ὑπὸ τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου.

Ἐὰν τὸ περιεχόμενον τοῦ κιθωτίου ἀπέτελε προσωπικὴν δωρεάν τῶν φερομένων ὡς δωρητῶν, ἢ ἐὰν ἦτο ἀποτέλεσμα συλλογικοῦ ἐράνου τῆς κοινότητος Καραβά ἢ περιορισμένου ἀριθμοῦ ἰδιωτῶν, δὲν δύναται νὰ λεχθῆ μετὰ πάσης θεσφαίτητος. Ἐκ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον εἶναι διατυπωμένη ἡ ἐπιστολὴ εἶναι πιθανώτερον ὅτι πρόκειται περὶ προσωπικῆς δωρεᾶς, πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῆ ὅτι ὁ ἕτερος τῶν πρὸς οὗς ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολὴ, ὁ Γρηγ. Χ' Λάμπρου, διετέλεσε δήμαρχος Καραβά.

Εἶναι ἐνδεικτικὸν τῆς εὐσυνειδησίας, ἐργατικότητος καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ μεγάλου Ἑλληνοπολιτικοῦ τοῦ γεγονότος ὅτι καὶ διὰ μικρὰν ἔστω προσφορὰν δὲν παρέλειψε νὰ ἐκφράσῃ ἰδιοχείρως τὰς εὐχαριστίας τῆς Πατρίδος.

Ἡ ἐπιστολὴ εὐρέθη εἰς τὰ κατάλοιπα τοῦ πατρὸς τοῦ γράφοντος.

K. E. CHATZISTEFANOU

ΟΙ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΝΙΚΕΣ

Ὁ ἑλληνικὸς ἀνθρωπισμὸς, ὅπως πρωτογονικὰ ὠραῖος ἀναπηδάει μέσ' ἀπὸ τὸν πανάρχαιο στίβο τῆς Ὀλυμπίας, βρῖσκει τὴν καλύτερή του ἐκφραση στὴν ἔννοια τῆς «ἀρετῆς». Στὸς στίχους τοῦ Πινδάρου, ὁ ὁποῖος τὴν ζεῖ σὰν φωτισμένη πίστη καὶ σὰν ποιητικὴ ἐμπνευση, ἡ «ἀρετὴ», συνυφασμένη πάντα μὲ πράξεις μεγάλες, προσλαμβάνει περιεχόμενο πολυσύνθετο καὶ συμπύκνωση μὲ ὅ,τι κινεῖ καὶ δικαιώνει τὸν ἀνθρώπου σὰν υπεύθυνο ἄτομο ποῦ καταφάσκει τὴ ζωὴ καὶ ποῦ, γι' αὐτό, νιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ φιλοδοξήσῃ, νὰ μοχθήσῃ, νὰ ξεχωρίσῃ καὶ νὰ χαρῆ.

Κανόνας γιὰ τὴν κάθε πραγματοποίησιν στέκει ὑποβλητικὸ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀξίου παρελθόντος. Τοῦτο ἐπεξεργεῖ παιδευτικὰ ἅπανα στοὺς νέους, ποῦ μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τῶν υπερέφανων παραδόσεων τῶν πατέρων τοὺς μποροῦν, μὲ τὴ δύναμη τῆς ἐθνικῆς του αὐτοσυναίσθησιν καὶ τὴν ἐπιμονὴν ἀσκήσῃ, ν' ἀναδειχθοῦν «στυλοβάτες τῆς πατρίδας καὶ λουλούδια τῆς γενιᾶς τους» — ἀληθινοὶ Ἕλληνες.

Τέτιοι ἀποβαίνουν οἱ «Παγκυπριονικές» τοῦ Κύπρου Χρυσάνθη (Λευκωσία: Ἐκδοσὴ ΤΕΣΚ, 1959) — ποῦ δικαιώνουν τὴ νεότη καὶ τὴν ἀρετὴ τοῦ λαοῦ τους καὶ ποῦ σφραγίζουν τὰ στάδια τῆς Μεγαλονήσου μὲ τὴν πίστη στὴν ἐπιβίωση τῆς Φυλῆς καὶ μὲ τὴν

«νίκη τοῦ κάλλους τῶν Ἑλλήνων».

Εἶν' ὅλα πρόσωπα συμβατικά οἱ ἥρωες τοῦ ποιητῆ ἕλκωνταμενοί, ὅμως, ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τῆς Κυπριακῆς παράδοσιν καὶ τῆς δύναμιν τοῦ ὀλυμπιακοῦ πνεύματος. Ἡ ἐμπνευση ξεδιπλώνεται πάνω ἀπὸ μὴ μοναδικὰ γνήσια ἑλληνικὴ πίστη, φρεμμένη ἀπὸ τὴν περηφάνεια τῆς εὐγενικῆς καταγωγῆς, ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς κυπριακῆς γῆς καὶ ἀπὸ τὴ σταθερὴ διεκδίκηση τῆς προκοπῆς.

«Φοῖβε, σ' ἐσένα ὦ πνέμα τῆς ζωῆς,
ἐμεῖς οἱ Κύπριοι, ἀρχαῖοι. Ἀρκαῖδες
ποῦ φύγαμε ἀπ' τὴν πλουτοθρόφα γῆς
τῆς Ἀρκαδίας κομίζοντας χιλιάδες
τις ἀπολλώνειες ἀρετὲς κι' αὐτῆς
τῆς γῆς τῆς ἀξίας γίναμε ἀφεντάδες,

Δεόμαστε μὲ βλέμματα ἱλαρὰ
πάντα τὴ χώρα τούτη νὰ καιτᾶς
καὶ μὲ τὰ βέλη σου τὰ καρπερὰ
τὰ στάρια καὶ τ' ἀμπέλια νὰ ὠριμάζης,
τις γέννες στὰ κοπάδια τὰ ἱερά,
γεμᾶτα ὑγεία, νὰ τὶς χιλιάζης.

Μ' ἀδελφικὰ καρᾶβια τοὺς γιαλοὺς
κάνε παντοτινὰ ν' ἀσπρολογοῦνε
κι' ἀπ' τῶν βουνῶν τοὺς μητρικοὺς μαστοὺς
τὰ καθαρὰ νερὰ ν' ἀχολογοῦνε
καὶ στὶς κορφὲς καὶ τοὺς βαθιοὺς δρυμοὺς
δέντρα λεβέντικα νὰ κελαηδοῦνε.

Δόσε στερνὰ σ' ἐμᾶς τῆς μακρυνῆς
πατρίδας μας ἡ μνήμη πάντα ν' ἀρχῇ
καὶ νὰ ὀδηγᾷ τὰ βήματα στὴ γῆς
μὲ κάθε ὠραῖο καὶ μουσικὸ ποῦ ὑπάρχει,
ὦ Ἀπόλλωνα, ἦλιε, ὦ πνεῦμα τῆς ζωῆς
καὶ τῆς γενιᾶς μας Κύριε καὶ μονάρχῃ».

(Προσευχὴ τῶν Ἀρχαίων Κυπρίων Ἀθλητῶν).

Αὐτὴ ἡ θαυμαστὴ συμπύκνωση τοῦ ἑλληνικοῦ καιροῦ τῆς Κύπρου ἀναλύεται ἀπὸ τὸν ποιητὴ, μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀθλητικῆς ιδέας, σ' ὅλες τὶς ἐπὶ μέρους ἀξίες τῆς

έθνικῆς μας ζωῆς. Ἔτσι ἡ ὅλη ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Χρυσάνθη παίρνει τὸν εὐρὸ χαρακτῆρα τοῦ ἑλληνικοῦ μαθήματος, προκαλώντας σὲ γόνιμες ἀναμετρήσεις ἀντοχῆς, ἥθους καὶ προθέσεων.

Ἡ ρώμη εἶναι ὁ «πρωτὸς βλαστὸς» — τονίζει τὴν παρουσία στὴ ζωὴ καὶ προσφέρεται σὰν προϋπόθεση γιὰ τὶς μεγάλες πραγματοποιήσεις. Παραμένει, ὅμως, δύναμη τυφλὴ ἂν δὲν παραστέχῃ τὸ προγονικὸ παράδειγμα ποῦ γονιμοποιεῖ τὸ φιλότιμο, κι' ἂν δὲν συνυπάρχῃ ἡ σκέψη ποῦ κατευθύνει κι' ἡ τέχνη ποῦ «ὀρθώνει σὲ σχῆμα». Πέγ' ἀπὸ τὴ ρώμη καὶ πέγ' ἀπὸ τὴν ἄσκηση, ποῦ συνίσταται στὴν ἐλεύθερη ἀποδοχὴ τοῦ ἰδανικοῦ καὶ στὴν πειθαρχημένην κι' ἐπίμομη ἐπιδίωξη, στέκει ἡ ἀνάγκη καταξίωσης τῆς ἰδέας τοῦ Κάλλους. Τὸ κάλλος, ἄνθος ποῦ μοσχοβολᾷ μονάχα μέσα στὴν ἄπλα τῶν «ἀγαθῶν πράξεων», εἶναι ἡ μορφή στὴν τέλεια ἐκδήλωσή της· νικάει τὸ ζόφο καὶ τὴ ρευστότητα, καὶ, σὰν συγκεκριμένη ἔκφραση, διασφαλίζει τὴ λύτρωση, τὴν ἀνανέωση, τὴν πίστη:

«...Μὰ ἐγὼ Μνασία, τὴν ὀμορφιά σου τώρα
σὰ χρυσικὸς σὲ στίχο ἀριστοκράτη
μὲ μουσικὴ θὰ ὑμνήσω θεωράτη
ποῦ νὰ σαστίσῃ πέρα ὡς πέρα ἡ χώρα
καὶ τ' ἄστρο σου νὰ λάμπῃ στὸν αἰῶνα
σὰ βασιλιᾷ λεβέντη θεῖα κορώνα.
Δίπλα στὴ δόξα σου τὴ μυροφόρα
ταιριάζει ν' ἀπομένη ἡ μνήμη ἀκράτη
τῆς ὀμορφιάς σου ἡ ζωγραφιὰ γιομάτη
μὲ πλήθια μάγια, σάμπως τέλεια γνῶρα
τῆς πλάσης σου ποῦ σὰν πνοὴ ζωγόνα
παράδεισο ἔκαμνε τὸν κάθε ἀγῶνα...»

(Στὸν Παγκυπριονικὴ Μνασία).

Δίκαια ὁ ποιητὴς μαζεύει τοὺς Παγκυπριονικὲς του γύρω ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ κάλλους γὰ νὰ δώσουν τὸν ὄρο τῆς προκοπῆς. Κάλλος εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἑλλάδα, ἢ, καλύτερα, ἡ Ἑλλάδα εἶναι τὸ κάλλος. Κι' οἱ ἄξιοι τῆς Φυλῆς, ὀφείλουν νὰ νιώθουν σὰν ψυχὴ καὶ πνοὴ τους τὴν Ἑλλάδα αὐτὴ:

«Ὁρκίζομαι μπροστὰ στὴν ἀρετὴ,
στὴ φήμη τοῦ νησιοῦ μας, καὶ στὸ κάλλος,
τὴ μυστικὴ βαθεῖά μου Ἑλλάδα,
νὰ σεβαστῶ τοὺς νόμους τῶν ἀγῶνων...»

(Ὁρκος).

Μὲ αὐτὴ τὴν ἀνάταση καὶ μὲ αὐτὴ τὴν ἄθληση — ποῦ, σὲ τελευταία ἀνάλυση, σμίγει μὲ τὸ χρέος γιὰ τὴν προάσπιση τῆς γῆς, τῆς λευτεριάς καὶ τῆς τιμῆς τῆς πατρίδας — ὁ νέος συχνὰ καταξιώνεται τὴ δόξα, ποῦ, μαζὺ μὲ τὴ δόξα «τοῦ τιμημένου σπιτιοῦ» του καὶ τοῦ λαοῦ του, ἡ φήμη σαλπίζει περὶ φανὰ σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Γιατὶ κανένας «νὰ θαμπώσῃ δὲ μπορεῖ τῆς ἀρετῆς τὴ δόξα». Βαθεῖα τοῦ εὐχεται ὁ ποιητὴς νὰ τὴν ἐμπλουτίσῃ μὲ νέα ἐπιτεύγματα

«...Κι' ἄμποτε καὶ τοῦ Πίνδαρου ἡ φλογέρα
στῆς Ὀλυμπίας τοὺς ξώπρωτους ἀγῶνες
μὲς τὸν ξανθότατο, καθάριο ἀγέρα,
μὲ ὕμνων ξανθῶν ἀσύγκριτες κορώνες,
Θεὸ νὰ σὲ κηρύξῃ πέρα ὡς πέρα
κι' ἄφταστος πιά νὰ λάμπῃς στοὺς αἰῶνες.»

(Στὸν Παγκυπριονικὴ Γόλγο).

Ἐτούτῃ ἡ δόξα τοῦ καλλιχαριοῦ ἀξίζει καθολικὴ εὐγνωμοσύνη — ἀφοῦ, ὅπως ὑψώνεται σεμνὸ παράδειγμα, «ἀγγίζει τ' ἀποβλάσταρα» κι' ἔτσι οἰκοδομεῖ ἀσφαλῆ τὴν ἑθνικὴ στερεότητα καὶ συνέχεια.

«Ἀσπίδα ἡ φήμη πάντοτε τὴν πόλῃ προστατεύει...»

Ἄν ἡ δόξα ξεχάσῃ τὸ παλληκάρι; Δὲν τὸ ξεχάει ὁ ποιητής, οὔτε καὶ τὸ «πλήθος» ποῦ ἐπαίνει τὴ φρονιτὶδα τῆς ἀρετῆς. Ἡ Νειότη, ὅπως κι' ἡ Ἑλλάδα ποῦ ἀπὸ πάντα στάθηκε ἡ ἐνσάρκωση τῆς Νειότης, εἶναι ἀδιανόητη δίχως τὴν προσπάθεια καὶ τὸν ἀγῶνα. Ἄλλωστε τὸ μέγα θέμα γιὰ ὅσους συλλαμβάνουν τὸ νόημα τῆς ζωῆς δὲν εἶναι τόσο ἡ πραγματώσις ἐνὸς ἰδανικοῦ ὅσο ὁ τρόπος διεκδίκησής του. Κι' ὁ τρόπος αὐτός, ποῦ πρέπει ν' ἀποτελεῖ ἀτομικὴ τοῦ καθενὸς ἔγγνια καὶ καταβολή, μόνος ἀπεργάζεται τὴν καλοκαγαθία κι' οἰκοδομεῖ τὴν προσωπικότητα — αὐτὸς καὶ μόνος φωτίζει τὴ συναίσθησι τῆς εὐθύνης καὶ προκαλεῖ τὴ μεταξὺ τῶν νέων εὐγενῆ ἀμιλλα, ποῦ εἶναι κι' ὁ χροσὸς Κανόνας τοῦ Ἀνθρώπου. Τὸ πεπερασμένο τῆς ἀνθρώπινης φύσης μὲ τὴν ἀμιλλα διασφαλίζει ὅλη τὴ δυνατὴ προέκτασι ποῦ μπορεῖ νὰ πάρῃ στὸν κόσμον μας ὅποια ἀτομικὴ πραγματοποίησι.

«Ἡ ἀμιλλα μόνος μου σκοπὸς»

ὀρμίζεται τὸ παλληκάρι· κι' ὁ ποιητής:

«Τῆς ἀμιλλας τὸ πάθος, πάθος τῶν Ἑλλήνων μόνο.
Τὸ πνεῦμα νίκησε τὰ ὄστα ὁ ἀγῶνας ἀπ' τὸ δόρυ
μπῆκε στὸ στίβον καθαρὸς κι' ἀνύψωσε τὸ πνεῦμα
Τὸ κάλλος μόνο πιά ἔπαθλο. Κι' ἡ φήμη του κερδίζει...»

(Στὸ Νικητὴ τοῦ Ἄλματος Νικοκλέα).

Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ στίχοι ποῦ ἕνοῦν τὸν ἄλλη τῶν Κυπριακῶν γυμνασιῶν ἀντικατοπερίζουν οὐσιαστικὰ κι' δολόκληρη τὴν προσφορὰ καὶ δικαιοσύνη τῆς Ἑλλάδας. Ἡ ἀθλησὴ τῆς μέσα στὸν πλατὺ στίβον τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων ὑψωσε πάνω ἀπὸ τὴν καθημερινότητα τὴν καταναστικὴ δύναμι τοῦ Πνεύματος καὶ πλημύρισε μὲ τὴν ὁμορφίαν τοῦ τὸν κόσμον. Ὅμως

«Μιά Ἑλλάδα κι' ἡ Κύπρος...»

καί, γι' αὐτό, ἀξίζει ὅλη τὴν «περιπάθεια» τῆς λύρας τοῦ Ποιητῆ.

ΦΡ. Π. ΒΡΑΧΑΣ

ΒΛΕΠΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΚΑΡΑΒΙ ΝΑ ΦΕΤΓΗ

Πάρε με μαζί σου ζηλευτὸ καρᾶδι
Πάρε με μαζί σου σὲ μιὰ χώρα ξένη
Τῆς φυγῆς ὁ πόθος στὴν ψυχὴ μου ἀνάβει
Τὴν ψυχὴ ποῦ ἡ πλήξι κι' ὁ καῦμός μαρναίνει.

...Τῆς ζωῆς δεσμώτης χρόνια περιμένο
Λυτρωμὸ κι' ἡ νιότη σιωπηλὰ σφαδάζει
Κάτω ἀπὸ τὸ βάρος ποῦ μοιραῖα βαστάζει
—Τῆς ζωῆς δεσμώτης χρόνια περιμένο.

Πάρε με μαζί σου στῶν γιαιῶν τὰ πλάτη,
Σὲ πελάγη ξένα, σὲ γαλάζιες χῶρες
Ποῦ δὲν τὶς ἀγγίζουν τῆς ζωῆς οἱ μπόρες
Κι' ὅπου ἀνθεῖ τὸ γέλοιο κι' ἡ αἰῶνια ἀγάπη.

Κι' ὅμως φεύγεις τώρα μέσα στὸ θλιμμένο
Δειλινὸ, τραβώντας στὰ θαμπὰ τὰ πλάτη:
Ὁ κροφὸς μου πόθος ἦτανε μὴ Ἀπάτη
Καὶ βουβὸς δεσμώτης χρόνια θὰ προσμένο.

ΤΑΚΗΣ Γ. ΦΥΛΑΚΤΟΥ

ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ...

Ἄχ ἦταν τότε πὺν πετοῦσα
Κι' ὄ,τι ἔβλεπα τὸ τραγουδοῦσα
Ποῦπλεκα σὲ σκοπὸ τὶς λύπες
Μέσα στ' ὄνειρου τὶς τολῦπες.

Ἦμιον τάγνὸ τὸ παλληγάρι
Ποῦ κίνησε μ' ἕνα καμάρι
Νὰ κατακτήση ὅλη τὴν πλάση
Κι' εἶχε καὶ θέληση καὶ βιάση.—

Νὰ ξεριζώση τὴν ἀσχήμια
Καὶ νὰ σκορπίση σὲ συντρίμια
Τὴν κακία τοῦ κόσμου καὶ νὰ δώση
Τὸ φῶς, τὴ φλόγα του, τὴ γνώση.—

Σ' ἕναν ἀγώνα ζωῆς θανάτου
Νὰ βασίλειη στὴ γῆ κάτου
Ἡ ἀνθρωπιά, ἡ χαρά, ἡ συμπόνια
Σ' ὅλα τὰ ἐρχόμενα τὰ χρόνια...

Μὰ τώρα βάραιναν τὰ χρόνια
Καὶ φύγανε τὰ χελιδόνια
Κι' ἀπὸ τοὺς γκροῖζους μου κροτάφους
Μαντεῖω ἀφανισμοὺς καὶ τάφους.

Τώρα μέσ' τὴν καρδιὰ φωλιάζει
Χρόνιο κι' ἀτέλειωτο μαράζι
Κι' ὄση ἔκλεισα βαθειά μου ἀγάπη
Ἦταν μὰ ρόδινη αὐταπάτη.

Τώρα πὺν ἀργὰ φθινοπωριάζει
Καὶ δέρνει τὴ ψυχὴ τ' ἀγιάζι
Τώρα θὰ πάρω κάποιον δρόμο
Μ' ἕνα σταυρὸ βαρὺ στὸν ὄμο.

Δ Τ Ν Α Μ Η

Σὰν σκύβω ὑπομονητικὰ καὶ δὲν ἀγριοκοιτάζω
Ἠλίθιον ὅλοι σὲ θαρροῦν καὶ μὲ περιγελοῦν
Δίχως νὰ ξέρουν πὼς μὲ μιὰ γροθιά μου τοὺς τραντάζω
Κι' ἀνόητοι κι' ἀνάξιοι γιὰ τὰ ἔργα μου γελοῦν...

Τὴ δύναμή μου τὴν κρυφὴ τὴν κάνω τρικυμία
Μὰ προτιμῶ τὴν σιωπὴ στὸ θράσος σας τὸ ἀχρεῖο
Κι' ὄση κι' ἂν νιώθω μέσα μου γιὰ τὰ ἔργα σας ἀηδία
Νὰ σᾶς τραβήξω νείρουμαι σὲ κάποιον μεγαλεῖο.

ΑΠΟ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΕΠΟΣ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

Ἡ ποίηση ὅταν δονῆ τὴν ψυχὴ μὲ τὸ ἀπέριττον κάλλος, τὴν ἀβίαστην ἀπλότητα, τὴν πρωτοτυπία καὶ τὴ φραστικὴ δύναμη, κ' ὅταν ἀκόμη ἐκφράσῃ τὸν ἰδιαιτέρο χαρακτήρα ἐνὸς λαοῦ, τὰ ἰδανικά καὶ τοὺς ἔθνικούς πόθους του, κατέχει ἀναντίρρητα ἔξαιρέτη θέση μεταξὺ τῶν μνημείων τοῦ λόγου.

Ὅταν ὅμως εἶναι δημιούργημα ἐνὸς λαοῦ σὲ μιὰ περίοδο ἀπελευθερωτικοῦ ἀγώνα μοναδικοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν του, ὅταν ἐκφράσῃ τὰ ἱερά καὶ τὰ ὄσια τοῦ λαοῦ ἐκείνου, τὸν πόνο, τὴ δοκιμασία καὶ τὴ θυσία, τὴ μεγάλη καὶ ἀνεπανάληπτη ἱστορικὴ δράση του, τὴν τραγωδίαν του, τότε γίνεται καθρέφτης ὅ,τι ὑψηλοῦ καὶ μεγάλου ἐδημιούργησεν ὁ λαὸς ἐκεῖνος καὶ παράδοσθ' ὅταν τὰ γεγονότα θὰ τὸν καλοῦν νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν τιμὴν του.

Μιά τέτοια ποίηση βγαλμένη ἀπὸ τὸ μεγάλο βάθος τοῦ λαοῦ μας, τὸν τετράχρονο ἐπικό του ἀγώνα, ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ὁ κυπριακὸς λαός, ἕνα λόγο ποῦ ἦταν ἐνεργὸς κ' ἀκόμητος κ' ὅταν ἀκόμη ἡ τραγωδία τῆς πατρίδας μας ἦταν στὴν ἀκμὴ τῆς.

Τὰ ποιήματα τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ μας ἀγώνα ἐκφράζουν τὴν πολὺπλευρὴ ἐκδήλωσιν τοῦ αἰώνιου ἑλληνικοῦ πνεύματος ὅπως φανερώθηκε στὰ τέσσερα χρόνια τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ μας ἀγώνα· ἐνὸς ἀγώνα ποῦ δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο παρὰ ἔκφρασις ὅ,τι μεγάλο καὶ ὑψηλοῦ ἔκρυβε ὁ λαὸς μας μέσα του στὰ τόσα χρόνια τῆς δουλείας. Ἐκφράσις ἐνὸς λαοῦ ποῦ ζήτησε τὰ πολιτικά του θεμέλια τοῦ 1955 ἐνῶ τὰ πνευματικά του θεμέλια εἶναι ἀπόκρυφο πολυαἰώνιο ἔργο τοῦ καροῦ τῆς δουλείας. Αὐτὰ τὰ πνευματικά θεμέλια δὲν ἐκδηλώθηκαν στὸν τετράχρονο ἀγώνα μας διαφορετικά παρὰ σὰν μορφή τῆς μᾶς καὶ πολὺπαθῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας μ' ὅλα τὰ γνωρίσματα τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὴν ἀνδροκίτητα, τὴν τραγικότητα καὶ τὴν πνευματικότητα. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα ποῦ γέννησε τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Πεννηταπέντε, τὸ βαθύτατα ἀνθρωπιστικό, τὸ ἀπλό μὰ καὶ σύνθετο μαζὶ πνεῦμα τοῦ τόπου εἶναι ποῦ δημιούργησε τὸ ἔπος τῆς Κύπρου, ὅταν συγκεντρώθηκε σὲ προσωποκίττες μὲ ἀγωνιστικὴ διάθεσι καὶ πνευματικότητα. Κι' ἀπ' αὐτὲς τῆς πνευματικῆς κ' ἀγωνιστικῆς προσωποκίττες διαδόθηκε κ' ἀγκάλιασε ὀλόκληρο τὸ νησί μας κ' ἔδωσε τὴ δύναμιν στὸ λαὸ μας ν' ἀγωνιστῆ καὶ ν' ἀπαντήσῃ στὰ κτυπήματα τοῦ τυράννου μὲ τὴ μορφή τῆς καρτερίας, τῆς αὐτοθυσίας, τοῦ ἥρωϊσμοῦ, γενικά μὲ τὴ μορφή τῆς Ἐπανάστασης.

Αὐτὴν λοιπὸν τὴν πολὺπλευρὴ ἐκδήλωσιν τοῦ αἰῶνιου ἑλληνικοῦ πνεύματος, ὅπως τὴ ζήσαμε ὅλοι μας μὲ τὰ τόσο γνωστά μας γεγονότα καὶ πρόσωπα, εἶναι ποῦ ἐξιμνοῦν τὰ ποιήματα τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ μας ἀγώνα· γιὰ τοῦτο καὶ ὁ χαρακτήρας τους δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλος παρὰ μόνον ἔθνικός.

Τὰ ποιήματα τοῦ ἀγώνα βγαλμένα ἀπὸ τὴν τετράχρονη ἱστορία μας εἶναι δημιούργημα τοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου καὶ τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας. Δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὴ γνωστὴ ἀνάγκη τοῦ ἑλληνισμοῦ νὰ ἐκφράσῃ τὸν κόσμο του μὲ τὸ στίχο, γὰ νὰ ὑμῆσῃ τὸν ἥρωϊσμό καὶ τὴ θυσία καὶ συγχρόνως νὰ φρονιματίσῃ. Γεννημένα ἀπὸ ποιητὲς γνωστοὺς κ' ἀγνωστοὺς ἀποτελέσαν στὰ τέσσερα χρόνια τῆς Ἐπανάστασης λόγο ἐνεργὸ ποῦ μᾶς ἔβανε κ' ὅταν ἀκόμη τὰ πράγματα ἦταν τραγικά κ' ἀπαίσιμα. Ὡσησι σ' αὐτὸ ἔδωσε ἡ Ὄργάνωσι, ποῦ χρησιμοποίησε τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου μὲ τὸν καταλληλότερο τρόπο σὲ συγκεντρώσεις καὶ σὲ μνημόσυνα τὰ ἔθνικά μας ποιήματα καὶ ποῦ μὲ ὑπεύθυνο πρόσωπο διαφύλαξε καὶ περιέσωσε τὸν ἔθνικὸ αὐτὸ θησαυρό. Ἐνας ἀριθμὸς ἀπὸ τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς τῆς Ὄργάνωσης δημοσιεύθηκε στὰ περιοδικὰ τῆς Α.Ν.Ε. «Ἐγερτήριον Σάλπισμα» καὶ «Ἀγωγή τῶν Νέων» καὶ ἀρκετὰ ἀπὸ αὐτὰ μελοποιήθηκαν καὶ ἀποτελέσαν τὰ ἐνθουσιώδη θούρια τοῦ ἔθνικοῦ μας Ἀγώνα.

Τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς μὲ βάση τὸ περιεχόμενον μποροῦν νὰ χωριστοῦν στὶς ἐπόμενες κατηγορίες :

1. Ποιήματα ἀφιερωμένα στὸ θεῶλον τῆς Κύπρου, τὸν Ἀρχηγὸ Διγενῆ.
2. Ποιήματα ἀφιερωμένα στὸν Ἐθνάρχη Μακάριο.
3. Ποιήματα ἀφιερωμένα στοὺς ἥρωες Γρηγόρην Αὔξεντίου, Μᾶρκον Δράκον, Κυριάκον Μάτσην, Στυλιανὸν Λέναν, Χαράλαμπον Μοῦσον, Μιχαὴλ Καραολῆν, Ἀνδρέαν Δημητρίου καὶ Εὐαγόραν Παλληκαρίδην.

4. Ποιήματα αφιερωμένα στους ήρωικούς νεκρούς του Κυπριακού Έπους.
5. Ύμνοι στὸν ἀγώνα τῆς Ε.Ο.Κ.Α.
6. Ποιήματα αφιερωμένα στὴν Ἐλευθερία καὶ στὴ νίκη.
7. Ποιήματα αφιερωμένα στὸν προαιώνιο Κυπριακὸ πόθο, τὴν Ἐνωσὴ μὲ τὴ μητέρα Ἑλλάδα.
8. Ποιήματα αφιερωμένα στὴν Κύπρο.
9. Ποιήματα αφιερωμένα στὸν ἀγώνα τῆς Κυπριακῆς νεότητος.
10. Ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν Παθητικὴν Ἀντίστασιν καὶ τὸ δράμα τῶν Κρατητηρίων.
11. Ποιήματα αφιερωμένα στὸ ρόλο τῆς μητέρας κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν.
Παραθέτω μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔθνικὰ μας ποιήματα:

ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.Α.

ΕΟΚΑ! Νέο τῆς γενιάς καμάρι,
τοῦ Διγενῆ τ' ἀτρόμητα παιδιά,
ποῦ μὲ τῆς Δάφνης τ' ἀκριβὸ κλωνάρι
στεφάνι θὰ σὰς πλέξη ἡ Λευτεριά.

Μὲ τὴν ἀγνὴ κι' ἀτρόμητη καρδιά σας
ποῦ τῆνε καίει ἡ φλόγα τῆς Φυλῆς
καὶ ποῦ θεριεύει τ' ἄγουρα κορμιά σας,
στοὺς δυνατοὺς ὀρμᾶτε σεῖς τῆς γῆς.

Δὲν σὰς τρομάζει τοῦ Χάρτιγκ ἡ ἀγχόνη,
τοῦ ὤμου τυράννου τὸ γυμνὸ σπαθί.
Ἡ νίκη τὰ φτερά της τώρα ἀπλώνει,
στ' ἀδούλωτο τρισένδοξο νησί.

ΣΤ' ΑΔΕΛΦΙΑ ΜΑΣ

Στὸν τόπο ποῦ ἐπέσατε ἀδέλφια,
γιὰ τὴν πατρίδα καὶ τὴ λευτεριά
στεφάνια ἀπὸ δαφνόκλαδα καὶ μύρτα
θὰ φέρνωμε γιὰ σὰς κάθε χρονιά.

Κι' ἂν μαύρη μοῖρα ἔθαψε γιὰ πάντα
τὴ νιότη σας καὶ τὴν παλληκαριά,
ἔστήσατε ἀκατάλυτο ἀνδριάντα
σὲ κάθε μιὰ Ἑλληνικὴ καρδιά.

Τρισδοξασμένα λατρευτὰ παιδιὰ μας,
π' ἀναστηλώσατε ὑπόδουλη ψυχῇ,
εἴσθε γραμμμένα μέσα στὴν καρδιά μας
εἴσθε μαζί μας καθεμιὰ στιγμῇ.

Δὲν εἶναι δυνατόν γύρω ἀπὸ τὸ θέμα αὐτὸ νὰ λεχθοῦν περισσότερα, ἀφοῦ δὲν ἔχῃ πραγματοποιηθῆ ἀκόμη ἡ ἔκδοσιν τῆς συλλογῆς. Ἡ ἔκδοσιν, ποῦ ἐλπίζομε σύντομα νὰ πραγματοποιηθῆ, θὰ φέρῃ στὸ φῶς ὅλο τὸ δημοῦργημα τοῦ λαοῦ μας, ποῦ μέσα στοὺς στίχους τοῦ ὁ Κύριος θὰ βρῖσκη πάντοτε τὸν πραγματικὸ ἔθνικὸ του δρόμο καὶ τὴν καρδιά του.

ΗΒΗ ΠΟΥΛΙΔΟΥ

ΤΟΠΙΟ

Κόκκινοι βράχοι,
κόκκινες πέτρες,
κόκκινα χόματα
μὲ χίλια, μύρια
πολυτρίχια, χρυσολούλουδα

κι' ἀπάνωθε, κι' ἀνάμεσα
καὶ γύρα,
σμῆνος πουλιὰ
συνθέτουν στὴ Ζωή.

ΑΓΗΣ ΑΜΑΝΗΣ

ΤΟ ΝΟΜΠΕΛ 1960

Τὸ φετινὸ Νόμπελ γιὰ τὴ Λογοτεχνία δόθηκε στὸ Γάλλο ποιητὴ Σαιν Τζὼν Πέρς. Ὁ Σαιν Τζὼν Πέρς εἶναι ὁ δέκατος στὴν πατρίδα του ποὺ παίρνει τὸ τιμητικὸ τοῦτο βραβεῖο. Πρὶν αὐτὸν τὸ πῆραν οἱ ἀκόλουθοι Γάλλοι: Τὸ 1901 ὁ Sully Prudhomme τὸ 1904 ὁ Fr. Mistral, τὸ 1915, ὁ R. Rolland, τὸ 1921 ὁ An. France, τὸ 1927 ὁ Henri Bergson, τὸ 1937 ὁ Roger du Gard, τὸ 1947 ὁ Andre Gide, τὸ 1952 ὁ Fr. Mauriac καὶ τὸ 1957 ὁ Albert Camus.

Ὁ Σαιν Τζὼν Πέρς, ψευδώνυμο τοῦ Ἀλέξη Σαιν Λεζέ, γεννήθηκε τὸ 1887² στὴ Guadeloupe καὶ ἀκολούθησε τὴ διπλωματικὴ ὑπηρεσία, φτάνοντας ὡς τὴ θέση τοῦ γενικοῦ γραμματέως τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, ἀπ' οὗ ποὺ διώχτηκε τὸ 1940 ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Βισῦ. Ζήτησε καταφύγιον τότε στὴν Ἀμερικὴ, οὗ ποὺ ζῆ ἀκόμα. Τὸ ἔργο του εἶναι λιγοστὸ, παρουσιασμένο σὲ ἀραιὰ διαστήματα, ἀπὸ τὸ 1911 ποὺ ἐδημοσίευσεν τὴ συλλογὴν τοῦ «Eloges» (πανηγυρικοί). Δεκατρία χρόνια μετὰ τὴ δ. μοσίευσιν αὐτῆς τῆς συλλογῆς παρουσιάζεται ξανά στους λογοτεχνικοὺς κύκλους μὲ τὸ ἔπος του «Ἀνάβαση» ποὺ τὸ μεταφράζει στ' Ἀγγλικά ὁ Eliot καὶ στὰ Ἑλληνικά Παπατζῶνης. Τὸ 1942 ἐκδίδει τὴν «Ἐξορία», τὸ 1946 τοὺς «Ἀνέμους» καὶ τέλος τὸ 1957 τὸ «Ἐπαινοί».

Στὸ τελευταῖο δημοψήφισμα ποὺ ἐγίνε ἀνάμεσα στους Γάλλους ποιητὲς γιὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ «πρίγκηπος τῶν ποιητῶν» ψηφίστηκε ὁ Πέρς, ποὺ ἀρνήθηκε ὁμῶς τὸ τίτλο, θέλοντας νὰ ζῆ μακριὰ ἀπὸ τὸ θόρυβο. Πρέπει νὰ σημειωθῆ πὺς πρόσφατον ἔχει κυκλοφορήσει ἕκδοσις τῶν ἔργων τοῦ ποιητῆ στὴ Σουηδία κ' ὅτι ἡ μετάφρασις τῶν ἔργων του ὀφείλεται στὸν γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ ἐπίλεκτο μέλος τῆς Σουηδικῆς Ἀκαδημίας, ποὺ δίνει καθὼς εἶναι γνωστὸ τὸ Νόμπελ, Ντάκ Χάμμαρσकेλντς Π. Κ..

SAINT—JOHN PERSE

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΙ

I

Στὸν ἀνοιχτὸν ἀγέρα ψήνεται τὸ κρέας κ' ἡ σάλτσα
φτιάχεται

κ' ὑψώνεται ὁ καπνὸς καὶ πάει στὰ μονοπάτια καὶ
μὲ κεῖνο ποὺ περπατᾷ ἐνώνεται.

Καὶ τότε ὁ Ὀνειροπόλος μὲ τὰ λερωμένα μάγουλα
ἐξέρχεται

ἀπ' τὸ παμπάλαιο του ὄνειρο

μὲ βία καὶ λάμψη ραβδωμένους καὶ τεχνάσματα

μὲ ἰδρωτὰ κοσμημένους καὶ τραβάει πρὸς τὴν ὄσμη τοῦ κρέατος
σὰ χασομέρισα γυναῖκα:

τὰ ρούχα του, τ' ἀσπρόρουχα καὶ τὰ μαλλιά του
ἀνέμελα.

XVIII

Ἄσε με τώρα, πάω μονάχος.

Θὰ προχωρήσω, ἔχω ὑποθέσεις: γιὰ διαπραγματεύσεις ἔντομο
μὲ περριμένει.

Μοῦ προξενεῖ χαρὰ τὸ μέγα μάτι μὲ πλευρές: τριγωνικόν,
ἀπρόοπτο σὰν τὸν καρπὸ κυπαρισσιῶ.

Ἦ κ' ἓνα σύνδεσμο ἔχω ἀκόμα μὲ τὸ γαλαζόφλεβο λιθάρι:

Ἄσε με ἐσὺ παρόμοια, καθισμένο στὴ φίλια
τῶν δυὸ γονάτων μου.

Μετ. Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΑΝΤΩΝΑΚΗ ΕΥΓΕΝΙΟΥ

Είχαν περάσει οι Χριστουγεννιάτικες διακοπές, κι' είναι τρεις μέρες τώρα που έχουν ξαναρχίσει τα μαθήματα. Σήμερα μπήκα στην τάξη με την καρδιά πιο βαρεία από άλλες φορές.

Ξέχασα να σ'αξ πώ, πώς με λένε Κωστάκη, κι' είμαι δεκατριών χρόνων. Σήμερα ήταν η πρώτη μέρα των εκθέσεων.

Ο δάσκαλος, μ'αξ είπε, πρὶν ἀπ' τις διακοπές:

—Θέλω μέσα στ'ις γιορτές να μου γράψετε μ'άν εκθεση παιδιά, με θέμα τ'ης εκλογ'ης σας. Προσέξτε, δ'ολόκληρες μέρες 'ξετε στη διάθεσ' σας. Μήπως δ'έν μου γράψη κανείς, γιατί θ'ά τ'όν τιμωρήσω.

Κι' ήξερα πόσο τιμωρούσε ο δάσκαλος. Θυμ'άμαι κάποτε ένας μαθητ'ης τ'σκασε τ'ην ώρα τ'ων εκθέσεων και πήγε να παίξη. Τ'ό επόμενο μάθημα τ'όν έβγαλε ξ'ξω, και μπροστά σ' έλους έμ'αξ, τ'ούπε ν' ανοίξη τ'α χέρια του. Π'ηρε τ'η ρίγα και άρχισε να τ'όν κτυπά. Ο μαθητ'ης εκλαιγε, φ'ώναζε, τίποτα ο δάσκαλος, δ'έν τ'όν λυπότανε. Τ'ά ίδια θ'ά μου κ'άνη σήμερα και μένα. Δεκαέντε δ'ολόκληρες μέρες και δ'έν μπόρεσα να γράψω τ'ην εκθεση. Τ'ούδ'ωσα μ'ολιξ ξανάρθαμε σχολείο, ένα γράμμα π'ου τ'ου δικαιολόγ'ουνα, γιατί δ'έν μπόρεσα να γράψω.

—Τί είναι αυτό; με ρώτησε.

—Σ'αξ παρακαλώ διαβάστε το, τ'ου είπα.

—Με κ'ότταξε με άπορία, και άπομακρύνθηκε.

Σήμερα ήταν η μέρα π'ου θ'α διαβάζονταν οι εκθέσεις τ'ων μαθητ'ων. Θ'α διαβάζονταν οι πιο καλές. Ο δάσκαλος μπήκε μέσα στην αίθουσα σοβαρός. Θεέ μου, ήτανε πολύν π'ο σοβαρός σήμερα. Κακό προμήγ'ημα. Κρατούσε στα χέρια του ένα μ'ατσο από τετράδια. "Όλοι, όλοι είχανε φ'ορει εκθεση, εκτ'ος από μένα. "Άραγε να ξέχασε π'ως δ'έν τ'ου έδ'ωσα εκθεση; Μ'ολιξ ανέβηκε στην έδρα είπ'ε:

—"Έλα ξ'ξω Κωστάκη.

Πάγωσα. Θεέ μου, δάσκαλε, αν πρόκειται να με κτυπήσης μη με κτυπήσης πολύ. "Έτρεμα σαν τ'ο πουλί. "Ημ'ον έτοιμος ν' απλόσω τ'α χέρια μου, ακόμα δ'έν είχε πάρει τ'η ρίγα.

—Διάβασε τ'ην εκθεσ' σου, Κωστάκη, μου είπ'ε.

Τ'όν κοίταξα άπορημένος.

—Μ'α δ'έν 'γω γράφει εκθεση.

—Διάβασε αυτό π'ου μου 'γραψες. Και μ'ου 'δ'ωσε τ'ο γράμμα μου.

Με τρεμουλιαστή φωνή άρχισα να διαβάζω.

«Καλέ μου δάσκαλε, δ'έν μπόρεσα να σου φέρω τ'ην εκθεση π'ου μ'αξ είπ'ες, γι' αυτό σου γράφω αυτό τ'ο γράμμα γι'α να σου εξηγήσω, γι'α να δικαιολογηθ'ω. Καλέ μου δάσκαλε, 'δ'έν θ'α ξέρης π'ως 'εγώ δ'έν 'χω άλλο στ'όν κόσμο απ' τ'ην μητέρα μου. "Ημ'ονα πολύ μικρός σαν ο πατέρας μου π'έθανε. "Η μητέρα μου πουλάει στ'ους δρόμους φακέλλους, χάρτη γι'α επιστολές, μικρά παιγνίδια γι'α τ'α παιδάκια γι'α να ζήσουμε, και να φέρη ένα ζεστό φαγάκι τ'ο μεσημέρι και τ'ο βράδυ σ'ε μένα π'ου πηγαίνω σχολείο. Σ'άν ζούσε ο πατέρας μου, είχαμε ένα όμορφο ζεστό σπ'ατζι, είχαμε ό,τι θέλαμε. Τώρα και δυό χρόνια μένουμε σ'ε μι'α σοφίτα, κ'υριε δάσκαλε Κουώνουμε. "Άξ είναι. Δ'έν παραπονιέμαι γι' αυτό, άρκει π'ου είμαστε καλά. "Άλλά μ'ολιξ κλεισανε τ'α σχολεία γι'α τις γιορτές, η μητέρα μου αρρώστησε. "Άσφαλώς θ'α 'ξετε μητέρα, κ'υριε δάσκαλε. Σ'αξ εύχομαι να είναι πάντα καλά η μητέρα σας! Τότε έννοιμ'α πόσο είμαστε π'οιν ευτυχιμένοι μεσ' τ'η σοφίτα μας, παρ' όλο τ'ο κρύο π'ου 'κανε. Τότε αναγκάσθηκα να πάρω τ'ο καστίκι της και να βγώ στ'ους δρόμους γι'α να πουλάω χάρτη γι'α επιστολές, φακέλλους και τ'α μικροπαιγνίδια εκείνα, να εξοικονομήσω λίγα χρήματα γι'α να ζήσουμε. "Έπρεπε ακόμα τ'ο βράδυ να πουλάω λίγα κάστανα σ'τη γωνιά τ'ου δρόμου. Ο γι'ατρός π'ου τ'ην είδε μου παράγγειλε φάρμακα. "Έπρεπε όπωσ'όποτε να εξοικονομήσω τ'α χρήματα. Μέσα σ' όλες αυτές τις άγωνίες μη νομίζετε π'ως σ'αξ ξέχασα, κ'υρ - δάσκαλε. "Όχι! σ'αξ σκεπτόμ'ονα. "Έλεγα! κ'ι' ο δάσκαλος θέλει να τ'ου γράψω εκθεση με θέμα τ'ης δικ'ης μου εκλογ'ης. Δ'έν ξέρω αν καμιά φορ'α προσέξατε, καλέ μου δάσκαλε, τ'α παιδάκια π'ου πουλ'ανε κάστανα σ'την άκρη τ'ου δρόμου. Κάνει πολύ κρύο τ'ο βράδυ

στο πεζοδρόμιο. Τό κορμί τους είναι παγωμένο τὴν ὥρα πού φωνάζουνε: «Πάρτε πάρτε ζεστά, πέντε στό γρόσι». Καί μ' ἔτρωγε ἡ ἀγωνία τότε νά γυρίσω κοντά στή μητέρα μου. Σάν προχωροῦσε ἡ νύκτα καί τέλειωνε ἡ δουλειά κι' ἐπέστρεφα σπίτι, ὅταν ἀνέβαινα τρεχάτος τὴ σκάλα μή πὼς φθάσω στή σοφίτα, φοβόμουνα, δάσκαλε — γιατί νά τὸ κρύψω; — φοβόμουνα μήπως τὴ δρώ πταμένη. Αὐτὴ ἦταν ἡ πύε μεγάλη ἀγωνία μου. "Ανοιγα σιγὰ τὴν πόρτα, τῆς φώναζα δειλιά: «μανούλα». "Ἐβλεπα τὸ κορμί τῆς μάνας μου ἀκίνητο πάνω στό στρώμα, δὲν κοινοῖτανε. «Μανούλα, μητέρα». "Ανοίγε ἀρα τὰ μάτια της καί τὰ γύριζε πρὸς τὸ μέρος μου, σάν νά ρχότανε ἀπὸ πολὺ μακριά, ἀπ' τὸ θυδὸ.

— Ἐσὺ εἶσαι, γιόγκα μου;

— Σοῦφερα φαγάκι, μανούλα.

— Παιδάκι μου, ἔφαγες ἐσὺ, γιέ μου;

Πόση παρηγοριά ἦταν γιὰ μένα, δάσκαλε, νά μοῦλεγε δυὸ λέξεις! Πόσο φοβῶμαι μήπως μιὰ μέρα δὲ μπορεῖ νά μοῦ μιλήσῃ!

Κι' ἔπρεπε νά γράψω τὴν ἔκθεση μὲ θέμα τῆς δικῆς μου ἐκλογῆς. Θεέ μου, τί νά γράψω; Νά γράψω, νά γράψω ἀραγε γιὰ τὸν κινηματογράφο; Μά ἔχει πάνω ἀπὸ ἕνα χρόνο νά πάω κινηματογράφο. Ἐτσι ἀπ' τὴν τελευταία φορὰ πού πῆγα, ξέχασα τί εἶδα. Νά γράψω, ἀραγε, γιὰ τὶς γιορτὲς πού πάνε αὐτὲς τὶς μέρες τὰ παιδάκια; Ἐρῶ πὼς πάνε τὰ παιδάκια τὰ Χριστούγεννα σὲ γιορτὲς. Ἐρῶ πὼς ὅλα ἐκεῖ πέρα εἶναι ζεστά, ὑπάρχουν σεραπαντίνες, μουσική, γλυκά. Μά δὲν τὰ εἶδα. Τ' ἄκουσα ἀπ' τὶς διηγῆσεις τῶν ἄλλων παιδιῶν. Δὲν βάζουνε μέσα σὶς γιορτὲς αὐτὲς ἕνα κουρελιασμένο σάν κι' ἐμένα. Δὲν τὰ γνώρισα, κῆρ - δάσκαλε, γ' αὐτὸ δὲ μπορῶ νά σοῦ γράψω. Θεέ μου, τί νά γράψω; Ἄραγε νά καθῶσω νά σοῦ γράψω γιὰ τὸ Λούνα Πάρκ; Ἐρῶ πὼς ὑπάρχουνε ἐκεῖ μέσα κούνιες, ὑπάρχουνε τουφεκῆκια γιὰ σκοποβολὴ γιὰ μᾶς τὰ παιδιά, καί τόσα ἄλλα, μά δὲν τὰ εἶδα. Τὸ παραδέχεσαι; Δὲν ἔχω πού οὔτε μιὰ φορὰ. Τώρα μπορεῖς νά μοῦ πῆς δικαιολογίες ἐνὸς τεμπέλη. Παρὰ νά σοῦ γράψω μιὰ τόσο μεγάλη ἐπιστολή, ἔπρεπε νά καθῶσω νά σοῦ γράψω τὴν ἔκθεση. Τὸ ξέρω πὼς ἔχεις δίκαιο, μά ὅσο κι' ἂν προσπάθησα δὲ μπόρεσα νά γράψω τίποτε, δάσκαλε, καί περιμένα τώρα τὴν τιμωρία. Μονάχα, ἂν ἦταν δυνατό, μὴ μὲ κτυπήσῃς τόσο πολὺ, ἔτσι γιὰ νά χαρῆς τὴ μανούλα σου. Νάξεραι αὐτὲς τὶς μέρες πόσο αἰσθάνομαι ἀδύνατος»!

'Ἐδῶ πέρα τελείωνε ἡ ἐπιστολή μου. Ἦξερα πὼς θάρχιζε τὶς φωνές. Φοβόμουνα πὼς μ' ἔβαλε νά διαβάζω τὸ γράμμα μου γιὰ νά δοῦνε κι' ὅλοι οἱ ἄλλοι πόσο ἀνάεθα ἦταν ἡ δικαιολογία μου. Ἴσως μὲ περιμένε καί τὸ ξύλο. Τὸ εἶχα ἀποφασίσει. Μά ὁ δάσκαλος — περιεργο — δὲν κρατοῦσε ἀκόμα τὴ οἶγα. Κύτταξα τὰ μάτια του. Ἐἶχαν δοκροῦσει.

— Δὲν διάβασα πύε ὁμορφὴ ἔκθεση ἀπ' αὐτὴ τόσα χρόνια πού ὑπηρετῶ, Κωστάκη, μοῦ εἶπε.

— Μά δὲν ἔγραψα ἔκθεση, δάσκαλε.

— Αὐτὴ εἶναι μιὰ περιφημὴ ἔκθεση, Κωστάκη.

"Αραγε ὁ δάσκαλος νά εἰρωνεύετο; "Αραγε τὴν τιμωρία νά ἤθελε νά τὴν ἀρχίξει ἔτσι; Περιμένα. Κι' αὐτὸς συνέχισε.

— Ποτὲ οἱ μαθητὰί μου δὲν με ἀξίωσαν τόσο ζωντανά, τόσο ἀληθινά, νά μοῦ περιγράψουν τὸ δρώμα τῆς ζωῆς τους. Δὲν ἔκλεισες μέσα σὶν ἔκθεσή σου τὸν δικὸ σου πόνο, παιδί μου, ἔκλεισες μέσα της τὸν καθολικὸ πόνο, ὅλων τῶν δυστυχισμένων παιδιῶν τῆς γῆς κατὰ τὶς ἅγιες αὐτὲς μέρες πού περῶσαμε τῶν Χριστουγέννων. Τὴν ἔκθεσή σου, Κωστάκη, χωρὶς νά πάρω τὴν ἀδειά σου, τὴ διάβασα καί στοὺς ἄλλους μου συναδέλφους. Κι' ἔχουμε μαζέψει ἕνα μικρὸ ποσὸ γιὰ σένα, Κωστάκη.

Καί μοῦ τὸ ἔδωσε.

— Ὅχι, κῆρ - δάσκαλε, μὲ συγχωρεῖς, μὲ συγχωρεῖς. Δὲν μπορῶ νά πάρω τὰ χρήματα, δὲν ζητιανεύω, ἰδὲν ζητιανεύω, ἐγὼ πουλάω μικρὰ παιγνιδῆκια.

— Δὲν εἶναι ζητιανιὸ αὐτό, Κωστάκη. Ἄν ὑπάρχη κάποιος πού πρέπει νά εἶναι ὑπόχρεος ἀπέναντι στόν ἄλλον, πρέπει νάμαστε ἐμεῖς ἀπέναντι σου, γιατί μ' αὐτὸ πού μᾶς ἔγραψες μᾶς ἔκανες νά ζητησοῦμε καί νά θυμηθοῦμε ἐμεῖς οἱ δασκάλοι σου σὰ μιὰ μικρὴ ομάδα τῆς κοινωνίας, τὰ καθήκοντά μας ἀπέναντί σου. Σὲ παρακαλῶ, πάρε τὰ λίγα αὐτὰ χρήματα, κι' ἀγόρασε ὅ,τι θέλεις τῆς μητέρας σου.

"Οταν τελείωσε τὸ μάθημα, μέτρησα τὰ χρήματα. Ἦτανε πέντε λίρες. Ποτὲ

στή ζωή μου δὲν εἶχα τόσα πολλά. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἀγόρασα γεράκια Χριστουγεννιάτικα κι' ἄς εἶχαν περάσει οἱ γιορτές. Ἀγόρασα ζωμό, κοτόπουλο, ἀγόρασα γλυκά.

—Μανούλα, σοῦφερα νὰ φᾶς, μανούλα, ἄνοιξε τὰ μάτια σου.

Τὸ βλέμμα της ἀβέβαιο, θολό, προσηλώθηκε ἀπάνω μου.

—Γιόκκα μου, Γιόκκα μου.

—Πῶς αἰσθάνεσαι ἀπόψε, μανούλα;

Τὸ βλέμμα της θαμπώνει καὶ δὲν λέει τίποτα. Τὰ μαλλιά της ἔχουν σχεδὸν δλοτέλα ἀσπίρει, παρ' ὅλο πὺ εἶναι ἀκόμα νέα. Τὰ χέρια της λεπτά κι' ἀραχνούφαντα εἶναι ἀπάνω στὸ ἄσπρο σεντόνι, σὰν πληγωμένα λὲς περιστέρια. Νᾶξερε πόσο τὴν ἀγαπῶ!

Θέλω νὰ τῆς πῶ νὰ μὴ λυπάται. Πῶς γοήγορα θὰ γίνεῖ καλά. Πῶς ἐγὼ θὰ μεγαλώσω κάποτε καὶ θὰ τῆς φέρω τ' ἀθάνατο νερὸ νὰ τὸ πῆ, καὶ ἡ χαρὰ κι' ἡ ξεστασιά θ' ἀπλώσῃ μέσα στὸ σπῆτι μας, ὅπως τότε πὺ ζοῦσε ὁ πατέρας μου, θέλω ἀκόμα νὰ τῆς πῶ... μὰ δὲν μπορῶ νὰ πῶ τίποτε. Τῆς κρατῶ μόνο τὸ χέρι, μ' ἕνα φόβο καὶ μὴ ἐλπίδα, κι' αὐτὴ προσηλώνει τ' ἀβέβαιο βλέμμα της ἀπάνω μου, κάπου κάπου γιὰ νὰ μοῦ πῆ:

—Γιόκκα μου, Γιόκκα μου...

ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ ΕΥΓΕΝΙΟΥ

Η ΓΕΝΝΗΣΗ

Τοιχογραφία ἀπὸ τὸν Σταυρὸν τοῦ Ἁγιοσμάτη (Δικαιοσμάτη)
 κοντὰ στὴν Πλατανιστάσα. (15ος—16ος αἰῶνας)

Η ΝΟΥΒΕΛΛΑ ΜΑΣ

ΕΤΣΙ ΑΡΧΙΣΕ Η ΚΥΡΙΑΚΗ...

(συνέχεια)

Βοήκα τὸ τσάι ἔτοιμο.

Κοροΐδενα τὴ συνήθεια τῆς «τείοποισίας» ὅπως τὴν ἔλεγα. Τὸ θεωροῦσα τοῦτο τὸ ρόφημα κατάλληλο γιὰ βαρεῖα γοιπρωμένους. Ἡ σὰ θαυμασίο ἀντιδιαρροϊκόν, ὅταν τῶπαιρνες χωρὶς ζάχαρη. Ἄλλὰ γιὰ εὐφραντικό ποτὸ κάθε ἄλλο.

Κι' ὅμως σὲ τοῦτο τὸ κρύο κλίμα μὲ τὸ λίγο φαγητό, πὸν μᾶς ἔδιναν — τόσες θεριμίδες κατ' ἄτομο π' ἀνακαλύψανε οἱ Ἑγγλέζοι νὰ κοροΐδεύουν ἐπιστημονικῶς τὴν ἀνέχειά τους — δὲ μποροῦσες νὰ ζήσης δίχως τσάι.

—Βοήκα σελίνι ὥσπου νὰ ρηθῆς. Ζάχαρη δὲν ἔχει.

—Βάλε μέλι.

—Ἀναγουλιάζουμαι ἐγώ.

—Νὰ πάω κάτω γιὰ ζάχαρη; Θὰ μοῦ τις βρέξη ὁ Κάπταν Μάουθ.

—Γιατὶ δὲν πληρώνεις; Δὲν ἀπαιτεῖς, λοιπόν, μιὰ περικοπή στὴ δυσκολία μας;

—Πρῶτα τοῦτοι ἔδῶ οἱ... αὐτοκρατορικοὶ νομίζουν πὸς τοὺς πληρώνομε καὶ πρέπει νὰ τοὺς χρωστᾶμε κι' εὐγνωμοσύνη, γιὰτὶ ὑπάρχουν γιὰ νὰ τοὺς πληρώνομε. Δεύτερον ὁ ἄνθρωπος τώρα κοκορεῦεται στὰ ἐξήντα του καὶ τὸν εἶδα ἢ μοῦ φαίνεται ἢ νομίζω πὸς φουχτάλιζε τὸ στῆθος τῆς δεσποινίδος Γκλάντυς, τῆς αἰωνίως παρθένας ἐξαιτίας τῆς ἀτυχίας της στὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο.

—Θὰ τὸ πῶ κι' ἐγὼ μὲ τὸ μέλι. Ἔ! περικοπήσομε, εὐλογημένε!

Διπλώθηκα νὰ βρῶ τὸ μέλι. Κι' ἐνῶ εἰτοίμαζα τὸ θεσπέσιο ρόφημά μας ἡ γυναίκα μου μὲ ρωτᾷ:

—Τί εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου κι' ἡ Γκλάντυς;

—Δὲ σοῦ τῶπα; Ὁ Κατσαντουριὰν μοῦ τὴν εἶπε μιὰ μέρα. Μὰ θαρρῶ τὴ βεβαίωσε κι' ἡ Ἰρλανδέζα μιὰ φορὰ πὸν τὴ ρώτηξα, δὲν ξέρω γιὰ ποιὸ λόγο.

—Λοιπόν;

—Λέει πὸς ἔμεινε ἀνύπαντρη, παρόλο πὸν εἶχε συνεχεῖς προτάσεις γάμου ἀπὸ πολὺ ἐγκατάσταστα πρόσωπα. Προτίμησε ὅμως νὰ μείνη ἔτσι γιὰ νὰ δοθῆ ὀλόκληρη στὴν ἀνάμνηση Ἐκείνου. Τὸν εἶχε ἀρραβωνιαστῆ μὲ χίλιες δυσκολίες. Ἦταν παραμονὲς τοῦ πρώτου πολέμου κι' αὐτοὶ οἱ δυὸ τους στὴν πιὸ ἀνθινή τους ἀνοιξη. Καί... χωρὶς νὰ καλογευτοῦν τὰ πρῶτα τολμήματα τοῦ ἀρραβῶνα τοὺς κείνος μεταφέρθηκε στὴν Εὐρώπη ὅπου πέθανε ἀπὸ τοὺς πρώτους. Ἀπὸ τότε ἡ δεσποινὶς Γκλάντυς τά... φτιάχνει μὲ τ' ἀφεντικά της.

—Ἀγόρασες τὴν κουβέντα;

—Ἐγώ; Κι' ὅμως τοῦτοι οἱ κατάψυχροι Ἑγγλέζοι ἔχουν ἀρκετὸ ρωμαντισμὸ βαθιά τους. Δὲν ἀλλάζει πολὺ ὁ ἄνθρωπος στὶς ἀδρές του γραμμές. Ἄν πῆρε κατάκαρδα τὸ εἰδύλλιο της καὶ δὲ διέθετε πραχτικὴ μέθοδο ν' ἀτενίζη τὴ ζωὴ μπορεῖ στὴν ἀρχὴ νὰ ἠδονιζόταν στὴν ἰδέα τῆς θυσίας γιὰ τὸν ἔρωτα ἐκείνου. Ὅποτερα ὅταν ξύπνησε, ἔφυγε ἀπὸ τὰ χέρια της ἡ πρώτη νιότη. Κι' ἡ γυναίκα ζητιέται στὴν πρώτη της νιότη.

— Έτσι ἔκαμες κι' ἐσύ;

— Πρὸς τιμὴ μου «ναί». Λοιπὸν ἄσε τα αὐτά. Ὅστερα ὁ μύθος αὐτὸς γεμίζει πᾶ τὸ κενό της καὶ δικαιολογεῖ τὸν γεροντοκορισμό, τὴν πὸ μεγάλη προσβολὴ τοῦ ἐγωῖσμοῦ.

— Λές ἡ κυρία Μάουθ νὰ μὴ μυρίστηκε τόσο καιρὸ πὼς οἱ δυὸ τοῦτοι τὰ ζαχαρώνουν;

— Μὰ ἂν οἱ ἐξάψεις των δὲν εἶναι πολὺ συχνές καὶ συμπίπτουν μὲ τὰ δεκαπενθήμερα Σαββατοκυριακά της στὸ Ὅξφορντ, ποῦ νὰ πάρη μυρωδιά; Ἦπιες τὸ τσάι; Θέλεις δεύτερο;

— Μὲ τὸ μέλι; Ἐπολείεται.

Ἐτοιμαζόταν ἡ γυναίκα μου νὰ πλαγιασῆ. Εἶναι μιὰ λύση κι' ὁ ὕπνος σὲ ἓνα κατηφῆ ξένο τόπο.

— Ἄ! ἡ Παμέλα μοῦ εἶπε πὼς εἶχα ἓνα φάκελλο ἀπὸ τὴ Λαίδη ἀπὸ πάνω μας.

— Τὴ βρῆκες κι' αὐτή; Τώρα ἐξηγεῖται πὸν ἄργησες ν' ἀνέβης. Πολὺ μοῦ νοστιμεύεσαι τὴ Νεοζηλανδέζα τελευταίως. Κι' οὔτε σὲ νοιάζει πὸν βάρη ξανθὰ τὰ μαλλιά της.

— Παράξενο. Ἐχω γίνει ὁ Δὸν Ζουὰν τῆς πανσιόν. Κοντεύει νὰ φοβᾶσαι καὶ τὴν κυρία Μάουθ.

— Ἄν ἦταν πὸν νέα...

Γελάσαμε.

Πάντως μοῦ εἶναι συμπαθητικὲς οἱ ζήλιες τῆς γυναίκας μου. Ἐχουν διακριτικότητα καὶ φυσικότητα. Γιατὶ νὰ στενοχωρηθῶ; Ἄν οἱ ἐκδηλώσεις αὐτὲς εἶναι ἓνα μέσον στὴν ὀπλοθήκη της νὰ μοῦ ὑπενθυμίξη τίς ὑποχρεώσεις τοῦ γάμου ἀνεξαργήτως τοῦ αἰσθηματικοῦ μέρους, δὲ νομίζω πὼς δικαιολογοῦμαι νὰ στενοχωρηθῶ. Καθετὶ τὸ φυσικὸ καὶ διακριτικὸ μᾶς ἐπιβάλλει ἓνα εἶδος σεβασμοῦ.

— Ὁ φάκελλος;

— Κάτω ἀπὸ τὴν πετσέττα θὰ κρύφτηκε.

— Τί νᾶναι λές;

— Ἐξέρω κι' ἐγώ! Κοίταξε. Ἄ! ξέχασα νὰ σοῦ πῶ πὼς ἡ Παμέλα — ἡ φιλενάδα σου ἡ Νεοζηλανδέζα — μοῦ ἀνήγγειλε μ' ἓνα συγκρατημένο γέλοιο τὸ θάνατο τῆς Κίττυς.

— Ποιᾶς Κίττυς;

— Τῆς σκυλλίτσας, καλέ, τῆς Λαίδης. Ἐχει ἀπάνω θρηῆνο πολὺ. Παράγγειλε τ' ἀπόγευμα ἓνα κουτὶ πολυτελείας. Ἐβале μέσα τὸ ψοφισμένο σκυλλὶ καὶ ἔδεσε τὸ κουτὶ μὲ κορδέλλες. Τῶχει ἀπάνω στὸ τραπέζι μὲ λουλούδια ὀλόγυρα καὶ δυὸ ἀναμένα κεριά. Ἀὔριο τὸ πρῶτὶ θάρθῃ ἄνθρωπος νὰ τὸ παραλάβῃ γιὰ τὴν ταφή. Πρηστήκανε, λέει, τ' ἄψυχά της μάτια ἀπὸ τὸ κλάμα.

Ἄνοιξα τὸν φάκελλο.

Μιὰ σημείωση στὴν καρτ-βιζιτ τῆς Λαίδης καρφίτωμένη σὲ κάτι χειρόγραφα ἔγραφε: «Εἶσατε ποιητῆς, δόκτωρ Τεμέση. Εἶσατε καὶ γιατρὸς γιὰ νὰ νοιώσετε τὸν πόνο μου. Σᾶς γράφω τὴν ἱστορία τῆς νεκρῆς μου Κίττυς. Ἄν δημοσιέψετε κάτι γι' αὐτὴ θὰ μὲ αἰχμαλωτίσετε πραγματικά. Ἐὐχαριστῶ.

Λαίδη Ἄϊλις Σ.»

(συνεχίζεται)

ΕΠΙΚΗΛΕΙΟΣ ΣΕ ΑΘΛΗΤΗ

Στίχοι: Κ. ΧΡΤΣΑΝΘΗ

Ἐπόκρουση: Γ. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ

Φλάουτο

Κλαρίνο

Πιάνο

Δὲ θὰ μαράνη ἢ δάφνη στὸ κροτάφι σου.
 Ἄστοχος ἦθε ὁ δίσκος καὶ τὴν πήρε.
 Σὲ λίμνη κόκκινη αἵματα σφαδάζει
 τὸ πνεῦμα σου κι' ἡ νίκη.

Στή θέση τοῦ ἀτυχήματος τριανταφυλλιά
 θά φυτευτῆ νά σέ θυμίξη.
 Κάθε χρονιά για μιὰ στιγμή θά πέφτη
 μαύρη σιγή θυμητική ὕστερα ἀπ' τὸν δοξο.

Μὰ τὸ μνημεῖο σου χουσαφι
 παντοτεινὸ θά λάμπη στὰ ἔαρινά
 τὰ μάτια ἐφήβων πὺ γυμνάζονται
 γιὰ ἓνα γλωνάρι δόξα.

Ὅδηγίες: 1 = Δὲ θὰ μαράνη...
 2 = Στὴ θέση...
 3 = Μὰ τὸ μνημεῖο...

Στέλιου Βότση: Σχέδιο 1960

ΒΡΕΞΕ ΟΥΡΑΝΕ

Τ' ἀλέτρι ζευγαρώθη μὲ τὴ Γῆ,
 μὲ τὸ δέος καὶ τὴ περηφάνεια
 τῆς γονιμότητος,
 Κι' ἡ Γῆ ἀνασαίνει τὴ μυρωδιά
 τοῦ φρεσκοοργωμένου χώματος
 καὶ τοῦ τίμου ἰδρώτα.

Καλωσυνάτη καρδιά ὁ ζευγολάτης,
 μὲ τὰ θυμαρωτὰ μουστάκια,
 πού μυρίζουν κρεμύδι κι' ἐλιά,
 κουβεντιάξει μὲ τὰ ζωντανά,
 τοὺς πόθους καὶ τίς ἔγνοιες του,
 ἐνῶ ἀπ' τὴ φαρδιά του παλάμη
 ξεχύνεται ἡ εὐλογία τῶν σπόρων

Μέτρησε τὴν κούραση
 μὲ τὴν καλωσύνη τῆς ματιᾶς του
 στὸν σπαρμένο ἄγρό.

Ὁ κρύος ἀγέρας
 παίξει μὲ τὴν ἀτίθασση κόμη του,
 ἐνῶ στὸ πρόσωπό του
 διαγράφεται
 ἡ χαρὰ τῆς δημιουργίας
 καὶ λάμπει
 τὸ μαργαριτάρι τοῦ ἰδρώτα.

Τὰ ρουθούνια του
 τρεμοπαίζουν ἀπὸ συγκίνηση
 καθὼς ἐπισημαίνουν
 τ' ἀλαφροπάτημα τῆς βροχῆς.

Τὰ χαμόγελο λάμπει
 στὰ διψασμένα του χεῖλη
 σὰν μιὰ δροσοσταλίδα τὴν αὐγὴ
 στὴν ἄκρη τοῦ ὀριμασμένου καρποῦ.

Ἐνα βλέμμα
 ἐξακοντίζει στὸν οὐρανὸ
 γιομαῖο χαρὰ καὶ πάθος.

Βρέξε, οὐρανέ!

Α. ΤΣΕΧΩΦ

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ:

ΑΝΤΡΕΥ ΑΝΤΡΕΓΙΕΒΙΤΣ ΣΙΠΟΥΣΙΝ, πρόεδρος του διοικητικού Συμβουλίου της 'Αμοιβαίας Πιστωτικής Έταιρείας. (Μεσιάζας. Φορεί μονόζλ.).

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΓΙΕΒΤΑ, γυναίκα του, 25 χρόνων.

ΚΟΣΜΑΣ ΝΙΚΟΛΑΓΙΕΒΙΤΣ ΧΙΡΙΝ, ηλικιωμένος λογιστής στην τράπεζα.

ΜΙΡΤΣΟΤΚΙΝΑ ΝΑΣΤΑΣΙΑ ΦΩΝΤΟΡΟΒΝΑ, γρηά. Φορεί παλτό παληάς μόδας. ΜΕΤΟΧΟΙ.

ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ.

'Η σκηνή στα γραφεία της τράπεζας.

(Το γραφείο του προέδρου του διοικητικού συμβουλίου. Στ' αριστερά μία πόρτα οδηγεί στα κύρια γραφεία της τράπεζας. Υπάρχουν δυο γραφεία. Το δωμάτιο είναι επιπλωμένο με πολυτέλεια, βελούδινες πολυθρόνες, άνθη, χαλιά και τηλέφωνο. Είναι μεσημέρι. Ο Χίριν είναι μόνος. Φορεί τριμμένες μπότες).

ΧΙΡ: (Φωνάζει μέσα από την πόρτα). Στείλε κάποιον στο φαρμακείο να φέρη τέσσερις δεκάρες σταγόνες. Και φέρε νερό στο γραφείο του προέδρου. Πρέπει να σου τὸ πῶ εκατό φορές; (Πηγαίνει στο ένα από τὰ δυο γραφεία). Είμαι έντελῶς εξαντλημένος. Γράφω τώρα τρείς μέρες χωρίς να κοιμηθῶ καθόλου, γράφω ὅλη τὴ μέρα ἐδῶ, κι ὅλη τὴ νύχτα σπύτι. (Βήχει). Κι ἀπὸ πάνω νοιώθω πυρετό. Τρέμω, ἔχω πυρετό καὶ βήχα, τὰ πόδια μου πονοῦν καὶ βλέπω συνέχεια θαυμαστικά μπροστά μου! (κάθεται). Αὐτὸς ὁ ἀγύρτης, αὐτὸς ὁ καραγκιόζης ὁ πρόεδρος θὰ διαβάση τὴν έκθεση στὴ γενικὴ συνέλευση. Θὰ ἔχη τίτλο «Ἡ τράπεζά μας, εἰς τὸ παρόν καὶ εἰς τὸ μέλλον». Νομίζει τὸν ἑαυτό του Γαμβέττα. (Γράφει). Δύο.., ένα... ένα... μηδέν... ένα... ἔξη.. προσπαθεῖ νὰ ρίξη στάκτη στὰ μάτια τους καὶ δουλεῦω ἐγὼ τώρα σὰν τὸν σκλάβο. Τὸ μόνο ποῦ ἔκαμε ἦταν νὰ συμπεριλάβη στὴν έκθεση ἕνα σωρὸ φανταστικὲς ἀνοησίες, αὐτὸ εἶναι ποῦ νὰ τὸν πάρη ὁ διάβολος!... Καὶ κάθομαι κι ἐγὼ ὅλη μέρα καὶ κάνω λογαριασμούς. (μετῶ με τὸν ἄβακα). Δὲν μ' ἀρέσει καθόλου, αὐτὸ εἶναι ὄλο. (Γράφει). Δοιπὸν ἔχουμε ἕνα... τρεῖς... ἑπτὰ... δύο... ένα... μηδέν. Ὑποσχέθηκε

νὰ μ' ἀνταμείψῃ γιὰ τὴν δουλειά μου. Ἄν πᾶν ὅλα καλὰ σήμερα καὶ καταφέρει νὰ γελάση τοὺς μετόχους ὑποσχέθηκε νὰ μοῦ δώση μιὰ χρυσὴ ταυτότητα καὶ τρακόσια ρούβλια. Θὺ δοῦμε. (Γράφει). Ἄν πᾶν ὅμως χαμένοι οἱ κόποι μου, φίλε, δὲν πρέπει νὰ παραπονίσαι ἄν... εἶμαι ἀρίθμος ἀνθρώπος... Ἄν θυμώσω εἶμαι ἱκανὸς νὰ κάνω ἐγκλημα... Στὴν τιμὴ μου.

(Θόρυβος καὶ χειροκροτήματα ἀπ' ἔξω. Ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ Σιπούσιν. «Σὰς εὐχαριστῶ. Εὐχαριστῶ. Εἶμαι πολὺ συγκινημένος». Μπαίνει ὁ Σιπούσιν. Φορεῖ βραδυνὸ ἔνδυμα καὶ ἀσπρη γραβάτα καὶ κρατεῖ ἕνα ἄλμπουμ ποῦ μόλις τοῦ ἔδωσαν).

ΣΠ: (στέκεται στὴν πόρτα καὶ μιλά). Ἄγαπητοί μου συνάδελφοι, θὰ φυλάσσω αὐτὸ τὸ δῶρον ἕως τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου μου ὡς ἐνθύμιον τῆς εὐτυχεστέρας ἡμέρας τῆς ζωῆς μου. Πραγματικῶς, ἀγαπητοί μου φίλοι. Σὰς εὐχαριστῶ καὶ πάλιν. (Στέλλει φιλιὰ καὶ πηγαίνει πρὸς τὸν Χίριν). Ἄγαπητέ μου, πολυσέβαστε μου φίλε Κοσμᾶ Νικολάγιεβιτς!

(Ἐνῶ εἶναι στὴ σκηνὴ ὑπάλληλοι πηγαινοέρχονται φέροντας ἔγγραφα γιὰ ὑπογραφή).

ΧΙΡ. (Σηκώνεται). Ἄντρέι Ἄντρέγιεβιτς, μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς συγχαρῶ γιὰ τὴν δεκάτην πέμπτην ἐπέτειον τῆς τραπέζης μας καὶ νὰ σᾶς εὐχηθῶ...

ΣΠ: (σφίγγοντας δυνατὰ τὸ χεῖρ του). Εὐχαριστῶ, ἀγαπητέ μου φίλε. Εὐχαριστῶ. Μποροῦμε καὶ νὰ φιληθοῦμε ἀκόμα γιὰ νὰ γιορτάσουμε αὐτὴ τὴ μέρα, αὐτὴ τὴν τόσο ἐξαιρετικὴ μέρα

—τὸ ἰωβιλαῖο μας! (Φιλοῦνται) Εἶμαι τόσο πολὺ πολὺ χαρούμενος! Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὶς ὑπηρεσίες σου... γιὰ ὅλα. Εὐχαριστῶ! Ἐάν ἔκαμα κάτι χρήσιμον καθ' ὄλον τὸ διάστημα πού εἶχα τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι πρόεδρος αὐτῆς τῆς τραπέζης, ὀφείλω τὴν ἐπιτυχίαν μου κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς συνεργάτας μου. (Στεναίνει) Ναι, φίλε μου, δεκαπέντε χρόνια! Δεκαπέντε χρόνια — αὐτὸ εἶναι τόσο βέβαιο, ὅσο καὶ τὸνομα μου εἶναι Σιπούσιν. (Ἀνυπόμονα) Λοιπόν, πῶς πάει ἡ ἔκθεσή μου; Προχωρεῖ;

XIP. Ναι, μοῦμειναν μόνο πέντε σε-
λίδες.

ΣΠ: Ὁραῖα. Ὡστε θάναι ἔτοιμη ὡς
τὶς τρεῖς.

XIP: Ἄν δὲν παρουσιαστῇ ἐμπόδιο
θὰ τὴν τελειώσω ὡς τότε. Μερικὲς λε-
πτομέρειες ἔμειναν.

ΣΠ: Θαυμάσια! Θαυμάσια! Αὐτὸ εἶ-
ναι βέβαιο ὅσο καὶ τὸνομα μου εἶναι
Σιπούσιν. Ἡ γενικὴ συνέλεση εἶναι στίς
τέσσερις. Φίλε μου, δός μου τὸ πρῶτο
μέρος, θὰ τὸ κοιτάξω. Δός μου τὸ
γρήγορα... (Παίρνει τὴν ἔκθεση) Στη-
ρῖξω ὅλες τὶς ἐλπίδες μου σ' αὐτὴ τὴν
ἔκθεση. Αὐτὴ θὰ εἶναι τὸ ἀριστοῦργη-
μά μου, ἢ ἀκριβέστερα τὸ πυροτέχνη-
μά μου. Τὸ πυροτέχνημά μου, αὐτὸ εἶ-
ναι βέβαιο ὅσο καὶ τ' ὄνομά μου εἶναι
Σιπούσιν. (κάθεται καὶ διαβάζει τὴν
ἔκθεση). Εἶμαι ὅμως πολὺ κορασιμένος.
Μ' ἔπιασαν καὶ τὰ ἀρθροτικά μου πῆς
κι ὅλο τὸ πρωὶ ἤμουν ἀναστατωμένος...
Κι' ὕστερα ὅλες αὐτὲς οἱ εὐχὲς καὶ ἡ
συνγίνηση καὶ ἡ ταραχὴ. Εἶμαι κορα-
σιμένος!

XIP: (γράφει) Δύο.. μηδέν... τρία...
ἐννέα... δύο... μηδέν... ὅλα τὰ βλέπω
πράσινα μ' αὐτοὺς τοὺς ἀριθμούς... τρία
...ἕνα... ἔξη... τέσσερα... ἕνα... πέντε.
(Μετῶ στὸν ἄβακα).

ΣΠ: Ἔπειτα ἔγινε κι' ἕνα δυσάρε-
στο ἐπισόδιον. Αὐτὸ τὸ πρωὶ ἦρθε ἡ
γυναῖκα σου καὶ μοῦ παραπονέθηκε πά-
λι. Μοῦ εἶπε ὅτι πῆς τὴν κνηγούδες
μὲ ἕνα μαχαίρι, καθὼς καὶ τὴν κουνιά-
δα σου. Δὲν εἶναι σωστὰ πράγματα αὐ-
τά, Κοσμᾶ Νικολάιτς. Δὲν εἶναι σωστὰ
καθόλου!

XIP: (σταθερά) Ἄντρεί Ἄντρείγιετς,
μὰ καὶ σήμερα εἶναι τὸ ἰωβιλαῖον μας
ἐπιτρέφετέ μου νὰ σᾶς ζητήσω κάτι.
Σᾶς παρακαλῶ μὴ ἀνακατεῦστε στὰ
οικογενειακά μου, ὅχι γιὰ τίποτε ἄλλο,
τουλάχιστο γιὰ τὴν ἀπίστευτα σκληρὴ
δουλειὰ πού κάνω ἐδῶ. Παρακαλῶ μὴν
ἀνακατεῦστε!

ΣΠ: (Ἀναστενάξει). Εἶσα ἀδιόρθω-
τος Κοσμᾶ Νικολάγιετς. Εἶσα κατὰ
βάθος καλὸς ἄνθρωπος, ἀξιοσέβαστος,
κι ὅμως μὲ τὶς γυναῖκες συμπεριφέρε-
σαι σάν ἀγριάνθρωπος. Πραγματικά, δὲν
μπορῶ νὰ καταλάβω γιὰ τίς μισεῖς
τόσο.

XIP: Κι ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ κατα-
λάβω γιὰ τίς ἀγαπᾶς τόσο.

(Παύση).

ΣΠ: Οἱ ὑπάλληλοι μόλις μοῦ ἔδωσαν
ἕνα ἄλμπουμι κι' ἀκούω ὅτι οἱ μέτοχοι
πρόκειται νὰ μὲ προσφωνήσουν καὶ νὰ
μοῦ προσφέρουν ἕνα ἀσημένιον κύπελλο...
(Παίξει μὲ τὸ μονόκλ) Θαυμάσια! Ὁ-
σο καὶ τ' ὄνομά μου εἶναι Σιπούσιν. Δὲν
βλάπτει καθόλου... Τὶ στοὺς διάλογο, κά-
ποια ἐθιμοτυπία εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὴν
ὑπόληψη τῆς τραπέζης. Ἐσοῦ βέβαια εἶ-
σαι δικός μας καὶ τὰ ξέρεις... Ἐγὼ
ξ γ ρ α ψ α τ ἦ ν π ρ ο σ φ ὶ ν η
σ η κι ὅσο γιὰ τὸ κύπελλο — τὸ ἀ-
γόρασα κι αὐτό. Μοῦ κόπτισε πολὺ μὰ
δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ ἀλοιῶς. Δὲν θὰ
τὸ σκέφτονταν μόνοι τους. (Κοιτάζει
γύρω). Τὶ σπουδαῖα ἐπιπλά! Τὶ συλλο-
γὴ! Δὲν πῶς προσέχω πολὺ τὶς λεπτο-
μέρειες, ὅτι θέλω μόνο νὰ εἶναι τὰ πό-
μολα γυαλισμένα, οἱ ὑπάλληλοι νὰ φο-
ροῦν ὠραίες γραβάτες κι ἕνα χοντρὸ
θυρωρὸ στὴν εἴσοδο. Ἄλλὰ ὄχι ἀγα-
πητοί μου κύριοι! Τὰ πόμολα κι ὁ χον-
τρὸς θυρωρὸς δὲν εἶναι λεπτομέρειες.
Μπορῶ νὰ εἶμαι ὅσο θέλω πληρεῖς στὸ
σπίτι, μπορῶ νὰ τρώω καὶ νὰ κοιμοῦ-
μαι σάν γουρῶνι, νὰ μεθοκοπῶ...

XIP: Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ κάμνετε
ὑπαινιγμούς!...

ΣΠ: Ὡ, δὲν ὑπαινίσσομαι τίποτε!
Τὶ ἀδιόρθωτος χαρακτήρας πού εἶσαι!..
Ἐλεγα μόνον ὅτι στοὺς πόμολα νὰ
εἶμαι πληρεῖς, παρείσακτος ἂν θέλω.
Μπορῶ νὰ χαρίζομαι στίς ἔξεις μου —
ὅμως ἐδῶ ὅλα πρέπει νὰ γίνονται λαμ-
πρά. Ἐδῶ εἶναι τράπεζα. Ἐδῶ κάθε
λεπτομέρεια πρέπει νὰ ἐντυπωσιάζη, τὸ
κάθε τι νὰ ἔχῃ ὠραιοπρέπεια, ἄς ποῦμε.
(Παίρνει τὸ χαρτί ἀπὸ τὸ πάτωμα καὶ
τὸ ρίχνει στὸ τζάκι). Τὸ βασικὸ μου
πλεονέκτημα εἶναι τοῦτο, ἐξῆψωσα τὴ
φήμη τῆς τραπέζης εἰς ὑψηλὸν ἐπίπε-
δον! Εἶναι ὁ τόνος τοῦ κάθε πράγματος
πού ἔχει σημασίαν! Αὐτὸ εἶναι βέβαιον
ὅσο καὶ τ' ὄνομα μου εἶναι Σιπούσιν.
(Κοιτάζει ἀπὸ πάνω μέχρι κάτω τὸν
Χίριν) Ἀγαπητέ μου ἄνθρωπε, ἡ ἄν-
τιπροσωπεῖα τῶν μετόχων θὰ εἶναι ἐδῶ
ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή καὶ φορεῖς κημ-
μένες μπότες κι ἐκεῖνο τὸ σᾶλι... καὶ ἡ

ζακέττα σου έχει ένα άπιθανο γριώμα. Μπορούσες να βάλεις μία ρεζιγκόττα ή τουλάχιστον μαύρη ζακέττα.

XIP: 'Η ύγεια μου είναι πιο σημαντική για μένα απ' όλους τους μετόχους σου. Έχω φλόγωση.

ΣΠ: (ταραγμένος). 'Αλλά πρέπει να συμφωνήσης ότι αυτό είναι έκτός τόπου! Καταστρέφεις όλην την εντύπωση.

XPI: Κρύβομαι σαν έλθη ή αντιπροσωπεία Σκασίλα μου. (Γράφει). 'Επτά.. ένα.. έπτά.. δύο.. ένα.. πέντε.. μηδέν. Ούτε κι έμένα μ' άρέσουν τ'ά πράγματα που δεν είναι στη θέση τους. 'Επτά.. δύο... έννέα (Μετρά με τόν άβακα). 'Απλούστατα δεν υποφέρω τ'ά πράγματα που δεν είναι στη θέση τους! Καλύτερα να μήν προσκαλούσατε κυρίες στο δειπνο άποψε...

ΣΠ: Τι άνοησία!

XIP: Ξέρω πώς θάθελες να γεμίση τ'ό χώλ απ' αυτές σήμερον για να έπιδειχθής, αλλά προτιμώτερο να προσέχης. Μπορεί να τ'ά καταστρέφουν όλα. Δεν φέρουν τίποτε άλλο από φασαρία και άταξία.

ΣΠ: 'Αντιθέτως ή συντροφιά τών γυναικών είναι έξυμωτική.

XIP: Μωρέ τί μ'ας λές; 'Ας πάροουμε τή γυναίκα σου π.χ. 'Υποτίθεται πώς είναι μορφωμένη αλλά τήν περασμένη Δευτέρα πέταξε μία κουβέντα, για δύο μέρες δεν συνεοχόμουν. Ξαφνικά έρχεται και με'ρωτα μπροστά στους ξένους. 'Είναι άλήθεια πώς ό άντρας μου άγόρασε πολλές μετοχές τής Δριάσκο ή Πριάσκα για τήν τράπεζα και μετά οί μετοχές ξέπεσαν; 'Ο άντρας μου είναι τόσο στενοχωρημένος!» Κι όλα αυτά μπροστά σ'έ ξένους! Πραγματικά δεν μπορώ να καταλάβω γιατί έμπιστεύσαι τις γυναίκες! Θέλεις να σ'έ στείλουν στο δικαστήριο;

ΣΠ: 'Αρκετά. 'Αρκετά. Είναι πολύ ζοφερά αυτά για τή σημερινή μέρα. 'Επ'τή εύκαιρία (κοιτάζει τ'ό ρολόι του) 'Η άγαπητή γυναίκα μου φτάνει σ'έ λίγη ώρα. Θάπρεπε ουσιαστικά να είχα πάει στο σταθμό να τήν παραλάβω τήν καϊμένη. 'Ομως δεν υπάρχει καιρός καί... και είμαι και κουρασμένος. Να σου πω τήν άλήθεια δεν είμαι πολύ εύχαριστημένος που έρχεται. Θέλω να πω είμαι εύχαριστημένος, αλλά θά ήταν προτιμώτερο να έμενε σ'τής μητέρας της ακόμα λίγες μέρες. Θά έπιμένη να περάσω όλη τή βραδυά μαζί της κι έ-

χομε σχεδιάσει μία μικρή έξόδορηση γι' άποψε μετ'ό δειπνο... (Τινάσσεται). Βλέπεις άρχισα να τρέμω από τ'ά νεύρα μου, είναι τόσο χαλασμένα που με τ'ό παραμικρό θά βάζω τ'ά κλάματα... 'Οχι, όχι, πρέπει να είμαι δυνατός, αυτό είναι βέβαιον όσο και τ' όνομα μου είναι Σιπούσιν.

(Μπαίνει ή Τατιάνα 'Αλεξέγιεβνα. Φορεί άδιάδροχο κι έχει κρεμασμένη στον όμο μία ταξιδιωτική τσάντα).

ΣΠ: 'Α! Μόλις μιλούσαμε για σένα και νάσε.

TAT: 'Αγάπη μου. (Τρέχει στον άντρα της. Μακρό φίλι).

ΣΠ: Ναι μόλις μιλούσαμε για σένα... (Κοιτάζει τ'ό ρολόι).

TAT: (Χωρίς να πάση άναπνοή). Σου έλειψα; Είσαι καλά; Δεν πήγα ακόμα σπίτι — ήλθα εδ'ω και' ευθείαν από τ'ό σταθμό. Έχω τόσα πολλά να σου πω, τόσα πολλά! Δεν μπορώ να περιμένο. Δεν θά βγάλω τ'ό άδιάδροχο, θά μείνω μόνο ένα λεπτό. (Σ τόν Χίριν). Πώς είσαι Κοσμά Νικολάιτς; (Σ τόν άντρα της). Είναι όλα εν τάξει στο σπίτι;

ΣΠ: Ναι όλα εν τάξει. Νομίζω πάχινες και νοστήμεφες αυτή τήν έβδομάδα που λείπεις. Λοιπόν ήταν καλό τ'ό ταξίδι;

TAT: Θαυμάσιο. 'Η μαμά κι ή Κάτια σ'έ χαίρουν. 'Ο Βασίλης 'Αντρέγιεβιτς σου στέλλει ένα φίλι. (τ'όν φιλει). 'Η θεία σου έστειλε ένα βάζο μαρμελάδα κι όλοι είναι θυμωμένοι που δεν έγραψες. 'Η Τίνα ελπ να σ'έ φιλήσω από μέρος της (τ'όν φιλει). 'Α, αν ήξερες τι έγινε! Τ'ό τι έγινε!... Φοβούμαι και να μιλήσω γι' αυτό! Τόσα περιστατικά! 'Ομως καταλαβαίνω από τήν έκφραση σου πώς δεν χάρηκες πραγματικά που ήλθα.

ΣΠ: 'Αντιθέτως... 'Αγάπη μου (τήν φιλει).

('Ο Χίριν βήχει θυμωμένα).

TAT: (άναστενάζει) 'Η άγαπημένη μου φτοχά μικρούλα Κάτια. Πόσο τή λυπούμαι!

ΣΠ: 'Αγαπητή μου, εορτάζομεν τ'ό ιωβιλαιον μας σήμερα. Μία αντιπροσωπεία τών μετόχων θά έλθη εδ'ω από στιγμή σ'έ στιγμή και δεν είσαι ντυμένη όπως πρέπει.

TAT: Βέβαια, τ'ό ιωβιλαιον! Συγχαρητήρια φίλι μου. Σ'ας εύχομαι... ώστε θά γίνη δεξίωση και θά παρα-

τεθῆ δειπνον. Αυτό μ' ἀρέσει! Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ θημάσα ἐκείνη τὴν δημοφῆ ὀμιλία πὺ ἐγραψες γιὰ τοὺς μετόχους — σοῦ πήρε τόσες ὥρες! Θά σοῦ τὴν διαβάσουν σήμερα;

(Ὁ Χίριν βῆχει θυμωμένα).

ΣΠ: (στενοχωρημένος). Ἀγάπη μου, δὲν συνηθίζεται νὰ κάμνουν λόγο γι' αὐτὰ τὰ πράγματα. Πραγματικά καλύτερα νὰ πᾶς σπίτι.

TAT: Σὲ λίγο σὲ λίγο. Σ' ἕνα λεπτό, θά σοῦ πῶ καὶ μετὰ θά φύγω. Θά σοῦ τὰ πῶ ὅλα ἀπὸ τὴν ἀρχή. Λοιπόν... Ἀφοῦ μὲ ἀποχαρέτησες κάθησα κοντὰ σὲ κείνη τὴν παρτιά κυρία — θυμάσαι — καὶ ἄρχισα νὰ διαβάσω. Δὲν μ' ἀρέσει νὰ μιλῶ στὸ ταξίδι. Ἔτσι συνέχισα νὰ διαβάω, ὥσπου περάσαμε τρεῖς σταθμούς, χωρὶς νὰ μιλῶ μὲ κανένα. Μετὰ ἦρθε τὸ θράδυ καὶ ἄρχισα νὰ ἔχω ὄλων τῶν εἰδῶν τίς μελαγχολικῆς σκέψεις. Ἔνας νεαρὸς καθόταν ἀπέναντί μου μὲ μαῦρα μαλλιά, νοστιμούλης... Λοιπὸν ἀρχίσαμε νὰ μιλοῦμε... Ἔνας ναυτικὸς ἀνακατέυτηκε στὴ κουβέντα, μετὰ ἕνας φοιτητής... (γελά). Τοὺς εἶπα ὅτι δὲν ἦμουν παντρεμένη... Τὶ φασαρία ἔκαμαν. Φλυαροῦσαμε ὡς τὰ μεσάνυχτα. Ὁ μαυρομάλλης ἔλεγε δυνατὰ ἀνέκδοτα καὶ ὁ ναυτικὸς τραγουδοῦσε συνέχεια. Γέλασα τόσο πολὺ ὥστε ἄρχισα νὰ μὲ πονᾶ τὸ στήθος. Κι ὅταν ὁ ναυτικὸς — ἄχ αὐτοὶ οἱ ναῦτες! — ὅταν ἀνεκάλυψε ὅτι τ' ὄνομά μου εἶναι Τατιάνα ξέρεις τί ἄρχισε νὰ τραγουδᾷ; (τραγουδᾷ μᾶσα).

*Ὀνειχνὺν δὲ θὰ στ' ἀρηνηθῶ

θ' ἀγαπῶ τὴν Τατιάνα ἐν ὅσω ζῶ.

(Ξεσπᾷ σὲ χάχανα. Ὁ Χίριν βῆχει θυμωμένα).

ΣΠ: Ὅπωςδήποτε Τατιούσα, ἐνοχλοῦμε τὸν Κοσμᾶ Νικολάετς. Ἔλα πήγαινε σπὶτι ἀγάπη μου... Μοῦ τὰ λὲς ἀργότερα.

TAT: Δὲν πειράζει, δὲν πειράζει ἄς τ' ἀκούση καὶ αὐτός. Εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον. Δὲν θά μοῦ πᾶρη πολλὴν ὥρα νὰ σοῦ τὸ πῶ. Λοιπὸν, ὁ Σεριόζα μὲ συνάντησε στὸ σταθμό. Ἔνας ἄλλος νεαρὸς παρουσιάστηκε ἐπίσης — ἐφοριακὸς νομίζω — πολὺ νόστιμος — ιδιαίτερα τὰ μάτια του... Ὁ Σεριόζα μᾶς ἐσύστησε καὶ πήραμε ὅλοι ἕνα ταξί... Ὁ καιρὸς ἦταν θαυμάσιος.

(Φωνὴ ἀπ' ἔξω: Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πᾶς μέσα. Τί θέλεις;

(Μπαίνει ἡ Μερτσούτινα).

ΜΕΡ: (Στὴν πόρτα κουνώντας τὰ χεῖρα της πρὸς τὰ ἔξω) Μὴ μ' ἀγγίξεις! Θέλω νὰ δῶ τὸν διευθυντή. (Πλησιάζει τὸν Σπιτούνη). Ἐπιτρέψτε μου νὰ συστηθῶ ἐξοχώτατε. Εἶμαι ἡ Ναστάσια Φοντόροβνα Μερτσούτινα... σῶς-γὸς ἐπαρχιακοῦ γραφεῖς.

ΣΠ: Τὶ μπορῶ νὰ κάνω γιὰ σᾶς;

ΜΕΡ: Ἄν εὐαρεστήτε ἐξοχώτατε, ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα. Ὁ ἄντρας μου, ὁ ἐπαρχιακὸς γραφεὺς Μερτσούτιν, εἶναι ἀρρωστος πέντε μῆνες καὶ ἐνῶ ἦταν σπὶτι γιὰ θεραπεία τὸν ἀπόλυσαν ἀπὸ τὴν δουλειὰ του χωρὶς λόγον, ἐξοχώτατε. Καὶ ὅταν ἐπῆγα νὰ πάρω τὸν μισθόν του εἶχαν ἀποσύρει 24 οὐβλία, 36 καπίκια παρακαλῶ! Καὶ γιὰ πῶ λόγῳ σᾶς ἐρωτῶ; Μοῦ εἶπαν ὅτι δανειστήκα ἀπὸ τὸ ταμεῖο ἀμοιβαίως βοηθείας καὶ ἄλλοι τὸν ἐγγυήθηκαν. Μὰ πῶς μποροῦσε νὰ γίνῃ αὐτό; Δὲν θά δανειζόταν τίποτε χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν ἀδεία μου πρῶτα! Δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ κάμουν ἐξοχώτατε. Εἶμαι φτωχὴ γυναίκα — συντηροῦμαι παρνοντας νοικάρηδες.. Εἶμαι ἀδύνατη καὶ ἀνυπεράσπιστη... Δέχομαι προσβολὲς ἀπὸ τὸν καθένα καὶ δὲν ἀνοῦω καλὸ ἀπὸ κανένα.

ΣΠ: Μὲ συγχωρεῖτε... (Παίρνει τὴν αἴτηση ἀπὸ τὸ χεῖρι της καὶ τὴ διαβάζει ὀρθος).

TAT: (Στὸν Χίριν). Μὰ πρέπει ν' ἀρχίσω ἀπὸ τὴν ἀρχὴν — τὴν περασμένη ἐβδομάδα πήρα ξαφνικὰ γράμμα ἀπ' τὴ μαμά. Ἐγραψε μὰ μὴ πῆ ὅτι κάποιος Γκρεντιλέρσκι ἔκαμε πρόταση γάμου στὴν ἀδελφῇ μου Κάτια. Ἔνας πολὺ καλὸς, σεμνὸς νέος, ἀλλὰ χωρὶς καθόλου μέσα ἢ κοινωνικὴ θέση. Καὶ φαντάσου, ἡ Κάτια δυστυχῶς τὸν ἐσυμπάθησε. Τὶ ἔπρεπε νὰ γίνῃ; Ἔτσι ἡ μαμά μ' ἐκάλεσε νὰ πάω ἀμέσως καὶ νὰ ἐξαοκῶσω τὴν ἐπιτροπὴ μου στὴν Κάτια.

XIP: (Σταθερά). Μὲ συγχωρεῖτε, μὲ κάμνετε νὰ χάνω τὸ μπουσούλα... Ἔσεῖς, ἡ μαμά σου καὶ ἡ Κάτια — καὶ τώρα δὲν ἔξρω πὺ θελόζομαι.

TAT: Ἐ καὶ τί πειράζει; Πρέπει νὰ προσέχῃς ὅταν μιὰ κυρία σοῦ μιλά. Καὶ γιὰτί εἶσαι τέλος πάντων θυμωμένος σήμερα. Μήπως εἶσαι ἐρωτευμένος ἢ τί; (Γελά).

ΣΠ: (Στὴν Μερτσούτινα) Μὲ συγχωρεῖτε, περὶ τίνος πρόκειται, δὲν καταλαβαίνω.

TAT: Εἶσαι ἐρωτευμένος; νὰ κοκκινίξῃς!

ΣΠ: (Στὴν γυναίκα του) Τατιούσα

ἀγάτη μου πήγαινε σὲ παρακαλῶ στὸ γραφεῖο ἓνα λεπτὸ, δὲν θ' ἀργήσω.

ΤΑΤ: Πολὺ καλὰ. (Βγαίνει).

ΣΠ: Δὲν καταλαβαίνω τίποτε. Προφανῶς, κυρία μου ἐκάμετε λάθος. Πραγματικὰ ἢ ὑπόθεση δὲν μᾶς ἀφορᾷ καθόλου. Ἐπρεπε ν' ἀπευθυνθῆτε στὸ τμήμα πού ἐργαζόταν ὁ σύζυγός σας.

ΜΕΡ: Ἄλλὰ ἐξοχώτατε ἐπῆγα σὲ πέντε διαφορετικούς τόπους ἴδη καὶ οὔτε ἤθελαν νὰ διαβάσουν τὴν αἴτησή μου. Δὲν μποροῦσα νὰ σιεφτῶ τί ἄλλο νὰ κάμω ὅταν ὁ γαμπρός μου, ὁ Μπόρις Μαρβίετς, πού τὸν εὐγνωμονῶ, μοῦ εἶπε νὰ ξρθῶ κοντὰ σας. «Πήγαινε στὸν κύριον Σιπούσιν, μαμά», μοῦ λέει, «εἶναι ἄνθρωπος μὲ κύρος, μπορεῖ νὰ κάμῃ ὀτιδήποτε»... Σᾶς παρακαλῶ ἐξοχώτατε βοηθήστε με.

ΣΠ: Κυρία Μερτσούτινα δὲν μποροῦμε νὰ κάμουμε τίποτα γιὰ σᾶς. Ἄπὸ ὅτι καταλαβαίνω ἐργαζόταν στὸ ἱατρικὸ τμήμα τοῦ ὑπουργείου πολέμου, ἐνῶ τὸ ἴδρυμα μᾶς ἔδω εἶναι ἰδιωτικὸ, ἐμποικὴ ἐπιχείρηση, τράπεζα, δὲν τὸ καταλαβαίνετε;

ΜΕΡ: Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀρρώστεια τοῦ ἄντρα μου ἐξοχώτατε ἔχω γι' ἀπόδειξη πιστοποιητικὸ γιατροῦ. Νάτο ἂν θέλετε νὰ τὸ δῆτε.

ΣΠ: (Ἐρεθισμένος). Ἐξαίρετα. Σᾶς πιστεῦω ἀλλὰ ἐπαναλαμβάνω δὲν μᾶς ἀφορᾷ. (Ἀκούεται ἀπὸ ἔξω τὸ γέλιο τῆς Τατιάνας μετὰ ἀντριχὸ γέλιο). (Κοιτάζοντας πρὸς τὴν πόρτα). Ἐνοχλεῖ τοὺς ὑπαλλήλους ἐκεῖ μέσα (στὴν Μερτσούτινα). Εἶναι περίεργη ὑπόθεση καὶ μᾶλλον παράλογη. Δὲν ξέρεῖ ὁ ἄντρας σας πού ν' ἀπευθυνθῆ;

ΜΕΡ: Ὁ ἄντρας μου δὲν ξέρεῖ τίποτε ἐξοχώτατε τὸ μόνο πού λέει εἶναι: «Δὲν εἶναι δική σου δουλειά. Φύγε». Αὐτὸ εἶναι ὅλο.

ΣΠ: Πρέπει νὰ ἐπαναλάβω κυρία μου ὅτι ὁ σύζυγός σας ἐργαζόταν στὸ ἱατρικὸ τμήμα τοῦ ὑπουργείου πολέμου, ἐνῶ αὐτὴ εἶναι τράπεζα, ἰδιωτικὴ ἐμποικὴ ἐπιχείρηση.

ΜΕΡ: Μάλιστα, μάλιστα... Καταλαβαίνω κύριε... Ἔτσι, ἂν ἔχετε τὴν καλωσύνη, πέστε τους σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ πληρώσουν 15 ρούβλια ἐξοχώτατε. Δὲν πειράζει ἂν δὲν τὰ πάρω ἴλα μαζί.

ΣΠ: (Ἀναστενάζει) Οὐφ!

ΧΙΡ: Ἄντρεί Ἄντρείτς δὲν θὰ τελειώσω ποτὲ τὴν ἔκθεση μ' αὐτὸ τὸ ρυθμὸ.

ΣΠ: Ἐνα λεπτὸ (Στὴν Μερτσούτινα). Δὲν φαίνεστε νὰ εἴστε σὲ θέση νὰ καταλάβετε. Παρακαλῶ προσπαθεῖτε νὰ ἀντιληφθῆτε ὅτι τὸ νὰ κάμουμε ἐμεῖς μὴν τέτοιαν αἴτηση εἶναι τὸ ἴδιο παράλογο ὅσο καὶ τὸ νὰ ὑποβάλουμε αἴτηση διαζυγίου... ἄς ποῦμε σ' ἐνα φαρμακεῖο ἢ στὸ ὑπουργεῖο μετᾶλλον...

(Κτύπος στὴν πόρτα. Ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς Τατιάνας («Ἄντρεί νὰ μῶ;»))

ΣΠ: (Φωνάζει) Περίμενε λίγο ἀγάπη μου, σ' ἓνα λεπτὸ (στὴν Μερτσούτινα) Δὲν ἐπῆρατε ὅλο τὸ μισθὸ του, ἀλλὰ τί μᾶς ἐνδιαφέρει αὐτὸ ἐμᾶς; Ἐξ ἄλλου κυρία μου, γιορτάζουμε μὴν ἐπέτειο σήμερα — εἴμαστε ἀπασχολημένοι καὶ κάποιοι μπορεῖ νᾶρθῃ ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ... Παρακαλῶ συγχωρεῖστε με.

ΜΕΡ: Ἐξοχώτατε ληπτήθητε μὴν ὀφραὴν γυναικα. Εἶμαι ἀδύνατη καὶ ἀνυπεράσπιστη... Νοιώθω τόσο ἐξαντλημένη, καλύτερα νὰ πεθάνω... Τὰ πράματα πού ἔχω νὰ κάμω — παίρνω νοικάρηδες στὸ δικαστήριον, νὰ τρέχω γιὰ τὶς υποθέσεις τοῦ ἄντρα μου νὰ προσέχω τὸ σπίτι — καὶ τώρα κι ὁ γαμπρός μου δὲν ἔχει δουλειά.

ΣΠ: Μαντάμ Μερτσούτινα, ἐγώ... ὄχι, συγχωρεῖστε με, δὲν μπορῶ νὰ σᾶς μιλήσω τὸ κεφάλι μου γυρίζει. Μᾶς ἐνοχλεῖτε καὶ χάνετε καὶ τὸν καρὸ σας... (ἀναστενάζει, κατ' ἴδιαν) Τὴ χοντροκέφαλη! Κι αὐτὸ εἶναι βέβαιο ὅσο καὶ τ' ὄνομα μου εἶναι Σιπούσιν. (Στὸν Χίριν). Κοσμὰ Νικολάετς, παρακαλῶ ἐξήγησε στὴν κ. Μερτσούτινα... (Κάμνει ἀπελπισμένη χειρονομία καὶ πάει στὸ γραφεῖο).

ΧΙΡ: (πλησιάζει στὴν Μέρτ., σταθερὰ) Τὴ θέλεις;

ΜΕΡ: Εἶμαι μὰ ἀδύνατη, ἀνυπεράσπιστη γυναικα... Μπορεῖ νὰ φαῖναι δυνατὴ, ὅμως ἂν μὲ διάλυες καὶ μὲ κοίταξες κανονικὰ θὰ ἔβλεπες ὅτι δὲν ὑπάχει ὑγιὲς κομμάτι στὸ σῶμα μου! Μόλις στέκομαι στὰ πόδια μου καὶ ἡ ὄρεξη μου ἐκόπηκε. Ἦπια λίγο καφέ τὸ πρωὶ καὶ δὲν μ' εὐχαρίστησε καθόλου...

ΧΙΡ: Σὲ ρωτῶ μὴν ἐρώτηση. — Τὴ θέλεις;

ΜΕΡ: Παρακαλῶ, κύριε, μόνο πέστε τους νὰ μὲ πληρώσουν 15 ρούβλια. Μπορῶ νὰ περμένω περίπου ἓνα μῆνα γιὰ τὰ ὑπόλοιπα.

ΧΙΡ: Δὲν σοῦ εἶπαν καθαρὰ μόλις

τώρα ὅτι ἐδῶ εἶναι τράπεζα;

ΜΕΡ: Βέβαια, βέβαια... Κι ἂν χρειάζεται σὰς δείχνω καὶ τὸ πιστοποιητικὸ τοῦ γιατροῦ.

XIP: Εἶναι κεφάλι πού ἔχεις στοὺς ὤμους σου;

ΜΕΡ: Εὐγενικῆ μου κύριε, ζητῶ μόνον ὅτι εἶναι δίκαιο. Δὲ θέλω τίποτε πού δὲν μοῦ ἀνήκει.

XIP: Κυρία μου, σὲ ρωτῶ μὰ ἄπλη ἐρώτηση: Ἔχεις κεφάλι στοὺς ὤμους σου ἢ τίποτε ἄλλο; Δοιπὸν, πού νὰ πάρο ὁ διάβολος, δὲν ἔχω καιρὸ νὰ σοῦ μιλῶ! Ἔχω δουλεῖα. (Τῆς δείχνει τὴν πόρτα). Παρακαλῶ!

ΜΕΡ: (ἔκπληκτη) Καὶ τὰ λεφτά;

XIP: Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι δὲν εἶσαι καλά... (κτυπᾷ τὸ τραπέζι καὶ μετὰ τὸ μέτωπό του μὲ τὸ δάκτυλο).

ΜΕΡ: (προσβλημένη) Τί σημαίνει αὐτὸ; Κοίταξε τὴ δουλειά σου! Αὐτὸ νὰ τὸ κάμνεις στὴ γυναικία σου ὄχι σὲ μένα... Εἶμαι σύζυγος κυβερνητικοῦ ὑπαλλήλου. Νὰ λείπουν οἱ πολλὲς οικειότητες μαζί μου!

XIP: (ἀνάβοντας, χαμηλόφωνα) Ἄν δὲν φύγεις αὐτὴ τῆ στιγμῇ θὰ φωνάξω τὸν θυρωρό. Ἐξω (κτυπᾷ τὸ πόδι του).

ΜΕΡ: Ἦσυχα, ἦσυχα! Δὲν σὲ φοβοῦμαι. Ἔχω δεῖ σὰν καὶ σένα!... Κουτσαβάκη!

XIP: Δὲν πιστεῶ νὰ εἶδα πὸ ἀποκροστικὴ γυναικία στὴ ζωῇ μου! Οὔφ! Ἐσυγνώστηκα... (Ἀναπνέει βαρεῖα). Θὰ σοῦ τὸ ξαναπῶ... Ἄκουσε, ἂν δὲν φύγεις ἀπὸ ἐδῶ θὰ σὲ κάμω σκόνη, σκιάχτρο! Εἶμαι τόσο θυμωμένος ὥστε εἶμαι ἱκανὸς νὰ σὲ κάμω ἀνάτηρη ἐφ' ὄρου ζωῆς! Εἶμαι ἱκανὸς γιὰ κάθε ἔγκλημα!

ΜΕΡ: Εἶσαι σὰν τὰ σκυλιὰ πού γαυγίζουν καὶ δὲν δαγκώνουν. Δὲν σὲ φοβοῦμαι. Ἔχω δεῖ πολλοὺς σὰν καὶ σένα.

XIP: (Με ἀπελπισία). Δὲν μπορῶ νὰ τὴ βλέπω! Ἀρώστησα! Δὲν μπορῶ νὰ τὸ ὑποφέρω! (Παίει καὶ κἀθεταί στοὺς γραφεῖο του). Ἐγέμισε τὴν Τράπεζα μὲ μεσοφῶρια — Πῶς μπορῶ νὰ συνελίσσω τὴν ἔκθεσιν μου. — Ἀπλούστατα δὲν μπορῶ.

ΜΕΡ: Δὲν ζητῶ παρὰ ὅτι εἶναι δικό μου. Ζητῶ ὅτι μοῦ ἀνήκει ἀπὸ τὸν νόμο. Ἄδιάντροπε! Φορεῖς τριμμένες μπότες σ' ἓνα μέρος σὰν κ' αὐτό! Χωριάτη.

(Μπαίνει ὁ Σιπούσιν καὶ Τατιάνα).

ΤΑΤ: (Ἀκολουθώντας τὸν σύζυγό της). Δοιπὸν, τότε ἐπήγαμεν σ' ἓνα πάργιν εἰς τοὺς Μπερεζνίσκις. Ἡ Κάτια φοροῦσε ἓνα μπλὲ φόρεμα ἀπὸ ταφτά μὲ θαυμάσια νταντέλα καὶ ντεκολτέ... Τῆς πάει τόσο πολὺ νάχη τὰ μαλιά της κότσο καὶ τῆς τὰκαμα ἐγὼ ἢ ἴδια. Ὅταν ἐντόθηκε καὶ ἔκαμε καὶ τὰ μαλιά της ἔγινε γοητευτικὴ!

ΣΠ: (Ἐποφῆρει ἀπὸ ἡμικρανία). Ἄκριβῶς, ἀκριβῶς... Γοητευτικὴ... Μπορεῖ κάποιος νάρθη τώρα...

ΜΕΡ: Ἐξοχώτατε!

ΣΠ: (Ἀπελπισμένος). Τί εἶναι, Τί θέλεις κυρία;

ΜΕΡ: Ἐξοχώτατε! (Δείχνει τὸν Χίριν). Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ... Ναι, αὐτός... Ἐκτύπησε τὸ τραπέζι καὶ μετὰ ἔδειξε τὸ μέτωπό του... Τοῦ εἶπατε νὰ κοιτάξῃ τὴν ὑπόθεσίν μου, ἀλλὰ μὲ εἰρωνεύεται καὶ λέει ὅλων τῶν λογίων πράματα... Εἶμαι μὰ ἀδύνατη ἀνυπεράσπιστη γυναικία.

ΣΠ: Πολὺ καλά κυρία μου... Θὰ ἀσχοληθῶ... καὶ θὰ λάβω ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα... Μόνο φύγε τώρα... Ἀργότερα. (Κατ' ἴδιαν) Μ' ἔπιασαν ἀρθροϊτικά...

XIP: (Πλησιάζοντας τὸν Σιπούσιν, χαμηλόφωνα) Ἄντρεῖ Ἄντρεγιετς, ἐπιτρέψτε μου νὰ φωνάξω τὸ θυρωρό καὶ νὰ νὰ τοῦ πῶ νὰ τὴν πετάξῃ ἔξω. Αὐτὸ καταντᾷ ἀνυπόφορο!

ΣΠ: (ταραγμένος) Ὅχι, ὄχι! θ' ἀρχίσῃ νὰ φωνάζῃ — καὶ ὑπάρχουν πολλὰ γραφεῖα σ' αὐτὸ τὸ κτίριο!

ΜΕΡ: Ἐξοχώτατε!

XIP: (κλαμιάριχα) Μὰ πρέπει νὰ γράψω τὴν ἔκθεσιν. Δὲ θὰ προλάβω νὰ τὴν τελειώσω. (Γυρνᾷ στοὺς γραφεῖο). Ἀπλούστατα δὲ μπορῶ νὰ συνεχίσω.

ΜΕΡ: Ἐξοχώτατε, πότε θὰ πληρωθῶ τὰ λεφτά μου; Τὰ χρειάζομαι ἀμέσως.

ΣΠ: (κατ' ἴδιαν ἀγανακτισμένος). Τί ἀπαίσια γυναικία. (Στὴ Μερτσούτινα, εὐγενικά). Κυρία, ἦδη σὰς ἐληροφόρησα ὅτι αὐτὴ εἶναι τράπεζα, ἰδιωτικὴ ἐπιχειρήσις...

ΜΕΡ: Φανῆτε καλὸς μαζί μου, ἐξοχώτατε, φανῆτε πατέρας σὲ μὰ ὄρφανή! Ἄν δὲν εἶναι ἀρκετὸ τὸ πιστοποιητικὸ τοῦ γιατροῦ μπορῶ νὰ φέρω καὶ ἀπὸ τὴν ἀστυνομία. Πέστε τους νὰ μὲ πληρώσουν.

ΣΠ: (ἀναστανάζει βαρεῖα) Οὔφ!

ΤΑΤ: (στὴ Μερτσούτινα) Μὰ γιὰ

γιά, δὲν σοῦ εἶπαν ὅτι ἐδῶ εἶσαι ἐμπόδιο; Εἶσαι πραγματικά περίεργη!

ΜΕΡ: Κυρία, ὥραία μου κυρία δὲν ἔχει κανένα νὰ με βοηθήσῃ στὴ δυστυχία μου... Τὸ φράγι καὶ τὸ ποτιὶ δὲν μοῦ λέν τίποτε... Ἦπια καφέ τὸ πρωὶ καὶ δὲ μ' εὐχαρίστησε διόλου.

ΣΠ: (βαρυστημένος, στὴ Μερτσούτινα) Πόσα θέλεις;

ΜΕΡ: 24 ρούβλια 36 καπίκια.

ΣΠ: Πολὺ καλά! (Τῆς δίνει ἕνα χαρτονόμισμα 25 ρουβλίων). Νὰ τὰ 25 ρούβλια. Πάρτα καὶ παρακαλῶ φύγε.

(Ὁ Χίριν βήγει θυμωμένα)

ΜΕΡ: Εὐχαριστῶ πολὺ, ἐξοχώτατε. (Βάζει τὰ λεφτὰ στὸ πουργί της)

ΤΑΤ: (κάθεται δίπλα στὸν ἄντρα της) Πρέπει νὰ πάω σπίτι... (Κοιτάζει τὸ ρολοῖ) Μὰ δὲν τελείωσα ἀκόμα.. Θὰ τελειώσω σ' ἕνα λεπτό, μετὰ θὰ φύγω... Τὸ τί συνέβη αὐτὲς τίς μέρες!.. Λοιπὸν πήγαμε σ' ἕνα πάρτυ στοὺς Μπερεζνίσκι. Ἦταν τόσο ὁμορφα, ἀνκαὶ ὄχι τόσο ὁμορφα... Ὁ θανμαστής τῆς Κάτιας, ὁ Γκρεντιλέβσκι, ἦταν κι αὐτὸς ἐκεῖ βέβαια... Λοιπὸν μίλησα στὴν Κάτια, ἔκλαψα λιγάκι, τὴν ἐληρέασα καὶ συμφώνησε νὰ μιλήσῃ μὲ τὸν Γκρεντιλέβσκι ἀμέσως ἐκεῖ στὸ πάρτυ καὶ τὸν ἀπόρριψε. Τώρα, σκέφθηκα, ὅλα πᾶν κατ' εὐχὴν. Ἐκαμα εὐτυχισμένη τὴ μαμὰ κι' ἔσωσα τὴν Κάτια καὶ μπορῶ νὰ ἐπαναπαυθῶ. Μὰ τί νομίζεις; Λίγο πρὶν τὸ δείπνο ἡ Κάτια κι' ἐγὼ περπατούσαμε στὸν κήπο καὶ ξαφνικά... (μὲ ἔξαψη) καὶ ξαφνικά ἀκούσαμε ἕνα πυροβολισμό! Μὰ ὄχι! Δὲ μπορῶ νὰ τὰ λέω ἤρεμα. (Κάμνει ἀέρα μὲ τὸ μαντηλάκι της) Δὲ μπορῶ!...

ΣΠ: (ἀναστενάζει) Ὁψφ!

ΤΑΤ.: (κλαίοντας) Τρέξαμε στὸ καλοκαιρινὸ περίπτερο καὶ ἐκεῖ... Ἐκεῖ ἔκειτο ὁ φτωχὸς Γκρεντιλέβσκι... μ' ἔβλεπα στὸ χέρι.

ΣΠ: Ὁχι, δὲ μπορῶ νὰ τὸ ὑποφέρω, δὲ μπορῶ! (Στὴ Μερτσούτινα) Τώρα, τί θέλεις ἐσύ;

ΤΑΤ: (κλαίοντας) Πυροβόλησε στὴν καρδιά... ἀκριβῶς ἐκεῖ... Ἡ Κάτια λιποθύμησε, ἡ φτωχέια μου... Καὶ ἐκεῖνος ἦταν τρομερὰ φοβισμένος. Ξαπλωμένος ἔτσι ποῦ ἦταν... παρακαλοῦσε νὰ φωνάξουμε γιατρό. Ὁ γιατρός ἦρθε σύντομα καὶ ἔσωσε τὸν ἄτυχο νέο.

ΜΕΡ: Ἐξοχώτατε, μπορεῖ ὁ ἄντρας

μου νὰ ξαναπάρῃ τὴ δουλειά του;

ΣΠ: Ὁχι δὲ μπορῶ νὰ τὸ ὑποφέρω πιά. (Κλαίει) Πραγματικά δὲν μπορῶ! Βγάλτην ἔξω. Πέταξέ την ἔξω, σὲ ἰκετεύω!

ΧΙΡ: (πλησιάζοντα τὴν Τατιάνα) Βγές ἔξω ἀπὸ δῶ.

ΣΠ: Ὁχι, ὄχι αὐτὴν, τὴν ἄλλην, τὸ σιμάχτρο. (Δείχνοντας τὴν Μετσούτινα) Ἐκεῖνη!

ΧΙΡ.: (μὴ καταλαβαίνοντας, στὴν Τατιάνα) Βγές ἔξω ἀπὸ δῶ (κτυπᾷ τὸ πόδι του) Ἐξω σοῦ λέω.

ΤΑΤ.: Τί; Τί λές; Τρελλάθηκες;

ΣΠ: Αὐτὸ εἶναι φοβερό! Τί ἄτυχος ποῦ εἶμαι! Πέταξε τὴν ἔξω. Μπρός, πέταξε τὴν ἔξω!

ΧΙΡ: (στὴν Τατιάνα) Ἐξω ἀπὸ δῶ! Θὰ σὲ κάνω ἀνάτηρη! Θὰ σὲ κάμω κομμάτια. Θὰ διαπραξῶ ἐγκλημα!

ΤΑΤ: (τὸν ἀποφεύγει, ἐνῶ τὴν κυνηγᾷ) Πῶς τολμᾷς; Εἶσαι ἀναιδέστατος! Ἄντρεῖ! Σῶσε με! Ἄντρεῖ (ξεφωνίζει).

ΣΠ: (τρέχοντας πίσω τους) Σταμάτα, σὲ παρακαλῶ. Ἡσύχασε. Σκέψου τὴν ὑπόληψη μου!

ΧΙΡ: (κυνηγᾷ τὴν Μερτσούτινα) Ἐξω ἀπὸ δῶ. Πιάστε τὴν. Κομματιάστε τὴν! Διαλύστε τὴν!

ΣΠ: (φωνάζει) Σταμάτα, σταμάτα. Σὲ παρακαλῶ, σὲ ἰκετεύω!

ΜΕΡ: Ἄγιο Μάρτυρες! Παναγία μου! (Ξεφωνίζει) Ἄγιο Μάρτυρες!

ΤΑΤ: (ξεφωνίζει) Βοήθεια! Σῶστε με! Ὁχι! Λιποθυμῶ. (Ρίχνεται σὲ μὰ καρέκλα, μετὰ στὸ σοφὰ καὶ γογγύζει).

ΧΙΡ: (κυνηγώντας τὴ Μερτσούτινα). Συντρίψτε τὴν. Κάψτε τὴν ζωντανή. Κάμετε τὴν κομματάκια!

ΜΕΡ: Ὁχι, ὄχι, Παναγία μου! Τὰ βλέπω ὅλα σκοτεινά! Ὁχι! (Πέφτει λιποθύμη στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Σιποῦσιν. Κτύπημα στὴν πόρτα. Μιά φωνὴ ἀπ' ἔξω. «Ἡ ἀντιπροσωπεία»).

ΣΠ: Ἐκπροσώπηση... ὑπόληψη.. ἀπασχόληση...

ΧΙΡ.: (κτυπώντας τὰ πόδια του) Ἐξω νὰ πάω ὁ διάολος! (Σηκώνει τὰ μανίκια του). Ἄν πῆση στὰ χέρια μου θὰ κάνω φόνου!

(Μπαίνει ἡ ἀντιπροσωπεία ἀπὸ πέντε ἄντρες μὲ ζακέτες. Ἐνας κρατεῖ τὴν προσφώνηση, ἄλλος τὸ ἀσημένιο

κύτελλο. Ἐπάλληλοι τῆς τραπέζης κυ-
τάζουν ἀπ' ἔξω. Ἡ Τατιάνα εἶναι στὸ
σοφᾶ, ἡ Μερτσούτινα στὴν ἀγκυλιά
τοῦ Σιπούσιν, κι οἱ δυὸ κλαῖν ἤσυχα).

Ἔνας Μέτοχος. (διαβάζει δυνατὰ)
Ἀγαπητὲ καὶ ἀξιοσέβαστε φίλε Ἀντρέι
Ἀντρέγιεβιτς! Ρίπτοντες βλέμμα ὀπί-
σω καὶ ἐξετάζοντες τὸ παρελθὸν τοῦ
οἰκονομικοῦ μας ὀργανισμοῦ, ἐπισκοπῶ-
μεν νοερῶς τὴν σταδιακὴν ἐξέλιξιν του
καὶ ἀνευρίσκομεν ὅτι αὕτη εἶναι ἱκανο-
ποιητικὴ. Εἶναι ἀναμφιβόλως ὀρθὸν ὅ-
τι εἰς τὰ ἀρχικὰ στάδια τὸ περιορισμέ-
νον κεφάλαιον, ἡ ἄλλειψις μεγάλων ἐ-
πιχειρήσεων καὶ ὁ ἀσαφὴς αἰρακτῆρ
τῶν σκοπῶν ἔθετον ἐνώπιον αὐτῶν ἐν-
τόνως τὸ ἐρώτημα τοῦ Ἄλμετ. «Νὰ
ζῆ κανεὶς ἢ νὰ μὴ ζῆ»; Πράγματι, κά-
ποτε ἠγγέθησαν φωναὶ εἰσηγούμεναι ὅ-
πως ἡ τράπεζα παύση λειτουργοῦσα!
Ἀλλὰ τότε ἐσεῖς ἀνελάβετε τὰ συμφέ-
ροντα μας. Αἱ γνώσεις σας, ἡ ἐνεργη-
τικότης σας, τὸ ἐξαίρετον τὰκτ σας,
ὄλα αὐτὰ αἱ ἀρεταὶ σας ἐπέφεραν
μεγάλως ἐπιτυχίας καὶ ἐξαίρετον εὐη-
μεριαν... Ἡ φήμη τῆς τραπέζης... (Βή-
χει) Ἡ φήμη τῆς τραπέζης...

ΜΕΡ: (γογγύζει) Ὦχ, ὦχ!

ΤΑΤ: (βογγᾷ) Νερό! Νερό!

ΜΕΤΟΧΟΣ: (συνεχίζει) Ἡ φήμη
(βήχει) ἡ φήμη τῆς τραπέζης ἐξη-
πλώθη τοσοῦτον ὑφ' ὧμων ὥστε νὰ δύ-
ναται νὰ συναγωνίζεται τὰ καλύτερα
ιδρύματα τοῦ ἐξωτερικοῦ...

ΣΠ: Ἀντιπροσωπεῖα... ἡ φήμη... ἀ-
πασχόληση..

«Μία βραδυνὰ δυὸ φίλοι περπατοῦσαν
καὶ σὰν περπατοῦσαν σοβαρὰ

μιλοῦσαν...

ὦ μὴ λὲς πῶς ἡ νέα ζωὴ σου χάθηκε
πῶς γιὰ τὴ ζήλεια μου πόνους ἀνείπω-
τους ὑπόφερες...»

ΜΕΤΟΧΟΣ: (συνεχίζει στενοχωρη-
μένος) Μετὰ, ρίπτοντες ρεαλιστικὸν
βλέμμα εἰς τὸ παρόν, ἀγαπητὲ καὶ ἀ-
ξιοσέβαστε φίλε, Ἀντρέι Ἀντρέγιεβιτς
(χαμηλώνει τὴ φωνή) Ἐπὶ τὰς περι-
στάσεις καλύτερον νὰ ἀναβάλωμεν...
Καλύτερον νὰ τὸ ἀναβάλωμεν...

(Βγαίνουν συγχυσμένοι)

ΑΥΛΑΙΑ

(Μετάφραση ἀπὸ τ' Ἀγγλικά:
ΑΝΔΡΕΑ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗ)

ΤΑ ΑΛΛΑ ΝΟΜΠΕΛ

Τὰ ὑπόλοιπα Νόμπελ τῆς Λογοτεχνίας πῆραν οἱ ἀκόλουθοι: (τὸ πρῶτο δόθηκε
τὸ 1901). Ὁ Th. Mommsen (Γερμανία), ὁ B. Bjornson (Νορβηγία), ὁ J. Echegaray
(Ἰσπανία), ὁ H. Sienkiewicz (Πολωνία), ὁ G. Carducci (Ἰταλία), ὁ R. Kipling
(Ἀγγλία), ὁ R. Eucken (Γερμανία), ἡ Selma Lagerlof (Σουηδία), ὁ P. Heyse (Γερμα-
νία), ὁ M. Maeterlinck (Βέλγιον), ὁ G. Hauptmann (Γερμανία), ὁ R. Tagore (Ἰνδία)
ὁ Verner Von Heidenstam (Σουηδία), ὁ K. Gjellerup (Δανία), ὁ H. Pontoppidan
(Δανία), ὁ Carl Spitteler (Ἑλβετία), ὁ Knut Hamsun (Νορβηγία), ὁ J. Benavente
(Ἰσπανία), ὁ W. Yeats (Ἱρλανδία), ὁ W. Reymont (Πολωνία), ὁ G. B. Shaw (Ἀγγλία),
ἡ Signora Deledda (Ἰσπανία), ἡ S. Undset (Νορβηγία), ὁ Th. Mann (Γερμανία),
ὁ Sinclair Lewis (Ἀμερική), ὁ E. Karlfeldt (Σουηδία), ὁ J. Galsworthy (Ἀγγλία),
ὁ I. Bunin (Ρωσσία), ὁ L. Pirandello (Ἰταλία) ὁ Eugene O' Neill (Ἀμερική), ἡ Pearl
Buck, ὁ E. Sillanpaa (Φιλανδία), ὁ S. Jensen (Δανία), ἡ G. Mistral (Χιλή), ὁ B.
Russell (Ἀγγλία), ὁ W. Churchill (Ἀγγλία), ὁ T. Eliot (Ἀγγλία), ὁ W. Faulkner
(Ἀμερική), ὁ E. Hemingway (Ἀμερική), ὁ X. Λάξνες (Ἰσλανδία), ὁ Παστερνὰκ (Ρωσσία)
ὁ Χιμένεθ (Ἰσπανία), ὁ G. Quazimodo (Ἰταλία).

Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΑΝΑΓΚΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Δέν ώφελει νά κρυβόμαστε πίσω από τό δάκτυλό μας: 'Υπάρχει πνευματική κρίση στόν τόπο μας. 'Η ύποια και όσο πυκνή φιλολογική κίνηση και τά οποιαδήποτε περι τίς διάφορες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις ενδιαφέροντα δέν αίρουν τή διαπίστωση και δέν μειώνουν τούς κινδύνους. Γιατί, φυσικά, άλλο είναι ή πνευματική ύγεια και σιγουριά, κ' άλλο ή φιλολογία κ' ή «εμφάνιση». Θάλεγα, μάλιστα, πώς τά τελευταία αυτά δημιουργούν άπατηλή έπιφάνεια, πού, σέ μιά ώρα δοκιμασίας, μπορεί και νά αποκαλύψη — σάν θά είναι πιά πιθανόν άργά — πραγματικότητα τραγική. Γιατί, όταν αυτό πού λέμε πνευματική εκδήλωση περιορίζεται στις συμβατικότητες τών καθιερωμένων από τή συνήθεια ή τό συρμό δραστηριοτήτων και θεμάτων — και δέν άγγίζει τίς εσωτερικές δυσκολίες τού λαού; δημιουργεί καταστάσεις ψεύτικες κ' εκκολάπτει προϋποθέσεις ξεστράτισματος και παύαρρευσης. "Ότι άδυνατεί νά φωτίση ή πνευματική εϊθύνη άπαθείται από τή κήθη και τήν άρνηση στό ζόφο και τή σύγχυση... "Όμως, σέ καιρούς άνακατατάξεων μόνάχα ή άγωνία τών ανθρώπων έχει δικαίωμα νά υπαγορευή τό πνευματικό χρέος. Κι' ό άξιος πνευματικός άνθρωπος, πού πρέπει νάχη τόν τρόπο ν' άφουγκράζεται αυτή τήν άγωνία, όφείλει νά ζή σάν πόνο προσωπικό του τήν έγνοια τού λαού — άν, πράγματι, ενδιαφέρεται θετικά νά τού παρασταθή στην πάλη για έσωτερική λύτρωση.

Δέν νομίζω πώς χρειάζεται ν' ανατρέξω στους λόγους πού στηρίζουν τή σημερινή πνευματική δοκιμασία τού Κυπριακού Έλληνισμού. 'Η μοίρα τού, πού παροδικά στάθηκε ισχυρότερη από τά δυνερά του, θέλησε νά παύξη με τήν ιστορία του και νά τού φέρη τήν ιδιοτροπία της. "Έτσι, όλοι βοεθήκαμε σέ δρόμο άναπάντεχο... Και μαζί με τήν

παραξάλη τού άγνωστου και τής άμφιβολίας πρόβαλε κ' ή άνάγκη τής άμεσης προσαρμογής. Μερικοί νόμισαν πώς έπρεπε νά βασιστουν ν' άναζητήσουν νέες ιδέες και νά ντυθουν καινούργια πίστη — σάμπως ή συνείδηση νάνα δυνατό νά κáμη τή δουλειά τού μεταπρατή! "Άλλοι πείσωσαν και σκέφτηκαν νά καλύψουν τήν πραγματικότητα με τήν άεπαρορία και τόν έπιπαιγμό τους — και βάλθηκαν νά πετροβολήσουν τό άεικίνητο ρεύμα τής ζωής με τά ιδανικά τους! Και ξέχασαν, κ' οι μόν κ' οι δέ, πώς σέ ώρες ήθικου χεμασιού άπαιτείται, προπαντός, περισυλλογή...

Μά είναι καιρός ν' αντικρύσωμε γυμνή τήν αλήθεια: στην πνευματική ζωή μπορεί και πρέπει νά υπάρχει χώρος άνετος για κίνηση ιδεών και για διαρκή έμπλοτισμό κ' άνανέωση — άλλα δέν υπάρχει χώρος για διχασμό. 'Ο πνευματικός διχασμός — σκηνοθετημένος ή όχι — κουρελιάζει τήν παράδοση, μπερδώνει τίς κατευθύνσεις και συντριβεί τίς συνειδήσεις. 'Η πνευματική ζωή, πού δέν είναι καθόλου πολιτική, είναι ενιαία κ' άδιάσπαστη συνέχεια πού ξετυλίγουν ή παράδοση, ή παιδεία κ' ό κανόνας τών προαιώνιων περρωμένων μας σάν Έλληνων.

Προσωπικά πιστεύω πώς δέν απέλιπεν ή συναίσθηση τής «κοινότητας» τής πορείας μας. 'Η μοιραία σύγχυση, ένσχιόμενη από τήν εδύρτερη σύγχυση τών καιρών μας, έπέφερε τήν κάμψη και τή διάσταση. "Αν σταθούμε προς στιγμή, πάνω από κάποια έσωτερική ένδοξότητα, θά βρούμε τρόπο ν' άποσαφηνίσωμε αυτή τή συναίσθηση και νά τή χρησιμοποιήσωμε σάν άσφαλές ξεκίνημα για τό ξαναζωντάνεμα τής έμπιστοσύνης στις έλληνικές μας εϊθύνες και τά ιδανικά μας. Γιατί τά ιδανικά μας υπάρχουν και παραμένουν άναλλοίατα — άνεπαφα από τή σύγχυση τή δική μας. 'Εκείνο πού μας χρειάζεται είναι νά ξαναγυρίσωμε στις φυσικές πηγές μας και νά φροντίσωμε νά ιδούμε τίς αξίες μας έξω από κάθε τυποποίηση κ' όσο πιο φιλοσοφημένα και ρεαλιστικά μπορούμε — για νά ξαναδώσωμε τήν ού-

σία τους ζύμη πολύτιμη στο λαό για την ανάπλαση της νεοελληνικής παρουσίας του. Τότε θ' αποκατασταθῆ κ' ἡ πνευματικὴ ὑγεία καὶ σιγουριά πὸν θά διαλύση τοὺς διαταγώσους καὶ θά πληρώσῃ τὸ κενὸ πὸν στοίχισε στὸ λαὸ ἡ δική μας ἀμφιβολία κ' ἡ φόβια μας.

Ἄλλὰ γιὰ νὰ πετύχουμε τὴν ποδομένη ἀποκατάσταση θὰ χρειαστῆ σύνεση καὶ προγραμματισμός. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ χαρὰ χαιρετίζουμε τὴν ἀπόφαση τῆς Κοινοτικῆς Συνέλευσης γιὰ συγκρότηση ἰδιαίτερου τμήματος παρακολούθησης τῶν πνευματικῶν μας πραγμάτων. Ὑπάρχει πολὺ περιθώριο ἐργασίας γιὰ τὴν ἀναξιογόνοση, τὸ συντονισμό καὶ τὴν ἀξιοποίηση τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου — προπαντός, ὅμως, ὑπάρχει ἀνάγκη πνοῆς καὶ κατεύθυνσης. Κι' ἡ Κοινοτικὴ Συνέλευση ὀφείλει τὴν καταβολὴ αὐτῆ στὸν τόπο.

ΦΡ. Π. ΒΡΑΧΑΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

Η ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

Ὁρθὴ συνήθεια στοὺς ἀρχαίους ἦταν νὰ τιμᾶνε μὲ ὄδους τοὺς νικητὲς τῶν ἀγώνων ἔτσι καὶ τοὺς θεοὺς τιμοῦσαν μάζι πὸν πάντα παράστεκαν στὴν ἀρετὴ προστάτες καὶ τοὺς ἐνάρετους νέους πὸν ἀγωνίζονταν γιὰ τὰγριλι τοῦ Ἡρακλέα ἢ γιὰ τὴ δάφνη τοῦ Ἀπόλλωνα. Τροποποιώντας κ' ἐμεῖς τὸν Πινδαρικὸ Νεμεόνικο Ε', στὴν ἀριστοτεχνικὴ μετάφραση τοῦ μ. Κυριώτη καθηγητῆ καὶ ποιητῆ Σίμου Μενάρδου, θὰ μπορούσαμε νὰ ὑμνήσουμε τὸ Διάδοχο τοῦ Βασιλικοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνόπου, πὸν χάρισε στὸ Ἔθνος τὴ μεγάλη τιμὴ μᾶς πρώτης νίκης στοὺς πρόσφατους Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες:

Ἐσὺ, τραγοῦδι μου γλυκό, πάρε τὸ
 κᾶθε ἀκάτι
 κ' εἰς κᾶθε τρεχαντήρι ἀνέβα πάνω
 καὶ λάμνε ἀπὸ τὴ Νάπολη νὰ πῆς
 στὴν οἰκουμένη
 τοῦ Παύλου, ὁ Κωνσταντῖνος, τὸ
 βλαστᾶρι
 τοῦ ἰστιοπλόου τὸ στέφανο σ' ἀγῶνα
 ἔχει πάρει
 πρὶν δεῖξι ἀκόμη ἀνθὸ χρυσοῦ
 γένη.

Καί, σίγουρα, ἀρμόζει νὰ τραγουδηθῆ ἡ νίκη τοῦ ἔφηρου αὐτοῦ, ἄσχετα ἀπὸ ποῖα γενεὰ κρατάει, γιὰτὶ ἔχει φέρει ἔνα καινούργιο μήνυμα Ἑλληνικότητας στὴ σημερινὴ ἀποπνευματωμένη καὶ συ-

νεπῶς ἀφελλινισμένη Ἑλλάδα. Δὲν εἶναι ντροπὴ νὰ διακριβῶνουμε τὴν κατάντια μας καὶ νὰ φροντίζουμε νὰ μεταβάλλουμε τὶς καταστάσεις πὸν ντροπάζουν καὶ δὲ ξαίρω ποῖα θεότητα τάφερε ἔτσι τὰ πράγματα, ὥστε δυὸ σχετικὰ μαθήματα νὰ πάρουμε τὸν τελευταῖο καιρὸ ἀπ' τὸ Παλάτι: τὸ πρῶτο τῶδωσε ἡ Βασίλισσα μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπίσκεψης τοῦ σοφοῦ Ἀτζεμπεργκ στὴν Ἀθήνα — παράδειγμα ἀνώτερης πνευματικότητας καὶ φιλοσοφικότητας — καὶ τὸ δεύτερο ὁ Διάδοχος — παράδειγμα ἀρετῆς Ἑλληνικῆς — τὸ πρῶτο πέρασε καθολοκληρῶς ἀπορατήρητο γιὰτὶ ἀφοροῦσε τοὺς λίγους τὸ δεύτερο τῶνοιωσε ὁ λαὸς μὲ τὴ διαίσθησι πὸν τὸν χαρακτηρίζει, τὸ πῆρε ἀπᾶνω του καὶ τῶκανε ἀλαλαγμοὺ καὶ ζητωκραυγὴ, κ' ἔνοιωσε τὴ στιγμή τῆς ὑποδοχῆς, τὴ ψυχὴ τριάντα αἰῶνων νὰ φτερουγίζῃ γύρω του ἀπαιτητικῇ. Ἔτσι ὁ πρόσφατος ἐνθουσιασμός τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ τὴ νίκη τοῦ Ἑλληνος Διαδόχου μᾶς ἔχει θυμίσει κάτι πὸν ἐντελῶς σχεδὸν εἴχαμε λησμονήσει, ὅτι δηλαδὴ γιὰ ν' ἀναπτύξουμε ἀληθινὰ πολιτισμένη καὶ ἀνθρώπινη ζωὴ ὀφείλουμε νὰ διατηρήσουμε τὸ προγονικὸ πνεῦμα. Κι αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι ἡ μεγαλύτερη σημασία τῆς νίκης τοῦ Διαδόχου.

Δὲν εἶναι τυχαία ἡ πίστη τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας, πῶς οἱ νέοι Ἑλληνες, μετὰ τὸν προϊστορικὸ κατακλυσμό, γεννήθηκαν ἀπ' τὰ κόκκαλα τῆς μάνας τους — τὶς πέτρες τῆς μάνας γῆς — πὸν ὁ Δευκαλίωνας κ' ἡ Πύρρα οἶχανε πίσω τους ἔδεν εἶναι τυχαία ἐπίσης, πὸν ὁ Δευκαλίωνας εἶναι ὁ γιὸς τοῦ Προμηθέα, ποῖκλεψε τὴ φωτιὰ ἀπ' τοὺς θεοὺς γιὰ νὰ τὴ φέρῃ στοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ φτιάξῃ τὸν πολιτισμό, ὅπως καὶ δὲν εἶναι τυχαῖο πῶς ἀκάλυπτα ἀπ' τὸν κατακλυσμό δὲν ἔβιαν παρὰ ἡ κορφὴ τοῦ Παρθασσοῦ — κοιτίδα τῶν Μουσῶν — καὶ τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν, πὸν ἀνῆκε στὸ νοητικώτερο ἀπ' τοὺς ἀρχαίους θεοὺς, πὸν συνδύαζε τὸ σωματικὸ κάλλος μὲ τὸ πνευματικὸ, τὴν ἀλκὴ τοῦ κορμοῦ μὲ τὴν ἀλκὴ τοῦ μυαλοῦ. Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια τὴν ἔκανε χειροπιαστὴ ἡ νίκη τοῦ Διαδόχου, καὶ ἂν οἱ Ἑλληνες ὀλοὶ τὴ συνειδητοποιήσουμε. θάχουμε πολλὰ νὰ κερδίσουμε σὰν Ἔθνος ἴσως, μάλιστα, ἔξαναπάρουμε καὶ τὴ θέσι πούχαμε πρὶν στὴν πολιτιστικὴ ἡγεσία τοῦ κόσμου.

Α. ΠΕΡΝΑΡΗΣ

ΠΕΝΘΗ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Λίγες στιγμές προτού πεθάνει, τό μεσημέρι τῆς Τετάρτης, 2 τοῦ Νιόβρη, στό Μιλάνο, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος διηύθυνε τὴν τρίτη Συμφωνία τοῦ Γκούσταβ Μάλερ: Ἦταν γραφτό, ἀπὸ κάποιο παρᾶξενο θέλημα τῆς μοίρας, ἡ μουσικὴ αὐτὴ νὰ μείνει στὴ ζωὴ τοῦ μεγάλου ἀνθρώπου τῆς μουσικῆς ἕνα σύμβολο. Ἡ μουσικὴ αὐτὴ ποὺ διαπνέεται ἀπὸ μιὰ ἀέραντη ἀγάπη πρὸς ὅλα τὰ ὄντα, ποὺ μᾶς ὀδηγεῖ σταδιακὰ μέσ' ἀπὸ μιὰ ἀξέχαστη εἰκόνα τοῦ μεγαλείου τοῦ συνδυασμοῦ τους μέσα στὰ βασίλεια τῆς φύσης, γιὰ νὰ μᾶς φέρει στὸ θαυμάσιο, μεταρσιωμένον ἐκεῖνο «Φινάλε», ποὺ ὀγκώνεται σὰν κύμα, ξανὰ καὶ ξανὰ, ὡσότου συντρίψει τὸ κτήνος μέσα στὸν ἄνθρωπο, ἐκμηδενίζοντας τὸ κάθε τι κατώτερο μέσα του, γιὰ ν' ἀφίσει μονάχα τὴ συγκλονιστικὴ ἔννοια τοῦ «Ἀγάπη ἐστίν ὁ Θεός!» = αὐτὴ ἡ μουσικὴ εἶναι τόσο συγγενικὴ μὲ τὴ ψυχὴ τοῦ Μητρόπουλου.

Δὲν πρόκειται καθόλου γιὰ μιὰ συγγενικότητα ἀφηρημένην ἢ ἀπλῶς φιλολογικὴ, ἀλλὰ κυριολεκτικὴ καὶ χειροπιαστή: Αὐτὸ πρὸ ὁ ἀγαπημένους Ἅγιος τοῦ ἀσκητικοῦ αὐτοῦ μουσικοῦ — ἀσκητικοῦ, ἀλλὰ φίλο υ τῶν ἀνθρώπων — ὁ Φραγκίσκος τῆς Ἀσσίζης, κήρυττε γιὰ τὸν ἑαυτοῦ του μὲ τὴν ὑπέροχη ἐκείνη ποιητικότητά του, ὁ Μητρόπουλος τὸ ἔγινε καὶ τὸ ἔξισε ὁ ἴδιος: «Εἶμαι ὁ ραψωδὸς μᾶς καινούργιας Ἀγάπης!.....»

Ὁ Μητρόπουλος, σὶν ἄνθρωπος καὶ σὰν καλλιτέχνης, ὑπῆρξε σ' ἀλήθεια καὶ μὲ τρόπο πρακτικὸ αὐτὸ ποὺ τὰ λόγια τοῦ Φραγκίσκου τῆς Ἀσσίζης (τὸν ὅποιον τόσο βαθειὰ εἶχε μελετήσει) ἐκφράζουν.

Ἰπῆρξε, ὅταν στὸν περασμένον πόλεμο ἡ ἀγάπη του γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ὑπέφεραν, τὸν ὤθησε νὰ καταταχθεῖ σ' ἕνα συνεργεῖο αἰμοδοσίας τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, καὶ γιὰ δώδεκα ὡς δεκατέσσερις ὥρες τὴ μέρα νὰ φορτώνει καὶ νὰ ξεφορτώνει προμήθειες καὶ νὰ καθαρίζει δοκιμαστικούς σωλήνες σὲ βρώμικους σιδηροδρομικοὺς σταθμούς. (Καὶ καθὼς ὁ ἴδιος τόνωνθε, αὐτὸ ἀντιπροσώπευε «κάποιο ξεχωριστό — τρόπο εἰσόδου μέσα στὸ πλάτος τῆς ζωῆς». Κι' αὐτὴ τὴ ζωὴ τὴν εἶδε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ «σὰν ἕνα πνευματικὸ ἀγῶνα»). Ἰπῆρξε ὁ

Μητρόπουλος τέτοιος, ὅταν κάποτε πῆρε τὴν Ὁρχήστρα του (τὴ Φιλαρμονικὴ — Συμφωνικὴ τῆς Νέας Ἰόρκης) σ' ἕνα ἐλαφρὸ θέατρο τοῦ Μρώντουεϊ, τὸ «Ρόξυ», γιὰ νὰ παίξει ἐκεῖ «γιὰ τὸν κοινὸ ἄνθρωπο». Κι' ὑπῆρξε, ὅταν ὕστερ' ἀπὸ αὐτὸ, ἀπάντησε στοὺς ἐπικριτῆς του: «Ἡ τέχνη εἶναι ἀγνή, ἀδιάφορο ποὺ πάει. Ἡ τέχνη δὲ μπορεῖ νὰ χαμηλώσει. Μποροῦν ὅμως οἱ ἄνθρωποι ν' ἀνεβαστοῦν». Ἰπῆρξε, τέλος, στὴν ἀκλόνητη πεποίθησή του, ποὺ ὁ ἴδιος διατύπωσε, πὼς «ἕνας καλὸς μουσικὸς θάπρεπε νὰ προσπαθεῖ, ὅσο τοῦ εἶναι δυνατὸ, νάνα ἕνα πρῶτον βαθμοῦ ἀνθρώπινο πλάσμα. Τὸ νὰ διαθεθεῖ ἕνα κάποιο ταλέντο, δὲν εἶναι δικαιολογία γιὰ νάνα ἀλαζονικὸς καὶ ὑπερόπτης».

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο, λόγου χάρι, τῶκανε παράδειγμα τῆς ζωῆς του. Προτιμοῦσε ὅμως γιὰ ὅλ' αὐτὰ νὰ μὴ γίνεται λόγος: κι' ἐπειδὴ ἦταν ἀθρόουτος, λίγο ἴσως ξέχρουν τὶ ἄνθρωπος ἦταν. Μᾶς διηγούνται πὼς, ὅταν ἄκουε γι' ἀνθρώπους ποὺ ὑπέφεραν ἢ ποὺ στεροφούνταν οἰκονομικὰ (ἰδίως γιὰ νεαροὺς μουσικοὺς ποὺ ἀγωνίζονταν ν' ἀναγνωριστοῦν) μποροῦσε νὰ δώσει ὅ,τι εἶχε καὶ νὰ μείνει ὁ ἴδιος χωρὶς τίποτα. Αὐτὸ ἦταν ἀπολύτως χαρακτηριστικὸ τοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τῆς ζωῆς του. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς του αὐτῆς, προσεχόταν διαρκῶς γιὰ τοὺς συναθρώπους του (ὅπως καὶ γιὰ τὴ δικὴ του ψυχὴ) καὶ ἦταν φίλος μὲ τοὺς ἀνθρώπους μὲ μιὰ ὁλοσδιόλου καινούργια ἔννοια. Τὸ πὸ σημαντικὸ, ὅ,τι ἔκανε γι' αὐτοὺς (στὴ μουσικὴ ἢ σ' ἄλλους τομεῖς) τῶκανε εὐθυμα. Ὅπως ὁ ἀγαπημένος του Ἅγιος, ἦταν ὁ χαρούμενος ἐξυπηρετητῆς καὶ ὁ εὐθυμος δοτῆρας.

Ἄλλὰ, ἦταν ἀλήθεια πὼς δὲν ἐφείδετο τοῦ ἑαυτοῦ του. Πάντα ἔδινε τὴν ἐντύπωσιν πὼς ἦταν καμωμένος γιὰ μιὰ σκληρὴ δουλειά, τοῦ εἶδους ποὺ θὰ σκότωνε πὸ νοεῖς κάποιον μὲ λιγώτερο γερὴ κράση. Δουλειά, δλοένα καὶ πάντοτε δουλειά' ἀκόμα καὶ σὲς περιόδους τῆς ἀδείας του ἀπὸ τὰ καθήκοντά του, ποὺ ἄλλοι πρόθυμα χρησιμοποιοῦσαν γιὰ ἀνανέωση τῶν δυνάμεών τους, ἐκείνος δούλευε πὸ πολύ πὸ ἄλλοτε. Κι' ὅταν δὲν ἦταν δοσμένος στὴ δουλειά, θὰ ἦταν στὸ σπίτι του, ἕνα ἀπλὸ διαμέρισμα τῆς Νέας Ἰόρκης ἀποτραβηγμένους σὲ βαθιοὺς διαλογισμοὺς, σὲ μελέτες ποὺ κρατοῦσαν ὡς ἀργὰ μέσα στὴν νύχτα, καὶ σὴν γὰν πίστευα λιτὴ ζωὴ του. Ἡ ἀντίληψή του γιὰ τίς ἀξίες τῆς ζωῆς

καὶ τῆς τέχνης, τὸν ἔκανε νὰ ζεῖ μακρὰ ἀπὸ κάθε ματαιότητα καὶ πολυτέλεια, μέσα στὴν ὁποία ἐντρυφοῦν ὄχι πλούσιοι μουσικοί. Μ' ἔβλεπον ὅτι, ὅταν ἦταν μετὰ τοὺς ἀνθρώπους ἔλαμπε ἀπὸ πνεῦμα φιλοφροσύνης καὶ ἀγάπης, ἀπεχθανόταν τὴν αἴγλη τῆς κακῆς νοουμένης κοινωνικῆς ζωῆς. Πίστευε ἀκράδαντα πὼς ἡ τέχνη του ἄκμαζε μέσα στὴν αὐστηρότητα τῆς σιωπῆς...

Ἡ ἐπέτειος τῶν γενεθλίων του στὶς ἀρχὲς τοῦ περασμένου χρόνου (ὁ Μητρόπουλος εἶχε τότε συμπληρώσει τὰ ἐξηντατρία του χρόνια), τὸν βόηξε σ' ἓνα νοσοκομεῖο τῆς Νέας Ἰέρουσης, ὅπου νοσηλεύονταν μετὰ ἀπὸ μιὰ σοβαρὴ καρδιακὴ κρίση, πού δὲν ἦταν ἡ πρώτη: Ἀποτέλεσμα τῆς δουλειᾶς καὶ τοῦ ζήλου του. Καὶ τώρα, ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του τὸν βόηξε νὰ διευθύνει Μάλεο - τὴν 3ῃ Συμφωνία, πού οἱ τιτάνειες διαστάσεις τῆς καὶ ἡ πνοὴ τῆς σημαίνουν κυριολεκτικῶς ἐξάντληση τοῦ μαέστρου πού τὴν ἀναλαμβάνει!

Πραγματικὰ δὲ μπορεῖ κανεὶς παρὰ νὰ ἀναλογιστεῖ πόσο ὀλόγελα ἐξαντλημένος πᾶ ἀπ' τὸ ζῆλο του Μητρόπουλος χρειαζόταν μιὰ καλὴ ἀνάπαυση. Τὴν εἶχε ἀνάγκη ὅσο κανεὶς. Ἄλλὰ ὁ ἴδιος δὲν ἐπρόκειτο νὰ δώσει στὸν ἑαυτὸ του: Οὔτε ν' ἀκούει δὲν ἤθελε γιὰ τέτοιον πρᾶγμα! Ἔτσι, λοιπόν, ἴσως ὁ θάνατος — ποῖός τὸ ξέρει; — δὲν εἶναι τὸ τόσο φορικτὸ καὶ τρομερὸ πρᾶγμα πὺν νομίζει κανεὶς! Καὶ ἴσως δὲν εἶναι μιὰ τόσο ἄξια θρήνου κατάστασις. Δὲν ξέρουμε. Μὰ ἴσως τὸ μυστήριό του νᾶναι πὺν μεγάλο ἀπ' ὅ, τι μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς του ὁ Μητρόπουλος ἀντίκρισε ἓνα μοναδικὸ δῶλημα: καὶ ὁ τρόπος πὺν τὸ ἔβλεπε, εἶναι ἀποκαλυπτικὸς πολλῶν πραγμάτων:

Εἶναι γνωστὸ πὺν ἀπὸ τὰ πρῶτα του βήματα μέσα στὸν κόσμο, ὁ Μητρόπουλος εἶχε ἐκδηλώσει μιὰ ἀκαταμάχητη τάση τὴ ζωὴ τοῦ ἀναχωρητῆ. Ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη τῆς νεότητος του, πὺν κύριος σκοπὸς τῆς ζωῆς του ἔγινε νὰ κάνει τὸ καλὸ στοὺς συναθρώπους του καὶ ν' ἀκολουθῆσει τὸ δρόμο τῆς ταπεινότητος, εἶχε συνδέσει τὴν ιδέα αὐτὴ μετὰ τὴν αὐστηρὴ μοναστικὴ ζωὴ. Κι' ὅμως, ὑπῆρχε ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴ μουσικὴ, πὺν τὸν καλοῦσε τὸ ἴδιο ἐπιτακτικὰ. Σκέφτηκε, πὺν ὅν ἀκολουθοῦσε τὴ ζωὴ τὸ μοναχοῦ, οἱ ἀπατήσεις τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας (πὺν ἀπαγορεύουν τὴ χρῆση ὀργάνων) θά

τὸν κρατοῦσαν μακρὰ ἀπὸ τὴ μουσικὴ του: Δὲ μποροῦσε μὲ κάποιον τρόπο νὰ συνδέσει τὰ δυὸ πράγματα;

Τὸ μ π ὀ ρ ε σ ε τελικὰ, ἀποφασίζοντας νὰ γίνει ἓνας ἀπὸ τοὺς «ἐν τῷ κόσμῳ καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ κόσμου!». Ἐσι, ὁ ἴδιος τίποτα δὲν ἄφισε καὶ ταυτοχρόνα ὁ κόσμος ὅλος κέρδισε κατὶ τὸ ἀνεκτίμητο ἀπὸ τὴν ἀπόφασή του. Δὲ διάλεξε τὴ φ υ γ ἡ ἀπὸ τὴ ζωὴ ὁ διανοητικὸ ὑγιέστατος Μητρόπουλος — τὰ δὲ λόγια τὸν ἴδιου φανερόνουν πόσο σοφὰ εἶχε συνδέσει τὴν ἀποστολὴ του μετὰ τὴ μουσικὴ: «Μονάχα μιὰ ζωὴ πὺν τὴν ἔχει κανεὶς ζῆσι καὶ ὑπομένει, μπορεῖ νὰ μεταμορφώσει μιὰ συμφωνία ἀπὸ μιὰ σειρὰ νότες σ' ἓνα μῆνυμα γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα».

Νά, λοιπόν, πὺν βρισκεται τὸ μυστικὸ τῆς «μαγείας» ἐκείνης καὶ τῆς ἀτμόσφαιρας τῆς ἀνώτερης ἐπικοινωνίας, πὺν κάθε ἐπέτελεση τοῦ Μητρόπουλου δημιουργεῖ. Ἐδῶ, συνάμα, πέπειν ν' ἀναζητηθεῖ ἡ αἰτία τὸ ὅτι οἱ ἐρμηνεύτες του, τόσο τῶν γνώριμων ὅσο καὶ τῶν ἀγνωστων ἔργων, εἶναι ἀνορθόδοξοι — ἔξω τοῦ συνειθισμένου. Πολλὲς ἦταν οἱ ιδιότητές του, πὺν τὸν βοηθοῦσαν νὰ ἐξασφαλίζει τὴ μοναδικότητα αὐτῆ τῶν ἐρμηνειῶν — ἀναδημιουργιῶν, πὺν σωστά — ὅπου τόσο συχνὰ ἡ ψυχὴ τῶν ἔργων ἔβγαλε στὴν ἐπιφάνεια καὶ ἔλαμπε γιὰ νὰ τὴν δοῦν ὅλοι: Πρῶτα, τὸ ὅτι τῶν ἑλε ὁ ἴδιος ἔγινε καὶ ἐπιτακτικὰ οἱ συναθρώποι του νὰ δοῦν αὐτὸ πὺν ἔβλεπε ἐκείνος. Ἐπειτα, ἦταν τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς κατανοήσεώς του πρὸς τοὺς μουσικοὺς τῆς ὀρχήστρας του, μετὰ τὸ ὁποῖο κυριολεκτικὰ ἔκανε θαύματα:

«Δὲν θέλω νᾶμαι δικτάτορας — ἔλεγε — ἀλλὰ ἓνας ἄνθρωπος πὺν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τὸ ἴδιο τῶν συνθετῶν ὅπως καὶ τῶν συναδέλφων μου στὴν ὀρχήστρα».

Κοντὰ σ' αὐτὰ, εἶναι ὁ μοναδικὸς τρόπος πὺν προετοίμασε μιὰ παρτιτούρα πρῶτου τῆν διευθυνεῖ, μέσον ἐξαντλητικῆς ἀναλύσεως καὶ ἐπανασυνθέσεως, πὺν τὴν εἶχε ὁ ἴδιος συχνὰ περιγράψει. Καὶ τέλος, εἶναι ἡ ἀληθινὰ ἀπύστευτη ιδιότης τῆς μεταδοτικότητός του τὴν ὥρα πὺν διηθῦνε. Μετὰ ζωηρότητα χρώματα ἔχει περιγραφεῖ, καὶ πολλὰ φορὲς ἡ πολὺ προσωπικὴ μέθοδος τῆς διευθύνσεώς του, πὺν κρατοῦσε σὲ ἀδιάπτωτη συγκέντρωση καὶ ἔντασις, ὄχι μονάχα τὰ μέλη τῆς ὀρχήστρας του,

άλλα και όλους τους άκροατές. (Σημειώτεον ότι ο Μητρόπουλος διήθνηνε πάντα χωρίς παραιτούρα, είτε επρόκειτο για παλιά και γνωστά έργα είτε για τὰ πιο πολύπλοκα από τὰ σύγχρονα. Ἡ μνήμη του ήταν φαινόμενο). Δύσκολα μπορεί να δοθῆι ἡ πραγματικὴ εἰκόνα τοῦ στυλ τοῦ Μητρόπουλου με λόγια, ἀλλὰ ὅσοι στήν Ἀθήνα είτε στοῦ ἐξωτερικοῦ — είτε στήν Ἀθήνα είτε στοῦ ἐξωτερικοῦ — είτε καί σ' ἓνα κινηματογραφικό ἔργο ὅπου ἐμφανίστηκε. ἔχουν μὴ ἰδέα τοῦ πράγματος: Μιμικὴ, χειρονομίες — μάλλον πλαστικὲς κινήσεις τῶν χειρῶν θαυμαστά ἐκφραστικὲς — καὶ κινήσεις δόκλων τοῦ σώματος, χρησιμοποιοῦνταν πλουσιπάρουχα καὶ αὐθόρμητα ἀπὸ τὸ Μητρόπουλο, ὥστε κανεὶς δὲν εἶχε τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολία τῶν προθέσεων του. Ἡ συνοχὴ τῶν ἐκτελέσεων του καὶ ἡ διάφανη διάρθρωση τῶν διαφορῶν μέτρων ἦταν, γι' αὐτὸ, ἀπὸ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς ἐρμηνευτικῆς τέχνης του. Κοντὰ σ' αὐτὰ ξεχωρίζει πάντα μὴ βαθεῖα κατανόηση καὶ διείσδυση μέσα στὰ ἔργα, τόσο ἐνορατικῶς, ὥστε κρυμμένες καὶ ἄγνωστες πλευρὲς τους νὰ βγαίνουν στήν ἐπιφάνεια γιὰ πρώτη φορὰ. Σχεδὸν μὴ ὅποιαδήποτε ἠχογραφημένη ἐρμηνεία του κάνει ὅλ' αὐτὰ τὰ σημεῖα ἀρκετὰ φανερά — ὅπως οἱ κάτοχοι δίσκων του μποροῦν εὐκόλα νὰ διαπιστώσουν.

Μ' ὄλον, ὅτι στοῦ ἐρμηνευτικοῦ τοῦ ἔργο ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἀγκαλιάζει ὅλη τὴ μουσικὴ, πρέπει πρωτίστως νὰ θεωρεῖται ἓνας μεγάλος πρωτοπόρος — ἴσως ὁ πῶς μεγάλος — στὴ διάδοση τῆς σύγχρονης μουσικῆς. Ἔχει εἰπωθεῖ ὅτι «ἡ σταδιοδρομία τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, μουσικοῦ ἱερατοστόλου τοῦ κόσμου, ἔχει χαρακτεῖ σὲ μεγάλο βαθμὸ με τὴν στατιστικὴν τῶν πρώτων ἐκτελέσεων του, ἔργων νεωτέρων συνθετῶν. Ἄν σὲ κάθε μαέστρο ἀνῆκε καὶ μὴ περίοδος τῆς μουσικῆς ἱστορίας, σὰν ὁ τομέας τῆς εἰδικότητός του, τότε ὁ Μητρόπουλος δίκαια θὰ μπορούσε νὰ διεκδικήσει σὰ δική του ἐκείνη τοῦ μέλλοντος»!.

Ἀσφαλῶς τὸ θέμα τῆς σύγχρονης κλασικῆς μουσικῆς εἶναι μεγάλο καὶ πολύπλοκο. Μπορεῖ νὰ εἶναι εὐκόλο νὰ τὸ παραγράψει κανεὶς με μὴ μονοκοντυλιά καὶ νὰ γλυτώσει ταυτόχρονα ἀπὸ τὴν εὐθύνη καὶ τὴ σκοτοδίνη τοῦ ὄλου ζητήματος. Ὁ Μητρόπουλος φρονόσε, ὅτι, «ἂν δὲν ἀντιμετωπίσουμε καὶ ἀκούσουμε τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας,

* δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ δώσουμε λύσεις στὴς ἀπογοητεύσεις καὶ συγχύσεις τῆς. Ἔτσι, ἐνοιωθε σὰν καθήκον του νὰ προωθεῖ ἀσταμάτητα αὐτὸ πού ἀντιπροσωπεύει τὴ μουσικὴ ἔκφρασι τῶν ἡμερῶν μας. (Κι' ἐδῶ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ χρησιμοποιήσει σὰν παράδειγμα τὴς ἀποκαλυπτικῆς ἐρμηνείας του τῶν ἔργων «Πετρούσκι», μταλλέττου τοῦ Στραβίνσκυ, καὶ τῆς 10ης Συμφωνίας τοῦ Σιοστάκοβιτς — πού μᾶς ἔχει ἀποθανάτισει ἡ Ἐταιρεία δίσκων «Φίλιπς»).

Ἡ πρωτοποριακὴ ἐργασία τοῦ Μητρόπουλου στὸν τομέα τῆς σύγχρονης μουσικῆς, ποτὲ δὲν ἐσήμαινε παραγνώριση τοῦ μεγάλου κληροδοτήματος τοῦ παρελθόντος. Ἀπὸ τὸ κληροδοτήμα αὐτό, τὸ περισσότερο μέρος τῆς Γερμανικῆς, Ἰταλικῆς, Γαλλικῆς καὶ Ρωσικῆς μουσικῆς μπορεί νὰ θεωρηθεῖ ὅτι πάει περίφημα κάτω ἀπ' τὴ διεύθυνση τοῦ Μητρόπουλου. Ὁ αἰμίμητος μαέστρος δὲν εἶχε ποτὲ «προτιμήσεις» τοῦ δογματικοῦ τύπου, ἀλλὰ δὲν ἐνοουσε νὰ παίρνει κανένα ἔργο παλλὸ συμβατικὰ καὶ ἀνεξέλεγκτα, ἐπειδὴ ὑπῆρχε ὀρισμένη καθιερωμένη ἀντίληψη σχετικὰ με τὴν ἐρμηνεία του. Κι' ἂν, γι' αὐτὸ οἱ ἐκτελέσεις τῶν ἔργων αὐτῶν ἀπὸ τὸν ἴδιο ἦταν ἀνορθόδοξες, ὁ Μητρόπουλος εἶχε πάντα σοβαροῦς λόγους νὰ δώσει, τοὺς ὁποίους ἐξηγοῦσε ἀπὸ τὰ πρῶτα σφεύστατα στοῦς μουσικοὺς τῆς δεξιῆς στρας του, ὥστε, ἀφοῦ τοὺς ἐπειθε (καὶ δὲ δυσκολευτόταν νὰ τὸ καταφέρει), ἡ ἐρμηνεία τῶν προθέσεων του ἀπ' ὄλους νὰ ἦταν δόληυχη καὶ γεμάτη αὐτοπειθῆση. Γι' αὐτὸ καὶ μὴ ἀπόλυτη ἀρμονικὴ συνεργασίας ἐδραιωνόταν πάντα μεταξὺ του καὶ τῶν μεγάλων δεχηστῶν, πού του εἶχε ἀναθεθεῖ ἡ διεύθυνσή τους: Μόνιμα παραδείγματα εἶναι ἡ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα Μιννεαπόλεως καί, πρὸ παντός, ἡ Φιλαρμονικὴ — Συμφωνικὴ τῆς Νέας Ἰόρκης, μὴ δεχτήστρα πού τὴν ἀποκλειστικὴ τῆς διεύθυνση ἐκλήθη ν' ἀναλάβει στὰ 1949 καὶ πού διατήρησε, μέχρι τὴ μέρα τοῦ θανάτου του.

Κανέναν φόρος τιμῆς στὴ μνήμη τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου δὲν εἶναι ὀλοκληρωμένος; χωρὶς ἀναφορὰ στὴς ὀλότελα ἀσυνήθιστες ἱκανότητές του, πρῶτο σὰν πιανίστα, καὶ δεῦτερο, σὰν συνθέτη.

Ἄναφορικά με τὸ πρῶτο, τὸ ἀξιοσημεῖο καὶ κλασσικὸ πᾶς περιστατικὸ πού ἐπέβαλε τὸ κύρος του σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμο, ἀξίζει ν' ἀναφερθεῖ: Ἐγινε ὅταν ὁ Μητρόπουλος, στὰ 1930 (τριανταε-

σάρων μόνο χρόνων), είχε κληθεί, ενώ βρισκόταν στην Αθήνα, να διευθύνει τη Φιλαρμονική Όρχηστρα Βερολίνου. Ο Γερμανός διρτοούζος, Έγκος Πέτρι, που επρόκειτο να εκτελέσει με την όρχηστρα το σόλο στο δύστροπο και τεχνικά αφάνταστα δύσκολο τρίτο κοντσέρτο πιάνου του Προκόφιεβ, αρρώστησε ξαφνικά λίγο πριν τη συναυλία. Άδιστακτα, ο Μητρόπουλος προσφέρθηκε ν' αναλάβει το διπλό ρόλο του πιανίστα και μαέστρου, και τόν έφερε εις πέρας με τέτοια πρωτοφανή αβθεντικότητα και ικανότητα, που έκανε όχι μονάχα την Ευρώπη δλόκληρη, αλλά και όλο το μουσικό κόσμο παντού, νά μιλά γι' αυτό. Η απόδειξη αυτή της πολλαπλής αξίας του Μητρόπουλου, του είχε ανοίξει από τη στιγμή εκείνη όλες τις πόρτες...

Άναφορικά με τις ικανότητες του Μητρόπουλου σά συνθέτη, μ' όσον ότι δεν είναι δυνατό νά έχει κανείς για τήν ώρα χειροπιαστά δείγματα, από δίσκους είτε από δημόσιες εκτελέσεις (κι' αυτό γιατί ή μετριοφροσύνη του τόν έκανε δυστυχώς νά είναι αδιάφορος για τά δικά του έργα, ενώ όλη τήν ώρα — όπως ό Λιστ — προωθούσε τά έργα τών άλλων!), είναι γνωστό πώς έχει γράψει όρισμένα εξαιρετικά πρωτότυπα και βαθυστόχαστα έργα, με τάσεις όριστικά πρωτοποριακές. Από τά λεγόμενα του ίδιου, φαίνεται πώς πολλές φορές ανακάλυπτε τόν έαυτό του σε έργα εννοουμένων του συγχρόνων συνθετών, όπως λ.χ. του Σιοστάκοβιτς, πράγμα που ήταν μιά αίτια που τόν έκανε ν' αφιερώνεται περισσότερο στο άναδημουργικό έργο, εις βάρος της προσωπικής συνθέσεως.

Τά έργα του συγχρόνου Ρώσου Ντιμήτρι Σιοστάκοβιτς (που τόσες πρώτες εκτελέσεις έργων του έδωσε στην Αμερική) φαίνεται νάχουν μιά ξεχωριστή συγγένεια με τόν Μητρόπουλο, γιατί τός είχε άφρασηθεί ιδιαίτερα. Ένωιθε πολύ βαθειά αυτό «τό δρώμα του συγχρόνου ανθρώπου εις αναζήτηση της ψυχής του» (καθώς έχει περιγραφεί), που είναι τό βασικό μοτίβο του Σιοστάκοβιτς. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει όπωσδήποτε νά γίνει για τή 10η Συμφωνία του Σιοστάκοβιτς, που τήν πρώτη εκτέλεσή της στην Αμερική, ο μεγάλος Έλληνας μαέστρος έδωσε με τή Φιλαρμονική—Συμφωνική της Νέας Υόρκης στα 1954, και εξασφάλισε γι' αυτή τά Βραβείο του

«Κύκλου Κριτικών» της πόλεως, σαν του πτό εξαιρετικού έργου του χρόνου εκείνου. Σ' ένα από τά τελευταία Φεστιβάλ τών Αθηνών, έξ άλλοι, ή έρμηνεία της συμφωνίας αυτής από τόν Μητρόπουλο, έπι κεφαλής της ίδιας Όρχήστρας, υπήρξε κάτι που ποτέ δε μπορεί νά ξεχαστεί. Μέσα σ' αυτό τό έργο, τό δρώμα αυτό του συγχρόνου ανθρώπου, που ο Μητρόπουλος τόσο καλά τό καταλάβαινε, και που δεν είναι πιά μόνο έλικό και συναισθηματικό δρώμα, αλλά πρό παντός διανοητικό και πνευματικό, παρουσιάζεται με μιά αλήθεια συγκλονιστική ή δε έρμηνεία του από τόν Μητρόπουλο, που εύτυχώς παραμένει άποθαντισμένη ώστε οι καινούργιες γενεές νά μπορούν νά τήν άκούσουν, είναι κάτι που δεν μπορεί εύκολα νά ξεπεραστεί.

Στή ζωή του Μητρόπουλου υπήρξε κάτι τό θαυμαστά συμβολικό: Ο γεμάτος άκούραστη ζωτικότητα αυτός άνθρωπος, είχε μιά φυσική παρόρμηση, πραγματικά ακαταμάχητη, νά κατακτά βουνοκορφές, ένα πράγμα που συχνά ήταν τό στόλισμα μαζί και τό κορúφωμα της λιτής, ασκητικής ζωής του. (Διηγούνται με θαυμασμό τις έπιτεύξεις του στον τόμειά αυτό, απαριθμώντας τις διάφορες κορυφές όρέων της Αμερικής που είχε κατακτήσει!). Μά όταν τά καθήκοντά του προς τήν ανθρωπότητα πήραν τέτοιες διαστάσεις, που ή μικρή του αυτή άγάπη ώφειλε νά θυσιαστεί, ο Μητρόπουλος (τόσο συνηθισμένος στις άπαρήσεις τών πραγμάτων της ζωής) άγόγυστα άφισε τήν κατάκτηση τών ύλικών βουνοκορφών νά μετουσιωθεί στο άνώτερό της αντίστοιχο: Έγινε πιά ένας άγώνας για τήν κατάκτηση τών Μουσικών Κορυφών. Αυτό, με τήν πλατύτητα και πνευματικότερη δυνατή έννοια της λέξεως.....

Στό άθροον αυτό δεν έχουμε χαράξει τήν πορεία του Μητρόπουλου από σκοπιά θέσεων που κατείχε ή διορισμών του σε διάφορες χώρες και «προσωπικών έπεισοδίων», με χρονολογίες κλπ. — πράγματα που, μ' όλην ότι ίσως ενδιαφέρονται από μιά άποψη, πολύ λίγα θά πρόσθεταν στην ο ύ σ ί α. Πραγματικά, ή ζωή τών μεγάλων ανθρώπων δε μπορεί νά είναι ούτε «έπεισοδιακό» ούτε μυθιστόρημα. Είναι κάτι πολύ περισσότερο, κάτι πάνω και από τά δύο, διαφορετικά οι άνθρωποι είναι πολύ μικροί σφ' αλήθεια!

ΡΟΓΗΡΟΣ ΛΟΓΙΖΙΑΣ

ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Τώρα πού στὴν Κοινοτική Συνέλευση γίνεται συζήτηση γιὰ ἴδρυση Τμήματος Πολιτιστικῆς Ἀναπτύξεως (προσωπικά θὰ τὸ προτιμοῦσα στὰ πλαίσια τοῦ Γραφείου Παιδείας σὰν ἕνα ζωντανὸ Τμήμα Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν) ἀξίζει νὰ θυμίσω κάτι πού ἀπὸ καιρὸ ἔθιξα ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἐλευθερίας». Παρὰ τὴν ἀλλοίωσιν πρὸς τὴν ὑποχώρησιν πού ἔχομε νὰ μεριμνήσωμε γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δημιουργία στὸν τόπο (μέσα στὰ πλαίσια πάντα τῆς νεοελληνικῆς μας πορείας), ὀφείλομε νὰ σκεφθοῦμε καὶ γιὰ τὸν τρόπο τῆς πολιτιστικῆς προβολῆς μας στὸ ἔξωτεριζό.

Ὅλες οἱ χώρες τοῦ κόσμου μὲ τὶς διπλωματικὰς ἀντιπροσωπεῖες τους καὶ τοὺς πνευματικοὺς ἀκολούθους τους κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιὰ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸ εὐρύτερη καὶ πειστικώτερη διεθνῆ ἐμφάνισιν τῶν ἐπιτευξέων τους. Καὶ τοῦτο, φυσικά, ὄχι μόνον ἀπὸ φιλοδοξία ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ συνείδησιν ὅτι ἡ προβολὴ πολιτιστικῆς σοβαρότητος δὲν ἀφίνει ἀνεπηρεάστη τὴν εὐρύτερη ἐθνικὴ ὑπόθεσιν κάθε λαοῦ.

Σ' ἐμᾶς τὰ πράγματα εἶναι δύσκολα, γιὰ τὴν διπλωματικὴν ἐκπροσώπησίν μας ἔχει τὴν τροχοπέδη τῆς μειονότητος πού δὲν ἐννοεῖ νὰ ἐπιτρέψῃ ἑλληνικὴ φωνή. Κι' ὅμως ἡ ἱστορία, ἡ δημιουργία καὶ ἡ προσφορά αὐτοῦ τοῦ τόπου εἶναι μόνον ἑλληνικὴ. Συνεπῶς δὲν εἶναι συμφέρον ν' ἀφίστη κανεὶς τὸ πρὸς τὰ ἔξω πολιτιστικὸν ξεδίπλωμα τῆς Νήσου σὲ ὑπηρεσίες πού εἶναι ὑποχρεωμένους νὰ περᾶσθουν σὲ πολιτικὰς σκοπιμότητες.

Ὅποτε, μὴ ξεχνοῦμε ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος ὑπῆρξε πολλὴ ἡ κατασκευαστικὴ ἐπιχειρηματικὴ ἑλληνισμῶν, ἀπὸ μέρους τῶν πανίσχυρων ἀντιπάλων του, στὸ ἔξωτεριζό. Ἡ ἱστορία διαστρεβλώθηκε μὲ σύστημα καὶ ἐπισημοφάνεια καὶ οἱ Κύριοι φηγοῦραμε σὲ δημοσιεύματα, διατριβὰς, διαλέξεις καὶ ταινίας σὰν ἀσυνάρτητα ὄργανα «τοῦ ξεπερασμένου καὶ γελοίου ἱμπεριαλισμοῦ» μᾶς χώρας (τῆς Ἑλλάδας!), πού ἔπρεπε νὰ βοῇ μέσα νὰ συγκαλύψῃ τίς «πομπές» τῆς... Ἀγγλοῖ

«ἐπισκέπτες καθηγητῆς» ὄργανον τὰ διάφορα πανεπιστήμια τῆς Ἀμερικῆς, κρυβόμενοι πίσω ἀπὸ χίλια διὸ προσχήματα, γιὰ νὰ σπλώσουν ὅ,τι ἑλληνικὸ καὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λαοῦ μας. Κι' ἡ ἀντίδρασί μας, λεηνὴ καὶ ἀδύναμη ἡτῶσεν ἐν μεγάλοις συμφέροντα, δὲν μποροῦσε νὰ στομώσῃ τὴν ἀθλιότητα καὶ ν' ἀντιμετωπίσῃ ἀποτελεσματικὰ τὸ διασπορῶν. Κι' ἡ λάσπη σιγὰ - σιγὰ μαζεῖται.

Τώρα πού ἀνασυντασσόμεσθε πρέπει ν' ἀναλάβωμε καὶ τὸν ἀγῶνα — συστηματικὸν, ἀθρόον καὶ φωτισμένο — τοῦ καθαροῦ. Γιὰ νὰ μὴ χαθῇ, ὅμως, ἡ προσπάθειά μας στὸ κενὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ στεγασθῇ κάτω ἀπὸ μίαν «Ἑλληρεσία Πνευματικῶν Σχέσεων», πού, δίπλα ἀπὸ τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινοτικῆς Συνέλευσης, νὰ ἀναλάβῃ τὸ ὄλον ἐνὸς τμήματος ἔξωτεριζῶν ἐπαφῶν μὲ ἑταίρους σ' ὅλα τὰ μεγάλα κέντρα τοῦ κόσμου. Ξέρω πὼς τὸ πρᾶγμα θ' ἀπατήσῃ προσεκτικὴν ὀργάνωσιν καὶ δαπάνες πολλὰς. Ἀξίζει, ὅμως, νὰ δοκιμάσωμε. Πολιτικὴ δὲν θὰ κάμωμε καὶ δὲν πρόκειται νὰ προκαλέσωμε κανένα. Θὰ διώσωμε ἀπλῶς τὴ «ρεβάνς» τῆς ἀλήθειας μ' αὐτὸ πού εἶναι ἡ παράδοσί μας καὶ ἡ πολιτιστικὴ προσφορά μας (καὶ ἡ ἀλήθεια μὰ ὥρα θὰ διαλάμψῃ καὶ θὰ ἐπιβληθῇ)— μὲ τὰ ἔντυπά μας, μὲ ἐκθέσεις, καὶ μὲ πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἀνταλλαγὰς. Καὶ μὲ μίαν καινούργια καὶ ἀντικειμενικὴ Ἱστορίαν τῆς Κύπρου.

Ἐχομεν οἱ Ἕλληνες τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς διασπορᾶς σ' ὅλον τὸν κόσμο. Καθηγητῆς πανεπιστημίων, δημοσιογράφοι, καλλιτέχνες, ἐπιχειρηματίες κάνουν ν' ἀντιχῆ ἡ γλῶσσα μας καὶ ἡ καρδιά μας παντοῦ. Μέσ' ἀπ' αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνες (ἀνάμεσα τοὺς ὁποίους πολλοὶ εἶναι Κύριοι) μπορεῖ ἡ Κοινοτικὴ Συνέλευσις ν' ἀντλήσῃ τοὺς ἑταίρους τῆς, χωρὶς ἔξοδα (οἱ ἄνθρωποι θὰ τὸ θεωρῶσιν τιμὴν τους), γιὰ τὴν ἐπιβαλλόμενην προσπάθειαν. Ἡ Ἑλληρεσία Πνευματικῶν Σχέσεων, πού ὑπὸ κάποιαν ἰδιότητα ὀφείλει νὰ ἀναλάβῃ καὶ πνευματικὴ φροντίδα γιὰ ὅλους τοὺς ἀπόδημους Ἕλληνες τῆς Κύπρου (ἡ ὀργάνωσίς τους μόνον θὰ πρόσφερε στὴ γενικώτερον προβολῇ) πολλὰ θὰ μποροῦσε νὰ προγραμματίσῃ καὶ νὰ πετύχῃ.

ΦΡ. Π. ΒΡΑΧΑΣ

Ο ΤΣΕΧΩΦ

(Με την ευκαιρία τῶν ἑορτασμῶν γιὰ τὰ ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τὴν γέννησίν του)

Ὁ Τσέχωφ εἶναι ὁ ποιητὴς τῆς καθημερινότητος. Στὰ θεατρικὰ του ἔργα καὶ στὰ διηγήματα του καθρεφτίζεται ἡ καθημερινὴ ζωὴ, φαινομενικὰ ἡσυχῆ, τελματώδης, ἀνιαρὴ. Ἡ αἴσθησις τῆς ἀνίας δὲν λείπει ἀπὸ κανένα ἀπὸ τὰ κύρια ἔργα του (τὸν «Ἰβάνωφ», τὴς «Τρεῖς ἀδελφές», τὸν «θεῖο Βάνια» καὶ τὸν «Βυσσινόκηπο») καὶ δὲν ὑπάρχει μόνον στοὺς χαρακτήρες τοῦ ἔργου. Συχνὰ σὲ πρώτη ἀνάγνωσις ὁ ἀναγνώστης ἀκολουθεῖ κουρασμένα κ' ἀδιάφορα τοὺς τύπους ποὺ ὁ Τσέχωφ ἐδημιούργησε — ποτὲ δὲν τοὺς σκέφτεται σὰν τοὺς «ἥρωες» τοῦ ἔργου — καὶ ἀπορεῖ γιὰ τὴ σημασία ποὺ ἀποδίδεται στὸ συγγραφέα. Ἡ ζωὴ δὲ φαίνεται νὰ κινῆται στὰ ἔργα του, δραματικὲς συγκρούσεις δὲ γίνονται στὴ σκηνή, οἱ ἄνθρωποι δὲν ὑψώνουν τὴ φωνή, δὲν ὑπάρχει φανερὴ πρόοδος στὸ ἔργο. Στὰ διηγήματά του ἐπίσης μόνον πινελιές, χρώματα ἐλαφρά, καμιά ὑπογράμμιση, θεώματ' αὐτὰ καὶ τεμνόμενα ὅλα.

Αὕτῃ βέβαια εἶναι ἡ πρόσοψη, ἐπικίνδυνα ἀπατηλὴ. Δυνατὸν κανεὶς νὰ γελαστῇ καὶ νὰ προχωρήσῃ ἀναγνόντας γιὰ πὼ φανταχτεροὺς βιολίνες. Θ' ἀφήσῃ πίσω του ρεύματα ζωῆς ποὺ φτάνουν στὶς πηγές. Μπορεῖ στὸν Τσέχωφ νὰ λείπῃ ἡ ἐπιφάνεια, διαθέτει ὅμως τὸ βάθος καὶ τὴν προέκτασι. Ἄν λείπουν τὰ ἔξωτερικὰ ἐπεισόδια ὑπάρχει τὸ ἐσωτερικὸ δράμα, ὑποβάλλει τὸ ἴδιο ἔντονος συγκινησιακὲς καταστάσεις. Πολλὲς φορὲς ὁ ἀναγνώστης (ἢ ὁ θεατὴς) καταλαμβάνεται ἐξ ἀπροόπτου στὴν φτάσι τὸ τέλος, ἐκπλήσσεται γιὰ τὴν τροπὴ τῶν γεγονότων καὶ διαμαρτύρεται γιὰ τὸ συγγραφέα τὸν ἔφερε στὸ τέλος ἀπροετοίμαστον γιὰ νὰ τὸ δεχτῇ. Ὁ Τσέχωφ ἀπαιτεῖ προσοχὴ καὶ εὐαισθησία. Κάτω ἀπὸ τὸ τέλμα κινῶνται οἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἀναπότρεπτα καὶ ἀτομένηι στὸν στοχαστικὸ μελετητῇ νὰ συλλάβῃ τὰ μηνύματα τῶν τυρασμένων ψυχῶν ποὺ στήναι φαινομενικὰ ψυχρὲς, κινικὲς ἢ ἀδιάφορες ὁ Τσέχωφ καὶ νὰ δεχτῇ λυτρωτικὰ τὸ τέλος, στὸ ὁποῖο ἔτεινε μαθηματικὰ τὸ ἔργο. Ὁ πυροβολισμὸς ποὺ τερματίζει τὸν Ἰβάνωφ πιθανὸν νὰ ξυτνήσῃ δυσάρεστα πολλοὺς, ὅμως τὸ χεῖρι τοῦ Ἰβάνωφ εἶναι στὴ σκανδάλῃ ἀπὸ τὴν πρώτη σκηνή, ποὺ κινεῖτο, ἀδιάφορος

καὶ ὑποχοντριακὸς κάθεται βαρυστημένα καὶ διαβάζει πνίγοντας σὲ λόγια τὴς τύψης γιὰ μὰ χαμῆνὴ ζωῇ. Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ λεχτῇ καὶ γιὰ τὸν Κόστια στὸν «Γλάρο», ποὺ φτάνει στὸ ἴδιο τέλος περνώντας ἀπὸ διαφορετικοὺς δρόμους.

Κι' ὅμως ὁ Τσέχωφ ἤθελε κωμωδίες τὰ δράματά του. Εἶχε βέβαια τὴν αἴσθησι τοῦ κωμικοῦ ὅσο λίγοι. Στὰ διηγήματά του ἔχει ζωγραφίσει μὲ ἀπόλυτη σιγουριά κωμικοὺς τύπους καὶ μπορεῖ νὰ διακρίνῃ σὲ κάθε κατάστασι τὴν κωμικὴ πλευρά, χάρισμα τοῦτο τῶν γελοιογράφων, εἴτε αὕτῃ βασίζεται στὰ περιστατικὰ εἴτε στοὺς χαρακτήρες τῶν τύπων ποὺ παρουσιάζει. Μὲ τὰ μονόπρακτα του ἔχει ἀφήσει ἐξαιρετες φάρσες καὶ ἡ «πρότασι γάμου» λ.χ. ἢ ἡ «Ἀρκοῦδα» μποροῦν νὰ σταθοῦν ἄφοβα δίπλα στὶς «Κατεργαριὲς τοῦ Σκατίου». Ἄλλὰ πάντα σχεδὸν ἡ γέυσις ποὺ ἀφήνουν τὰ ἔργα τοῦ Τσέχωφ εἶναι διφορούμενη. Πίσω ἀπὸ τὴν κωμικὴ μάσκα διακρίνεται ἡ θλιβερὴ γκομιάσα τῆς πίκρας καὶ τῆς ἀπογοήτευσῃς κ' οἱ ἄτυχοι ὑπάλληλοι ποὺ σκατάρει ἀριστοτεχνικὰ μπορεῖ νὰ προκαλέσουν κατὰ τὸν ἴδιον λόγον τὸ γέλιο ἢ τὸ δάκρυ. Ἄς θυμηθοῦμε τὸν γραφέα ἐκείνον τοῦ διηγήματος τοῦ «Τὰ θαυμαστικά» ποὺ δὲ μόρεσε ν' ἀπαντήσῃ ὕστερα ἀπὸ μιὰ ζωὴ ποτε «τίθειαι τὸ θαυμαστικόν, γιὰτὶ δὲ χρειάστηκε νὰ γράψῃ ποτὲ «περὶ συναισθημάτων» ἢ τὸν ὀμιλητῇ μὲ θέμα τὴς «βλαβερὲς συνέπειες τοῦ καπνοῦ» στὸ ὁμώνυμο μονόπρακτο του, ποὺ ἀναγκασμένος να μιλῇ γιὰ θέματα ποὺ δὲν τὸν ἐνδιαφέρουν ἀφήναι νὰ τοῦ ξεφύγῃ ἡ δυστυχία ἐνὸς ἀτυχοῦ γάμου.

Τὰ θεατρικὰ του ἔργα πῆραν τὴν προέκτασι ποὺ σήμερα τοὺς ἀποδίδεται χάρις στὴν ἐρμηνεία τοῦ Στατισλάβσκι καὶ τοῦ θεάτρου τέχνης τῆς Μόσχας. Ποῖν εἶχαν ἀποτύχει κ' ὁ Τσέχωφ δὲν ἔγραφε γιὰ πολλὰ χρόνια θέατρο. Κι' ὅμως διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὴν ἐρμηνεία καὶ ζητοῦσε ἐπίμονα νὰ παίζωνται σὰν κωμωδίες. Εἶναι κ' αὐτὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ἀνεξαρτησίας ποὺ ἀποκτᾷ τὸ λογοτέχνημα ἀπέναντι στὸ δημιουργὸ του. Ἄν σήμερα ὁ Τσέχωφ θεωροῦται καὶ εἶναι ἡ κορυφὴ τῆς σύγχρονης δραματικῆς τέχνης, αὐτὸ τὸ ὀφείλει ὄχι ἀπλῶς στὸ πλοῖσι κωμικὸ στοιχεῖο τῶν ἔργων του ἀλλὰ στὸ δραματικὸ βάθος τῶν πινάκων τῶν Ρώσων τῆς ἐποχῆς του. Πῶς ξεπέρασε τὰ σύνορα τῆς Ρωσίας, ἀφοῦ οἱ ἥρωες του εἶναι τόσο γνήσιοι Ρῶσοι; Οἱ ἴδιοι οἱ Ρῶσοι ἐκπλήσσονται γιὰ

τὴν ἐπιτυχία ἐνὸς συγγραφέα καθαρά Ἐθνικοῦ. Ἀλλὰ ὁ Τσέχοφ κατώρθωσε νὰ βρῆ καὶ νὰ δώσῃ τὰ στοιχεῖα ἐξείνα πού συνιστοῦν τὸ ὑπόστρωμα κάθε ἀνθρώπου ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοπικὰ ὅρια καὶ θὰ μείνῃ στὴν στορία τῆς λογοτεχνίας χάρις στὶς πανανθρώπινες διαστάσεις πού πῆραν οἱ ἥρωες του.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

ΤΟ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΟ

Ἔχει καθιερωθῆ ἡ πιά ἀπὸ χρόνια τὸ μονόπρακτο (ἢ τὸ σκέτς ὅπως λένε σὲ πολλές περιπτώσεις ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ ραδιοφώνου καὶ τῆς ἐπιθεωρήσεως) σὰν ἀπαραίτητο τμῆμα μίας γιορτῆς (ἀπὸ τὰ ἐγκαίνα ὡς τὶς ἐνδοσωματικὰς ἐσορτὲς ἐθνικῶν ἐπετείων), τόσο στὰ σωματεία τῶν πόλεων ὅσο καὶ στὰ σωματεία τῆς ὑπαίθρου.

Ἡ συνήθεια αὐτὴ δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἢ ἴδια μὲ τὴν «ἀναβίβαση δράματος», πού φιλοδοξοῦν πολλοὶ σύλλογοι τῆς ὑπαίθρου καὶ πού ἡ αὐτὴ ἐπιδιώκουν διπλα στὴν καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωση καὶ κάποιο οἰκονομικὸ ὄφελος πρὸς ἐνίσχυση τῶν ταμείων τους.

Θεωρῶ τὴν ἐκδήλωση αὐτὴ μὲ τὸ μονόπρακτο σὰν εὐκαιρία νὰ καλλιεργηθῇ τὸ εἶδος αὐτὸ καὶ νὰ δικαιωθῇ ἐπὶ πλέον ἢ ὑπαρξῆ τοῦ. Ἀσφαλῶς μ' αὐτὸ τὸν τρόπο παίρνει ἓνα γιορταστικὸ ἢ διακοσμικὸ χαρακτῆρα πιά. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὸ ἐμποδίζει νὰ περιλάβῃ ἀλήθειες καὶ αἰσθήματα πού ἀπὸ τὴ μιὰ νὰ προσδώσουν καλλιτεχνικώτερον ἐμφάνιση στὴ γιορτῆ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ ὑποβάλλουν καὶ νὰ διδάξουν.

Θὰ πρέπει ὅμως τὸ ἐθνικὸ μονόπρακτο νὰ κατέχῃ τὴν πρώτη θέσιν στὴν παραγωγή. Δὲν εἶναι μόνον ζήτημα ἰδιαιτέρως σοβαρὸ γιὰ τὸν τόπο μας μὲ τὶς δύσκολες καὶ ἰδιότυπες τωρινὲς συνθήκες του. Εἶναι καὶ καθαροῦ πρακτικοῦ ζήτημα ἀφοῦ πὸ συχνὰ γιορτάζονται οἱ ἐθνικὰς ἐπέτειοι ὡς ἡ 25ῆ Μαρτίου, ἡ 28ῆ Ὀκτωβρίου καὶ ἡ 1ῆ Ἀπριλίου.

Ἐχωριστὰ ὅμως θὰ πρέπει νὰ προσεχθῇ ἡ 1ῆ τοῦ Ἀπριλίου, ἡ ἀφετηρία τῆς Κυπριακῆς Ἐποποιίας. Γιατὶ γιὰ τὶς ἄλλες δύο ἐπετεῖους μπορούμε νὰ βοῦμε Θεάτρο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα — καλὸ ἢ κακό, ἀνεξαρτήτως. Γιὰ τὴν 1ῆ Ἀπριλίου πρέπει νὰ δημιουργήσουμε ἑμεῖς.

Σὰν Κύριοι ὀφείλουμε νὰ ἀξιοποιήσουμε καὶ καλλιτεχνικὰ (ἢ τοῦλάχιστον καλλιτεχνικὰ ἂν δὲ μπορούμε ἄλλοῶς) τὸν ἀγῶνα μας καὶ τὶς μεγάλες του θι-

σίες. Μονάχα ἔτσι θὰ νοιώσουμε τὴν δικαιοσύνην του. Μονάχα ἔτσι θὰ ἱκανοποιήσουμε τὶς ψυχὰς τῶν ἡρωϊκῶν μας νεκρῶν πού γιὰ μιὰ ἰδέαν ἔχουν προσφέρει τὴ ζωὴ τους.

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ

Μὲ θλίψη βλέπουμε ν' αὐξάνεται στὸ Νησί μας ἡ διάδοσις τοῦ κακῆς ποιότητος βιβλίου, τοῦ φτηνοῦ αἰσθηματικοῦ, τοῦ κακογραμμένου ἀστυνομικοῦ, τοῦ ἀποτρόπαιου γκαγκαστεριοῦ, τοῦ πορνογραφημάτος.

Κροῦντας τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου πού ἀπειλεῖ τὴν πνευματικὴν διάπλαση τῶν παιδιῶν μας καὶ τὴν ἀνύψωση τοῦ γενικώτερου πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας καλοῦμε τοὺς ὑπευθύνους, τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς καὶ ἄλλους τοὺς πνευματικὸς ἀνθρώπους τοῦ Νησιοῦ μας νὰ ἐργασθῶν ἐντατικὰ γιὰ τὴν καταπολέμηση τῆς πνευματικῆς χολέρας πού εἰσβάλλει στὸν τόπο μας.

Θυμίζουμε τὸ γεγονός ὅτι ἡ παιδικὴ ἐγκληματικότητα καὶ ὁ τεντυποῦσμός πού κατάντησε ἀληθινὴ μάστιγα σὲ μερικὰς χώρες, ὅπως ὁμολογοῦν οἱ ἀρμόδιες Ἀρχεὲς καὶ ὁ Τύπος τῶν χωρῶν αὐτῶν, ὀφείλεται ἐν πολλοῖς στὸ κακῆς ποιότητος βιβλίον καθὼς καὶ στὴν κινηματογραφικὴ ταινία πού ἀπευθύνεται στὰ κατώτερα μόνον ἔθνη τοῦ ἀνθρώπου.

Σταυροφορία νὰ γίνῃ ἀπ' ὅσους εὐθύνονται γιὰ τὴν πρόοδο αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ, γιὰ ν' ἀποσπασθῇ ἡ προσοχὴ τῶν παιδιῶν μας ἀπ' τὴν ψυχικὴ φθορὰ πού τόσο εὐκόλα καὶ φτηνὰ μποροῦν ν' ἀποκτήσουν. Τοῦτο δὲν ἐπιτυγχάνεται μόνον μὲ κρατικὸ ἔλεγχον καὶ σχετικὰς ἀπαγορεύσεις, χρειάζεται σταυροφορία γιὰ τὴν διάδοσιν τοῦ καλῆς ποιότητος βιβλίου, γιὰ τὴν διαφώτιση τοῦ Λαοῦ, τὴν ἴδρσην δανειστικῶν βιβλιοθηκῶν τόσο στὶς πόλεις ὅσο καὶ στ' Ἀγροτικὰ Κέντρα, τὶς ἐκθέσεις βιβλίων, τὶς συχνὰς διαλέξεις, τοὺς πνευματικοὺς διαγωνισμοὺς, χρειάζεται ἀκόμα ἡ κατανόηση, καὶ ἡ συνεργασία τῶν εἰσαγωγέων βιβλίων καὶ τῶν κινηματογραφικῶν ἐπιχειρηματιῶν.

Ἡ Κύπρος νὰ γίνῃ ἓνα λαμπρὸ πνευματικὸ κέντρο πού ν' ἀξιοποιήσῃ καὶ ν' ἀκτινοβολῇ τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν καὶ ἔχουμε τὸ ὕψιστον ἄφθονον στὸ νησί μας καὶ μπορεῖ ν' ἀξιοποιηθῇ.

Ἡ πνευματικὴ τοῦ λαοῦ μας εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη ὡς φυσικὰς καλλογές, τὸ πλούσιον ἱστορικὸ παρελθόν, ἡ

έποικία τοῦ Ἀγώνα, τὸ παρόν, κ' ἡ ἐνατένιση ἐνὸς καλύτερου μέλλοντος μποροῦν νὰ γίνουν πηγὲς ἀπ' τὴς ὁποῖες ν' ἀντληθῆ ὕλικὸ γιὰ τὸ χτίσιμο μιᾶς καλύτερης πνευματικῆς αἰῶνος.

Ν' ἀφαινεθῶν ὅλοι οἱ πνευματικοὶ παράγοντες καὶ νὰ ἐργασθῶν γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτό.

Τὸ Κράτος νὰ δώσῃ τὸ χέρι στὰ πραγματικὰ ταλέντα καὶ νὰ τὰ βοηθήσῃ νὰ μᾶς δώσουν τοὺς καλλιτέχνες πὺθ μιὰ μέρα θὰ κρατήσουν ψηλά τὴν πνευματικὴ σημαία τοῦ Νησιοῦ μας.

Τὸ ἔργο δὲν εἶναι εὔκολο καὶ καλοῦνται ὅλοι νὰ δώσουν τὸ παρόν τους.

Ἡ «Πνευματικὴ Κύπρος» θὰ κάμῃ τὸ κάθε τι στὸ μέτρο τῶν δυνάμεών της γιὰ τὴν εὐδόσῃ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Τ. Γ. ΦΥΛΑΚΤΟΥ

ΤΑ ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΕΝΤΥΠΑ

Δὲν εἶναι μόνο τὰ ἀκατάλληλα βιβλία καὶ γενικῶς τὰ ἀκατάλληλα ἔντυπα, πού πρέπει κάποιον ὑπεύθυνο σῶμα νὰ κοιτάξῃ καὶ νὰ προφυλάξῃ τὴ νεολαία ἀπὸ ἓνα κατακλυσμια, ἀλλὰ καὶ τὰ βιβλία φωτογραφιῶν. Ἴσως μάλιστα τὰ βιβλία γυμνοτήτων, τῶν αἰσθησιακῶν γυμνοτήτων, νὰ ἀσκοῦν μεγαλύτερη καταστρεπτικὴ ἐνέργεια, ὄχι πᾶς μόνο τὴ νεολαία, ἀλλὰ καὶ τὴν ὄριμὴ ἡλικία.

Στὴν ἀγορὰ κυκλοφοροῦν σειρὲς τέτοιων φωτογραφικῶν ἐντύπων γυμνότητος σὲ στάσεις καθαρῶς αἰσθησιακῆς (ἢ ἔλλειψη τριχώσεως δὲν δίνει τὴν ἐντύπωση... ἀγάλματος ἢ καλλιτεχνήματος, ἀφοῦ ἡ διάθεση εἶναι... διεγερτικὴ).

Καὶ τὰ βιβλία ἢ ἔντυπα τοῦ τύπου αὐτοῦ πουλιοῦνται σὲ πολὺ ἐξευτελιστικὰς τιμὰς, προσαιτῆς στὸ κάθε θαλάσσιο καὶ τοῦ πὺθ φτωχοῦ μαθητῆ, ἐνῶ τὰ βιβλία μὲ καλλιτεχνήματα, ὅσα ἀξίζουν ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτυπωτικῆς τέχνης, εἶναι οἰκονομικῶς δυσπρόσιτα.

Συναφὲς πρὸς τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ἡ φωτογραφικὴ παρέλαση τῶν ἡμιγυμνοτήτων (ἴσως γι' αὐτὸ καὶ πὺθ διεγερτικῶν) τῶν ἀστέρων τοῦ σινεμά μὲ συχνὰ σχόλια τῆς σκανδαλώδους ζωῆς τους στὸν καθημερινὸ καὶ περιοδικὸ τύπο. Σὲ τί ἀποβλέπει αὐτό; Στὴν ἱκανοποίησιν τοῦ χαμηλότερου γούστου; Ἐπιταλαμβάνομα τὴν ἐμπορικότητα τοῦ σημείου αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲ μπορῶ νὰ μὴν τὸ θεωρήσω ἀπαράδεκτο.

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΣ ΣΕΒΑΣΜΟΣ

Δὲν νομίζω πὺθ μποροῦν νὰ μείνουν χωρὶς σχόλια μιὰ πρόκληση καὶ μιὰ διαστρέβλωση τῶν Τούρκων ἀρμοδίων στὴν πρόσφατὴ διεθνὴ ἔκθεση τῆς Λευκωσίας: Ἡ πρόκληση ἦταν ἡ στὸ περίπερὸ τους κυριαρχικὴ προβολὴ τοῦ Βοσπόρου καὶ τῶν ἐπιβλητικῶν τεχνῶν τῆς Πόλης σάν τοῦ βασικοῦ ἐμβλήματος τῆς Τουρκίας. Κι' ἡ διαστρέβλωση, ἀντικατοπτριζόμενὴ σὲ κάποιο διαφημιστικὸ βιβλιαράκι τους, ἦταν στὴν περίτεχνὴ φροντίδα τους νὰ παρουσιαστῇ «ἡ Τουρκία ὡς πατρίς» τῶν Διογένη, Θαλῆ, Ἀναξίμανδρου, Ἀναξίμενης, Παύλου, Ἰωάννη, Ἀη Νικόλα...

Στὴν πρώτη περίπτωση θάπρεπε οἱ Τούρκοι νὰ γνωρίζουν νὰ σέβονται περισσότερο τὴν ποιεμένη σωπὴ ἐνὸς ὀλοκλήρου Γένους καὶ στὴ δευτέρῃ ὄφειλαν νὰ συμβουλεύονται περισσότερο τὴν ἱστορία — ἄλλο ἡ Μικρασία (πὺθ ὡς τὰ 1922 εἶχε τὴ σφραγίδα τῶν Ἑλλήνων) καὶ ἄλλο ἡ Τουρκία.

Φ. Π. ΒΡΑΧΑΣ

ΤΗΛ. ΚΑΝΘΟΣ

Ὁ Τηλ. Κάνθος εἶναι μιὰ ξεχωριστὴ φυσιογνωμία τῆς Τέχνης στὴν Κύπρο. Γεννήθηκε στὴν Ἄλωνα καὶ σπούδασε στὸ Πολυτεχνεῖο τῆς Ἀθήνας. Δουλεῦσε ὡς καθηγητῆς τῶν τεχνικῶν στὸ Παγκύπριο Γυμνάσιο. Ἐχει ἐκθέσει ἔργα του σὲ δυὸ ἀτομικὰς ἐκθέσεις, πὺθ εἶχαν σημειώσῃ ἐποχὴ στὴ Λευκωσία καὶ τὴν Ἀιμμόχωστο. Ὅλες οἱ πανακοθῆκες κ' οἱ ἰδιωτικὰς συλλογὰς κοσμοῦνται μὲ ἔργα του, λάδια, ἀκουαρέλλες, ξυλογραφίες. Οἱ ξυλογραφίες του εἶναι μοναδικὰς στὴν Κύπρον (ἔχει μαθητέψει κοντὰ στὸν μεγάλο Ἑλληνα χαράχτη Κεφαλληνό). Ἐχομε δημοσιέπει στὸ ἀρ. 1 τεῦχος μας μιὰ ξυλογραφία του. Ἡ χάραξη τοῦ ἐπιγράμματος στὸν Διάδοχο Κωνσταντῖνο στὸ παρόν τεῦχος ὄφειλεται σ' αὐτόν.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΒΟΤΣΗΣ

Ὁ κ. Στέλιος Βότσης, πὺθ δημοσιέουμε στὸ παρόν τεῦχος ἓνα σχέδιό του κ' ἓνα εἰδικὸ ἄρθρο του γιὰ τὸ Πιενάλε τῆς Βενετίας, γεννήθηκε στὴ Λάρινα καὶ τὸ 1929 καὶ σπούδασε στὸ Λονδῖνο Τέχνη (1949—55) σὲ διάφορες Σχολὰς Καλῶν Τεχνῶν καὶ ἀπο-

φοίτησε από το Πανεπιστημιακόν Κολ-
λέγιον του Πανεπιστημίου του Λονδί-
νου στα 1955. Δουλεύει ως καθηγητής
της Τέχνης στις Τεχνικές Σχολές Κύ-
πρου κι έχει λάβει μέρος σε διάφο-
ρες ομαδικές εκθέσεις.

Π. Κ.

**ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ
ΓΙΑ ΤΑ ΠΥΡΗΝΙΚΑ**

Ἡ «Πνευματικὴ Κύπρος» δια-
μαρτύρεται έντονα γιά τή χρη-
σιμοποίηση τῆς Κύπρου ἀπ' ὁ-
ποιοδήποτε ὡς βάσεως ἀτομι-
κῶν ὄπλων γιά ὁποιοδήποτε
σκοπό.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΙ ΟΜΙΛΟΙ

Πρὸς συμπλήρωσιν σχολίου τοῦ κ. Α.
Περνάρη εἰς τὸ τεῦχος ἀρ. 1 τοῦ περιο-
δικοῦ «Πνευματικὴ Κύπρος» σχετικῶς
μὲ τὴν ὑπαρξίν Λογοτεχνικῶν Ὁμίλων
εἰς τὸ Ἀνώτερον Ἐμπορικὸν Λύκειον
Λευκωσίας, ὑπὸ τοῦ Γραφείου Ἑλληνι-
κῆς Παιδείας ἀνακοινοῦται, ὅτι καὶ εἰς
πλείστα σχολεῖα Μ. Παιδείας ἐλειτούρ-
γησαν καὶ λειτουργοῦν παρόμοιοι Ὁμι-
λοι, κατόπιν μάλιστα καὶ σχετικῆς ἐγ-
κυκλίου αὐτοῦ.

Διατελῶ

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ,

Πρῶτος Ἐκπαιδευτικὸς Λειτουργός.

Λευκωσία 19 Ὀκτ. 1960.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ

Η ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ἡ μουσικὴ ἦταν πάντα συνδεδεμένη
μὲ τὸν λόγο. Τὰ χορικά στὸ ἀρχαῖο
θέατρο τὰ τραγουδοῦσαν χορεύοντας.
Τὰ θεῖα δράματα κατὰ τὸν μεσάωνα,
ποὺ παριστάνοντο στὰ προπύλαια τῶν
ἐκκλησιῶν καὶ ποὺ δημιούργησαν τὸ
μελόδραμα, συνταιριάζανε τὸν λόγο μὲ
τὴ μουσικὴ. Ἐξάλλου ὁ μουσικὸς λό-
γος ἔχει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς
φρασεολογίας τοῦ πεζοῦ καὶ τοῦ ποιη-
τικοῦ λόγου.

Ἦν αὐτὸ ἡ Δραματικὴ Τέχνη διδά-
σκεται δίπλα στὴ μουσικὴ στὰ μουσι-
κὰ ἰδρύματα. Στὴν δημιουργία τοῦ
τμήματος Δραματικῆς ἀπὸ τὴν Ἑλλη-

νικὴ Μουσικὴ Ἀκαδημία δὲν συνετέ-
λεσε μόνο ἡ πρόθεση νὰ στραφῆ καὶ
πρὸς αὐτὸν τὸν τομέα τῆς τέχνης αὐτὸ
τὸ μουσικὸ ἴδρυμα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάγκη
νὰ καλυφθῆ μιὰ ἔλλειψη. Ἡ ἔλλειψη
δὲ αὐτὴ δὲν ἀφορᾷ μόνο τὸ ἐπαγγελ-
ματικὸ θέατρο ποὺ καλλιεργεῖται ἀξιε-
παινα ἀπὸ τὰ συγροτήματα ποὺ ὑπάρ-
χουν, ἀξιοθαύμαστα μοροῦμε νὰ
ποῦμε ὅταν σκεφθοῦμε τὶς πάσης φύσε-
ως δυσκολίες ποὺ ἀντιμετωπίζουν. Ἀ-
φορᾷ γενικώτερα τὴν ἀγωγή τοῦ λό-
γου ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ θέατρο εἶναι σή-
μερα ἀπαράιτητη σὲ πολλὰ ἄλλα ἐπαγ-
γέλματα.

Δὲν ἀποβλέπει δὲ στὸ νὰ πλουτίξη
κάθε χρόνον τὴν θεατρικὴ ζωὴ τῆς Κύ-
πρου μὲ διπλωματούχους ἡθοποιούς. Θὰ
ἦταν παράλογο τόσο γιά τὸν ἀριθμὸ
τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ τόπου ὅσο καὶ γιά
τὴν ἐνθάδρουση τῶν νέων πρὸς μίαν
ἐπαγγελματικὴ κατεύθυνση γιά τὴν ὁ-
ποία δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη ἐδῶ οἱ ἀπα-
ραίτητες προϋποθέσεις ποὺ νὰ τὴν κά-
νουν ἀσφαλῆ, τοῦλάχιστον ὅσο στὰ με-
γαλύτερα κέντρα.

Πολὺ λιγώτερο ἀποβλέπει στὸ νὰ ἐν-
θαρρύνη πολλοὺς νέους καὶ νέες ποὺ
ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴν λάμψη τῶν θεα-
τρικῶν καὶ κινηματογραφικῶν ὀνομάτων
ὄνειρευόνται νὰ ἀποδράσουν ἀπὸ τὰ ἐ-
παγγέλματα καὶ τὶς ἀσχολίες ποὺ τοὺς
ἐταξαν οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς τους καὶ
νὰ κατακτήσουν τὴν φημὴ καὶ τὸν πλοῦ-
το εὐχολα, ὅπως νομίζουν.

Θὰ ἦταν λάθος ἂν ἔδινε ἀφορμὴ νὰ
γίνῃ καὶ ἐδῶ αὐτὸ ποὺ γίνεται στὴν Ἀ-
θήνα, ὅπου οἱ Δραματικὲς Σχολὲς κατα-
κλύζονται κάθε χρόνο ἀπὸ ὑποψηφίους
μὲ τὶς πὶ ἀπίθανες προελεύσεις καὶ
τὶς ποικίλες καὶ συνήθως ἐλλειπέστα-
τες γνώσεις. Εἶναι βαθεῖα ἡ παρεξή-
γηση ποὺ κάνει αὐτοὺς τοὺς νέους νὰ
ἐγκαταλείπουν τὸν πάγκο τῆς τέχνης
τους ἢ τὸ χωράφι τοῦ πατέρα τους γιὰ
νὰ ἀναζητήσουν τὴν τόσο εὐκολοπρόσι-
τη, ὅπως νομίζουν, ἐπιτυχία. Παρεξήγη-
ση καὶ τῶν δυνατοτήτων τους καὶ τῶν
ἀπαιτήσεων τοῦ θεατρικοῦ ἐπαγγέλμα-
τος. Ἀκόμα δείχνουν ἀγνοία καὶ τοῦ κό-
που ποὺ ἀπαιτεῖ καὶ ἡ πὶ ἐπιτυχημένη
θεατρικὴ σταδιοδρομία.

Χρὸς λοιπὸν τῆς Σχολῆς εἶναι δι-
πλα στὴ διδασκαλία τῆς θεατρικῆς
τέχνης νὰ διαφωτίση τοὺς σπουδαστές
τῆς καὶ τοὺς ὑποψηφίους ὥστε νὰ μὴν
μεταφέρουν μὲ τὴν φαντασία τους καὶ
τὰ ὄνειρά τους τὸ κέντρο τοῦ βάρους

τῶν ἐπιδιώξεων τῆς Σχολῆς ἀπὸ τὸν καθαρὰ μορφωτικὸ σκοπὸ στὴν εὐκολὴ κατάρτιση γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς ἐπιτυχίας ἀπὸ τὴν μιὰ μέρη στὴν ἄλλη.

Ὁ σκοπὸς τῆς ἰδρύσεως τῆς Σχολῆς εἶναι λοιπὸν καθαρὰ μορφωτικὸς. Ἄποβλέπει στὸ νὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρία νὰ καλλιεργηθῇ τὸ καλὸ θέατρο, καταρτίζοντας στὴ θεατρικὴ τέχνη ἐκείνους ποὺ ἔχουν τὶς πιθανότητες νὰ τὸ υπηρετήσουν στὴν ἀνύψωσίν του. Νὰ καλλιεργήσῃ καὶ ὄχι νὰ διαδώσῃ τὸ θέατρο, γιὰτὶ αὐτὸ ποὺ παρουσιάζεται στὴν Κύπρῳ, νὰ παίξουντα σὲ κάθε εὐκαιρία ἔργα, δράματα, τραγωδίες ἀπὸ συλλόγους, ὁμάδες, σχολεῖα κλπ. ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα ὡς τὸ τελευταῖο χωριό, δὲν ξέρω ἂν συμβαίη καὶ σ' ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Νὰ καλλιεργήσῃ λοιπὸν τὴν θεατρικὴ αἰσθητικὴ, ἂν μπορούμε νὰ ποῦμε, ὥστε ὅλη αὐτὴ ἡ θεατρικὴ δραστηριότητα νὰ φτάσῃ καλύτερα καὶ ἀποτελεσματικώτερα, ἀπὸ τὸν σωστὸ δρόμο, στὸν ἐκπολιτιστικὸ τῆς σκοπὸ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ

Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσω τὴν συγκίνηση καὶ τὰ εἴδη ἐνθουσιασμοῦ ποὺ ὅλοι μας εἴχαμε νοιώσει ὅταν παρεκλουθήσαμε τὸν Μητρόπουλο, στὸ Φεστιβάλ Ἀθηνῶν 1958, ποὺ διηύθυνε τότε τὴν Φιλαρμονικὴ τῆς Βιέννης. Ἐπῆρξε καὶ ἦταν πράγματι ὁ ὑπέροχος μάγος τῆς μπαγκέτας, ὁ λαμπρὸς βασιλιάς τοῦ ἤχου καὶ χωρὶς ἀμφιβολία ὁ πραγματικὸς διάδοχος τοῦ Τοσκανίνι.

Κι' ὁμῶς τόσοσὸν πρόωρα αὐτὴ ἡ μεγάλη καρδιά, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ τόσοσὸν ἀνθρώπινη, ἔπαυε γὰ κτυπᾶν καὶ ἡ σπάνια κι' ἀπλόκοσμη φύση ἀκολούθησε τὴν ἀδυσώπητη μοῖρα τοῦ πανδαμάτορος χρόνου καὶ ἔφυγε γιὰ τὸ μακρυνὸ καὶ ἀγύριστο ταξίδι.

Ποῖος μπόρεσε νὰ πιστέψῃ ὅτι αὐτὸς ποὺ ἔδινε ζωὴ καὶ φλόγα στὰ ἑρῆβη, τῆς πονεμένης ψυχῆς ἄφησε γιὰ πάντα τὰ ἐγκόσμια; Αὐτὸς ποὺ ὕψωσε τὴν μουσικὴ σὲ ἀφάνταστα ὕψη καὶ ἄφησε τὴν φαντασία τῶν ἀκροατῶν του γὰ φτερουγίσῃ στὰ μακρυνὰ καὶ ζοφερὰ, γιὰ τὸν ἀνθρώπο πέπλα τοῦ ἄπειρου.

Εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο ὅτι ὅταν ὁ Μητρόπουλος διηύθυνε ἐξαυθάνετο τελείως. Δὲν ὑπῆρχε κίνηση τοῦ σώματός του ποὺ νὰ μὴν εἶχε νόημα, καὶ τέτοια ἦταν ἡ προσωπικότητα του ποὺ ὅλα τὰ ὄργανα — σὰν ἀπὸ κάποια θεῖα δύνα-

μη — υπάκουαν μαγεμένα καὶ ἔδιδαν μιὰ ἰδιαίτερη συγκεντρωμένη ἀτμόσφαιρα ποὺ πάρα πολὺ λίγοι μαῆστροι κατάρθωσαν μέχρι σήμερα νὰ τὴν ἐπιτύχουν. Ἐπῆρξε κατ' ἔξοχὴν ὁ μαῆστρος τοῦ στοχασμοῦ.

Ὁ Μητρόπουλος ἦταν ἓνας μαῆστρος πολὺ μεγαλύτερος ἀπὸ τὴν φήμην του. Ἐπῆρξε τόσο μεγάλος, ὥστε ὅσα καὶ ἂν πῆ κανένας γι' αὐτὸν, ὅσον τέλεια καὶ ἂν εἶναι, δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ δώσῃ οὔτε καὶ μιὰ μικρὴ σκιαγραφία του, καὶ ἴσως τὸ μόνον ποὺ θὰ συνέτεινε εἶναι στὸ νὰ καταβιάσῃ τὴν ἀξία του. Ἐπῆρξε ἓνας Πολικὸς ἀστέρας στὸν κόσμῳ τῶν ἤχων καὶ τῶν εὐθῳίων, ποὺ μὲ τὴν λάμψη τῆς αἰωνιότητος ποὺ τὸν χαρακτήριζε, εἰσέριξε καινούργιες ὁμορφιές στὰ ἔργα ποὺ ἐκτελοῦσε.

Θαυμαστὴς τόσοσὴ τῆς παλαιᾶς κλασικῆς τέχνης ὅσον καὶ τῆς μοντέρνας, μᾶς ἔδωσε μεγάλους καὶ ἀθάνατους ἐκτελέσεις. Οἱ ἐκτελέσεις τῶν συμφωνιῶν τοῦ Μπετόβεν στέκονται στὸ ἴδιο καλλιτεχνικὸ ὕψος μὲ ἐκείνες τῶν Τοσκανίνι, Φούρτβένγκελ καὶ Μπρουῶνο Βάλτερ. Οἱ ἐκτελέσεις τῶν μοντέρνων συνθετῶν ἦσαν τέλειες καὶ ἡ διάδοσῃ, ὡς γνωστόν, τῶν περισσοτέρων ἐξ αὐτῶν ὀφείλονται στὸ μουσικὸ του δαιμόνιο. Ἀλλῃθινα, πόσο δίκαιο εἶχε ὁ Τοσκανίνι ὅταν κάποτε εἶπε γι' αὐτὸν ὅτι εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους διευθυντῆς ὀρχήστρας τοῦ αἰῶνα μας! Καὶ δὲν εἶναι πάλιν αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ μεγάλος Τοσκανίνι ποὺ ποῶ ἔτων ἐπέμενε νὰ διορισθῇ ὁ Μητρόπουλος μόνιμος διευθυντῆς τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου;

Μορφῆς σὰν ἐκείνῃ τοῦ Μητρόπουλου ἀνήκουν σ' ὀλόκληρη τὴν ἀνθρώπινη, χωρὶς ποτὲ νὰ πάθουν νὰ εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἐθνικῆς. Ἦταν ἓνας πραγματικὸς — μὲ τὴν στενότερη ἔννοια τῆς λέξεως κοσμοπολίτης. Ἐνας θνητὸς ποὺ μὲ τὴν τέχνη του ἔνωσε τὸ ἀνθρώπινο μὲ τὸ θεῖο.

Μὲ ἐκδηλώσεις θαθεῖας συγκινήσεως ἔγινε τὴν 6 Νοεμβρίου στὸ Ὤδειον Ἡρώδου τοῦ Ἀττακοῦ ἡ τελετὴ ὑποδοχῆς τῆς σποδοῦ τοῦ Μητρόπουλου στὸ πατρίον ἔδαφος.

Ὅταν ἡ κομπὴ ἔφθασε, στίς 4 τὸ ἀπόγευμα, στὸ Ὤδειον, ἀντήχησε ἓνα ζωηρὸ σάλπισμα καὶ συγχρόνως οἱ τρεῖς χιλιάδες ποὺ βρίσκονταν στίς κερκίδες ἔξέσπασαν σ' ἓνα παρατεταμένο χειροκρότημα.

Ὁ κ. Θ. Βαβαγιάννης τότε, κρατῶν τὰς τὸ κιβωτίδιον μὲ τὴν σποδόν, ἐπρο-

χώρησε άργά - άργά και τó έναπόθεσε έπάνω σ' ένα βάθρο στολισμένο με έλληνικά χρώματα.

Δεξιά και άριστερά ήταν άναμιμένοι δυό πυρσού...

'Αμείως ή τιμητική τελετή άρχισε.

Πρώτα μίλησε ó αντίπροέδρος τής Κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος με καταφανή τήν συγκίνηση, άφού κατέθεσε προηγούμενος, έκ μέρους τής Έλληνικής Κυβερνήσεως, δάφνινο στεφάνι επί τής σποδού. Τόν αντίξιο τον μεγάλου άνδρος λόγον του έκλεισε με αυτά τó ύπεροχο λόγια.

«'Ο άτιμός ουρανός υποδέχεται σήμερα τόν Δημήτρη Μητρόπουλον καθαρός και άνέφελος τήν ώρα που δύει ó ήλιος. 'Όπως δύει ó ήλιος τής Άττικής, έτσι έδουσε και ó Δημήτρης Μητρόπουλος. Μιά τέτοια δύσις είναι στην όμορφιά της αίνια».

Έν συνεχεία κατετέθησαν πολυπληθείς δάφνινοι στέφανοι από διάφορα 'Ωδεία, σοματεία κλπ.

Στό τέλος ή Κρατική 'Ορχήστρα Άθηνών, χωρίς μαέστρο, έξετέλεσε τό δακρυστάλαχτο Marcia Funebre από τήν Τρίτη Συμφωνία τού Μπετόβεν. Και μέσα στους ήχους τής άθνατης αυτής δημιουργίας τελείωσε ó ύστατος φόρος τιμής, που μπορούσε πραγματικά νά δοθί από άνθρωπος σέ ήμίθεο.

Μόλις ή τελετή τελείωσε, από τό πλήθος, ένας πλοίαρχος τού έμπορικού ναυτικού, στάθηκε όρθιος και έξήγησε μεγαλόφωνα από τόν Πρόεδρο τής Έλληνικής Κυβερνήσεως τήν άδεια νά πη και αυτός δυό λόγια.

'Αφού εξέφρασε τήν συγκίνηση τού άνώνυμου πλήθους γα τόν μεγάλον αυτόν άνδρα, ανέφέρθη σ' ένα περιστατικό με τό όποιον έγνώρισε όλος τυχαίως τόν Μητρόπουλο. Μίλησε με ποιόν τρόπο και πός συναναστρέφεται με τούς κοινούς ανθρώπους, δείγμα τής απηχίσεως που είχε ó Μητρόπουλος και σαν άνθρωπος μεταξύ ανθρώπων.

'Όταν, πού 8 μηνών τού είχα στείλει ένα γράμμα γιά νά τού εκφράσω τόν θαυμασμό μου γα τό πρόσωπό του ως μαέστρον, σέ πολύ σύντομο χρονικό διάστημα έλαβα από τόν ίδιο ένα θαυμάσιο και εύγενικό γράμμα, και στό όποιον εξέφραζε τήν έλπίδα νά έπισκεφθί κάποτε τήν Κύπρο, αλλά...Αυτός ήταν ó Δημήτρης Μητρόπουλος, ó μεγάλος έρμηνευτής τής θεία τέχνης και συγχρόνως ó μεγάλος άνθρωπος, ιδιότητες που σπάνια συνταυτίζονται και οι δυό σέ τόσο

μεγάλο βαθμό... και ενώ ή τέφρα του τώρα βρίσκεται στην μεγάλη αίθουσα τού 'Ωδείου Άθηνών, μεταξύ τών έπιδοφόρων μουσικών τής πατριότισ του, τό πνεύμα του βρίσκεται άναμεταξύ εκείνων που στόν κόσμο αυτό τόσο αγάπησε.

Σ ΠΥΡΟΣ Ι. Σ ΠΥΡΙΔΑΚΙΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

'Αντ. Κ. 'Ιντιάνου: "Άγνωστες σελίδες από τή ζωή και τό έργο τού Άνδρέα Κάλβου. Λευκωσία—Κύπρος, 1960, (σελίδες 22 και μία φωτοτυπία).

'Ο κ. 'Ιντιάνος, στόν όποιο όφείλεται από καιρό ή αναζήτηση τού τάφου τού Κάλβου, τού ποστοποιητικού τού δεύτερου του γάμου και τού θανάτου του, κοντά σέ άλλες βασικές πληροφορίες γιά τή ζωή και τήν πνευματική δράση του στό Λονδίνο, παρέχει στό νέο του βιβλίο, που μόλις κυκλοφόρησε, νεότερα στοιχεία — άγνωστα ως τώρα — που φωτίζουν πλήρως μερικές άλλες σημαντικές σελίδες τής ζωής και τής δράσης τού μεγάλου νεόελληνα ποιητή. Τά στοιχεία αυτά είναι τό ποστοποιητικό τού πρώτου του γάμου και ένένα έπιστολές τής Γαλλικής άστυνομίας (κ.ά.) και τού Γαλλικού 'Υπουργείου τών Έσωτερικών, που άναφέρονται αποκλειστικά στόν Κάλβο — τό πρώτο σ' 'Αγγλικά, οι άλλες στα Γαλλικά.

'Από τό ποστοποιητικό τού γάμου (του όποιου δημοσιεύεται φωτοτυπία) πληροφορούμεθα ότι ó Κάλβος πήρε γιά γυναίκα του τή Marcia Tereza Josephine Thomas και ότι ó γάμος έγινε στις 18 Μαΐου 1819, στό ναό τής Άγίας Άννας, Γουέστμινστερ, τού δήμου Middlesex, επί παρουσία δυό μαρτύρων που υπογράφουν τήν πράξη τού γάμου. — Ξέρουμε πός ó Κάλβος έχασε τήν πρώτη του γυναίκα και τήν μοναχοκόρη του, σχερικά δέ μ' αυτό ó κ. 'Ιντιάνος υποψιάζεται, «επι και οι δυό πέθαναν πολύ σύντομα κατόπι από τόν τοκετό», κι' ότι «ó θάνατος μητέρας και θρέφους πρέπει νάχε συμβεί άνάμεσα στην άνοιξη τού 1820 και τό χειμώνα τού έπόμενου χρόνου». (σ. 5). Διατυπώνεται ή βάσιμη έλπίδα ότι οι συνεχιζόμενες έρευνες τού κ. 'Ιντιάνου θα φέρουν στό φώς τήν πληροφορία, που έγινε ή βάπτιση τού παιδιού κ' ή ταφή τής μητέρας και παιδιού, κοντά

«στὶς τόσες ἄλλες ποὺ μᾶς λείπουν ἀκόμα».

Ἡ ἀλληλογραφία μεταξύ τοῦ Γαλλικοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, τῆς Ἀστυνομίας τοῦ Παρισιοῦ κ.ἄ. εἶναι πολὺ πρὸ σημαντικῆ κ' ἐνδιαφέρουσα. Εἶναι μιὰ σειρά ἐπιστολῶν ἀπὸ τὶς ὁποῖες, σὲ πολὺ γενικὲς γραμμὲς, μαθαίνουμε ὅτι ὁ Κάλβος ἦταν ἀτόχος Ἀγγλικοῦ διαβατηρίου, τὸ ὁποῖο ὑπέβαλε γιὰ θεώρηση στὶς Γαλλικὲς ἀρχὲς τοῦ Παρισιοῦ, προκειμένου νὰ μεταβῆ στὴν Τουλὼν. Ἐπειδὴ πολὺ πρόσφατα εἶχεν ἐκδόσει Ὁδὲς ποὺ διαπνέονταν ἀπὸ ἓνα πνεῦμα ρεπουμπλικανισμοῦ, ποὺ ἐφθανε μέχρι τῶν ἄκρων, ἡ Διεύθυνση τῆς Ἀστυνομίας τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, ζητεῖ νὰ μάθῃ τὰ ἐλαττήρια τοῦ ταξιδιοῦ του στὴ Τουλὼν, τὸν προορισμὸ του, τὶς σχέσεις του στὸ Παρίσι κ. ἄ. Ὁ Κάλβος φεύγει ἀπὸ τὸ Παρίσι χωρὶς τὸ διαβατήριον ἀναθέτοντας σὲ κάποιον πρόσωπο τοῦ ξενοδοχείου — ποὺ ἔμενε — νὰ τὸ στείλῃ στὴ Μασσαλία, ὅπου θάμεινε λίγες μέρες. Λίγο ἀργότερα ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν στέλλεται στὸν Διοικητὴ Μασσαλίας τὸ διαβατήριον τοῦ Κάλβου, στὸν ὁποῖον ἐπίσης καθὼς καὶ στὸν Ὑποδιοικητὴ τῆς Τουλὼν ἀπευθύνονται ταυτοχρόνως ἐπιστολὲς γιὰ πολὺ στενὴ παρακολούθηση τοῦ Κάλβου καὶ ἐνημέρωση τοῦ Ὑπουργείου ἐπὶ τῶν κινήσεών του. Τελικὰ ὁ Κάλβος φεύγει γιὰ τὴν Μέση Ἀνατολή, στὶς 2 Ἰουλίου 1826, δυνάμει διαβατηρίου ποὺ τοῦ ἐξέδωσεν ὁ Ἀγγλὸς πρόξενος στὴ Μασσαλία καὶ ὕστερα ἀπὸ ἐξουσιοδότηση τοῦ Ὑπουργοῦ Ναυτικῶν πρὸς τὸν πλοίαρχο νὰ τὸν δεχθῆ.

Ἐπάρχουν ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τοῦ Κάλβου, τὶς σχέσεις του μετὰ πνευματικῶν κύκλους κ. ἄ., δὲν εἶναι ὅμως δυνατὸ νὰ συμπεριλάβουμε ἐδῶ ὅλες τὶς σχετικὰς πληροφορίες. Περίληψη τῶν ἐπιστολῶν (ἐκτὸς τῆς 12ης) καὶ ἀναπαράσταση τῶν γεγονότων σὲ γενικὲς γραμμὲς μπορεῖ νὰ θρῆ ὁ ἐνδιαφερόμενος στὶς σελίδες 11—12 τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Ἰντιάνου. Ἐπάρχει ἐπίσης περίληψη (σελ. 10—11) τριῶν ἄλλων ἐπιστολῶν, ποὺ δὲν σχετίζονται ἅμεσα μετὰ τὸν Κάλβο, τὶς ὁποῖες ὅμως ὁ συγγραφεὺς δημοσιεύει γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ φιλελληνισμοῦ, ποὺ πνέει στὴν Γαλλία τὴν ἐποχὴ αὐτὴ, καὶ τραυᾷ τοὺς νέους πρὸς τὴν ἀγωνιζόμενὴ Ἑλλάδα. Πρέπει

ὅμως νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ ἀναγνώστης ὅτι χρειάζεται νὰ γίνῃ ἀκόμη πλήρης ἐκμετάλλευση τῶν παρεχομένων πληροφοριῶν καὶ ἐπακριβέστερος ἐλεγχὸς τῶν, ἰσὺς δὲ καὶ συμπλήρωση μετὰ βάση ἐπιπρόσθετα στοιχεῖα ἀπὸ ἄλλες τυχόν ἐπιστολὲς ἢ καὶ πηγὲς ἀσχετες. Λυπούμαι ιδιαίτερα νὰ σημειώσω ὅτι ἔχουν περάσει μερικὰ τυπογραφικὰ ἴσως λάθη ἢ καὶ ἀνακριβείες (λόγω σπουδῆς, πιθανώτατα) ποὺ ἐληφραίνον δισμενῶς τὸ ἔργο λόγῳ ἀκριβῶς τοῦ χαρακτήρος του. Ὅταν γιὰ παράδειγμα γράφει ὁ κ. Ἰντιάνος στὴ σ. 11 ὅτι «Ἡ ἐπιστολὴ (V), μετὰ ἡμερομηνία 17 Ἰουνίου, 1826,....., ἀναφέρει ὅτι τὸ διαβατήριον εἶχε δοθεῖ στὸν Κάλβο στὶς 13 τοῦ Γενάρη τοῦ ἴδιου χρόνου ἀπὸ τὸν Ἀγγλο Πρεσβευτὴ στὴ Βέρνη», ἐπανορθῶναι μὲν κατὰ κάποιο τρόπο τὸ λάθος στὴν ἡμερομηνία τῆς ἐπιστολῆς στὴ σελ. 15 (ἐκεῖ φέρεται γράφεισθε στὶς 13 Ἰουνίου, 1826), ἔρχεται ὅμως σὲ σοβαρὰ σύγκρουση μ' ἓνα σημεῖον τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς, στὸ ὁποῖον σωστὰ ἀναγράφεται ὅτι τὸ διαβατήριον δόθηκε στὸν Κάλβο τὸ 1825 κ' ὄχι τὸ 1826. Μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὀρθὴ μιὰ ἄλλη πολὺ σημαντικὴ πληροφορία ὅτι «εἶναι περίπου 18 μῆνες ποὺ αὐτὸς ὁ ξένος (δηλ. ὁ Κάλβος) ἦταν ἐγκατεστημένος σταθερὰ στὸ Παρίσι...» (ἐπ. X, σ. 20). — Δὲν εἶναι σαφές, ἐξ ἄλλου, τί ἐνοεῖ ὁ κ. Ἰντιάνος διὰ τὴν λέξητι, «Σὲ μιὰ τέτοια φλογισμένη ἀτμόσφαιρα ἔμπαινε ὁ ποιητὴς φεύγοντας ἀπ' τὴ Γενεῦθ καὶ φορώντας περὶφρανοὺς τὸ θαλερὸ κ' ἐνδοξο στεφάνιν τῶν πρώτων εἴκοσι Ὁδῶν». (σελ. 11). — Ἐπιθέτω ὅτι ὁ Κάλβος, μπαίνοντας στὴ Γαλλία ἀπ' τὴ Γενεῦθ, φοροῦσε τὸ στεφάνιν (τῆς συλλογῆς) τῶν πρώτων δέκα Ὁδῶν, αὐτῶν ποὺ τυπώθηκαν στὴ Γενεῦθ τὸ 1824, καὶ τὸν ἴδιον χρόνον στὸ Παρίσι μετὰ Γαλλικὴ μετάφραση. — Τώρα ποὺ ἔμπαινε στὸ Παρίσι πῆγαινε καὶ γιὰ νὰ τυπώσῃ τὴ δευτέρα συλλογὴ τῶν ἄλλων δέκα Ὁδῶν του, κ' εἶναι αὐτὲς κυρίως ποὺ νομίζω ὅτι ὑπανίσσονται οἱ ἐπιστολὲς (V), (VI), (X), χωρὶς νὰ ἀποκλειώνται κ' οἱ ἄλλες. Πρέπει ἐπίσης νὰ διαλευκανθῆ ἡ ἡμερομηνία 7 Φεβρουαρίου, 1826 στὴν 12ν ἐπιστολή, ἐκτὸς ἄλλων.

Πρέπει νὰ σημειώσω τέλος ὅτι ὁ κ. Ἰντιάνος στὸ δεύτερον κεφάλαιον τοῦ βιβλίου του ἀσχολεῖται μετὰ τὴ σημασία ποὺ ἔχουν οἱ μεταφράσεις θερησκευτικῶν ἔργων γιὰ τὴ μελέτη τῆς γλώσσας καὶ

των ιδεών του Κάλβου, παρέχει δε δύο δείγματα του μεταφραστικού του έργου (ψαλ. ιδ', ιη'). Παρ' όλο πού ό καθ. Γ. Θ. Ζώρας από καιρό έπεσήμανε και τό πεδίο αυτό και διείδε με δξυδέρκεια τή σπουδαιότητά του, ήταν πολύ σκόπημη και επίκαιρη ή ανικίνηση του θέματος αυτού και είχε τή θέση της σ' ένα καινούργιο βιβλίο.

Ό κόσμος των γραμμάτων προσβλέπει, πιστεύω, με αισιοδοξία στη συνεχιζόμενη έρευνα του κ. Ίντιάνου και άναμένει τά άποτελέσματα των πολύ άξιεπαίνων προσπαθειών του, πού εύχόμεθα να είναι έξ ίσου καρποφόρες με αυτές πού έφεραν στο φώς τόσο πολλά και τόσο σημαντικά στοιχεία για τόν μεγάλο έθνικό μας ποιητή Άνδρέα Κάλβο.

K. E. ΧΑΤΖΗΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Άλ. Κασόνα: Τά δέντρα πεθαίνουν όρθια, (μετ. Ί. Ίατρίδου), στο «Νέο Θέατρο», διδ. Θ. Σακέτα.

Φαίνεται πώς στην Άθήνα άρχισε ό καιρός του ισπανικού θεάτρου. Στα πού παλιά χρόνια σπάνια παιζόταν κανένα έργο του Δόπε ντε Βέγκα, του πολυγραφοτάτου αυτού Ισπανού θεατρικού συγγραφέα, ή δημοσιεύσαν καμιά έμμετροη μετάφραση έργων του. (Έδώ πρέπει να θυμηθούμε τή συμβολή τού μ. Καρθαίου, ενός σπάνιου πνευματικού ανθρώπου κι εύσυνείδητου μεταφραστή). Η περίπτωση, όμως, Δόρακα, ό πολύ έντυπωσιακός θάνατός του τότε στον εμφύλιο πόλεμο, έφερε πού κοντά στο ελληνικό κοινό τά πολύ ποιητικά θεατρικά έργακια του Δόρακα πού προετοιμάσανε έτσι τό θεατρικό έδαφος.

Τώρα είναι πιά ή σειρά του Κασόνα, πού ύπηρεξε ομοϊδεάτης και φίλος του Δόρακα, με πολύ καλύτερη όμως τύχη. Κάπου είχα διαβάσει πώς ό Κασόνα κατόπιν κυβερνητικής έντολης στά πρό του εμφυλίου πολέμου χρόνια, γύριζε μ' ένα θίασο τά άπομακρυσμένα χωριά κι έστηνε στην πλατεία τους τήν πρόχειρη σκηνή, δίνοντας στο λαό τήν πού λεπτή πνευματική τροφή, τό θέατρο.

Μ' άλλα λόγια ό Κασόνα ζυμώθηκε με τό θέατρο ός ύψηλό λειτουργήμα και πρώτη τροφή του λαού. Κι' έμαθε όλα τά μυστικά της τέχνης αυτής. Και τό έργο του έχει άρκετά στοιχεία άπλοϊκής ζωής, αλλά και τεχνική, ρεαλισμό

αλλά και ποιητικότητα και ποίηση, πολύ φλόγα, τή μεσογειακή φλόγα τής ζωής και τή φλόγα τής έξημμένης φαντασίας.

Ένα από τά καλύτερα έργα του, πού τό δέχτηκαν με ένθουσιασμό πολλά εύρωπαϊκά κέντρα είναι τό «Τά δέντρα πεθαίνουν όρθια», ένα έργο—παιγνίδι άνάμεσα ζωής και όνειρου, γεμάτο άπρόοπτα, γεμάτο αίσθημα και πολλήν άνθρωπιά. Μπορεί οι τύποι του, έχτος από τή γιαγιά, να μην έχουν τή βαθύτητα και τήν αιωνιότητα, ναίαι μάλλον ώραία παιγνίδια με καρδιά κι' εύρήματα. Όστόσο έχει με άπό τής πού μεγάλες άρχές, αυτό πού μās άπόμεινε σήμερα μέσα στον ξέφρενο άγχώδη κόσμο μας: τήν άγάπη για τόν άλλο, πού χρησιμοποιείς κάθε μέσον — τό μεγάλο αλλά άθωο νέμμα — για να δώσης σ' αυτό τόν άλλο λίγη εύτυχία.

Η ύπόθεση του έργου, μισή ζωή — μισό όνειρο, έχει κέντρο μιά γιαγιά πού ζη με τ' όνειρο τής έπιστροφής ενός έγγονου, του μοναδικού της, πού δυστυχώς είχε πιά πάρει τόν κακό δρόμο. Ό παπός κρύβει τήν κατάντια του έγγονου και προσπαθεί — χρησιμοποιώντας τό νέμμα — να δώσει έλλάδα κι' εύτυχία στη γιαγιά, τή γυναίκα του. Κάποτε άπτείνεται σ' ένα φιλανθρωπικό σύλλογο, ένα όνειρωδες και μυστήριο συγκρότημα, πού βοηθεί και προσφέρει εύτυχία στους δυστυχισμένους και τους παραστρατημένους. Κι' ό διευθυντής του συλλόγου αυτού με μιά νεοσύλληκτη του, δέχονται να ύποδυθούν τόν τύπο του χαμένου έγγονου και τής φανταστικής γυναίκας του. Για ν' άποκαλυφθί στο τέλος τ' ώραίο και φιλόηρωπο αυτό παιγνίδι και να μετατραπή σέ δράμα.

Τό «Νέο Θέατρο» (στο θέατρο «Μέλπω») είχε κάμει μιά πολύ καλή άρχή τής σταδιοδρομίας του παρουσιάζοντας τό έργο αυτό του Κασόνα. Και δέν είναι μόνο ή έπιλογή του έργου. Είναι προπαντός ή έρμηνεία του έργου από τό συγκρότημα αυτό και ή ασνήβιστη για τήν κυρίακή πραγματικότητα εύσυνειδησία των έρμηνευτών.

Δέν ξέρω πώς τό έργο αυτό σκηνοθετήθηκε στην Άθήνα, όπου σημεώνει άφάνταστη έπιτυχία, για να συγκρίνω τήν έδώ σκηνοθετική έργασία. Όπως όμως σκηνοθετήθηκε από τόν κ. Σακέτα παρουσίαζε ένα έλάττωμα στους φωτισμούς, ιδίως εκείνο τό ίδως χρώμα πού ός έπεφετε στα πρόσωπα ή στην άσπρη φούστα τής Ίσαβέλλας, δε δημιουργού-

σε ατμόσφαιρα υποβολής. Κατά τὰ ἄλλα, ὅλα ἦταν μετρούμενα μὲ ρυθμὸ καὶ φινέτα. Ἐπῆρξε μονάχα λίγη ἀποτυχία στὸν συγχρονισμό τοῦ τραγουδιοῦ καὶ τοῦ πιάνου (πρᾶγμα ἀσήμαντο, ποὺ προσέχτηκε ὁμως).

Ἀλλὰ ἡ ἐρμηνεῖα ξεπέρασε κάθε προηγουμένη ἐμφάνιση τῶν ἡθοποιῶν καὶ κάθε πρόβλεψη. Ἡ Κυρπούλα ὡς γιὰ μὰ ἔδωσε μιά δημιουργία μὲς τὸ μισογειῶδες κλίμα τοῦ Κασόνα. Τῶχαμε ξαναγράψει ἄλλοῦ πὼς ἡ Κυρπούλα εἶναι σήμερα πρὸ μεγαλύτερο γυναικεῖο ταλέντο τῆς σκηνῆς ποὺ διαθέτει ἡ Κύπρος. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἐρμηνεύεμε τὸν πολὺ δύσκολο καὶ βαρὺ ρόλο τῆς θεατρίνας στὸ ὁμώνυμο ἔργο τοῦ Μῶμ ἔπεισε πὼς κρατᾶ πὰ τὰ κήπτρα τῆς ἐρμηνευτικῆς.

Πολὺ δημιουργικὴ ὑπῆρξε κι' ἡ Δήμητρα Κανκαρίδου, πολὺ δροσερὴ μὲ μετρούμενες κινήσεις, μ' ἕνα ὕψος ἐλκυστικό, ὄνειρωδες καὶ μὲ πολὺ γλυκεῖα φωνή. Δὲν θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρξει καλύτερὴ τῆς στὸ ρόλο ποὺ ὑποδύθηκε.

Ἀλλὰ καὶ τὰ δυὸ κίρια ἀντρικά στελέχη, ὁ Μούστρας κι' ὁ Μορέας, δὲν ὑστέρησαν στὴν ἐρμηνεῖα. Ὁ Μούστρας ἦταν ἀπολύτως ἄβρογος ἀπὸ κάθε ἀποψη, συγκρατημένος στὴν κίνηση, μὲ πλήρη ἔλλειψη περιττῶν κινήσεων τοῦ προσώπου.

Στοὺς ἄλλους ἡθοποιούς δὲ δόθηκαν μεγάλες εὐκαιρίες. Μονάχα στὸν Κανκαρίδη δόθηκε λίγος ρόλος στὴν ἀρχὴ μὰ χωρὶς προσοτικὴ νὰ δημιουργήσῃ, ὅπως ἔδειξε στὴν ἐρμηνεῖα παλαιότερα ἄλλων ἔργων. Τὸ ἴδιο καὶ γὰρ τὸν Σιαφιάλη, ποὺ ἦταν πολὺ καλὸς ἄλλοτε στὸ ρόλο τοῦ ζωγράφου στὸ ἔργο τοῦ Φωτιάδη «Ὁ διάβολος κι' ἡ σὺρά του».

Τέλος ὁ Ρουσάκης μᾶς ἔδωσε πολὺ καλὰ σκηνικὰ μὲ πολὺ ἁρμονικὲς διευθετήσεις χώρου καὶ ἐπίπλων.

Στὸν σκηνοθέτη καὶ στοὺς ἡθοποιούς ἀξίζει, γενικῶς, ἕνας μεγάλος ἔπαινος.

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Γ. Κατσούρη «Ὁρα 5.33 π.μ.» καὶ Κ. Χρυσάνθη «Ἡ προδοσία» (Μονόπρακτα).

Εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ δῶ τελευταῖα δυὸ μονόπρακτα παιγμένα ἀπὸ τὰ φιλότιμα μέλη τοῦ Συλλόγου Ἀποφοιτῶν Ἀνωτέρου Ἐμπορικοῦ Λυκείου Λευκωσίας. Ἡ προσπάθεια τῶν νέων αὐτῶν εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐπαινετὴ καὶ ἀσφαλῶς βοηθεῖ κατὰ τὸ δυνατόν στὴν γενικότε-

ρη προσπάθεια τοῦ τόπου γιὰ ἄνοδο τῆς πολιτιστικῆς στάθμης του. Βέβαια φτωχὰ τὰ μέσα καὶ λίγο τὸ ταλέντο, ἀλλὰ πολὺς ζήλος καὶ ὁρεξὴ γιὰ δουλειά.

Γιὰ τὸ πρόγραμμά τους διάλεξαν δυὸ Κυπριακὰ μονόπρακτα καὶ τούτο εἶναι σημαντικό, γιὰτὶ ἡ ἄνοδος στὸν τομεῖα τοῦ θεάτρου σ' ἕνα τόπο συμβαδίζει κανονικὰ μὲ τὴν ποιότητα τῶν θεατρικῶν ἔργων ντόπιων συγγραφέων. Αὐτὸ δὲ σημαίνει πὼς δὲν πρέπει νὰ δίνεται προσοχὴ στὶς ἐπιτεύξεις τῶν ξένων συγγραφέων ποὺ προηγοῦνται βέβαια κατὰ πολὺ. Ἀντίθετα ἡ ξένη θεατρικὴ παραγωγὴ πρέπει νὰ γίνεται εὐρύτερα γνωστὴ καὶ νὰ παρακαλουθῆται μὲ προσοχή. Ἀλλὰ τὸ κέντρο βάρους βρίσκεται στὸν τόπο, ἡ πνευματικὴ παραγωγὴ τοῦ πρέπει νὰ εἶναι κυριώτατο μέλημα.

Τὰ συμπεράσματα ἀπὸ τὴν παρακολούθηση τῶν δυὸ μονόπρακτων εἶναι ἐνθαρρυντικά. Τὸ ἕνα νέου, ποὺ δίνει πρῶτὴ φορὰ τὸ παρὸν στὴ θεατρικὴ κίνηση τοῦ τόπου: Τὸ «Ὁρα 5.33' π.μ.» ἐμφανίζει πολλὴν ἀδεξιότητα καὶ γενικὰ εἶναι ἀποτυχία πλάδαρότητα στὴν ἀνάπτυξη, πρόσωπα ποὺ κινοῦνται ἀσθαιρέτα γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν προκαθορισμένες ἰδέες τοῦ συγγραφέα καὶ ἄστεία εὐρήματα. Ἡ ἐμφάνιση στὴ σκηνὴ τῆς Ἀνθούλης, «πλάσματος τῆς φαντασίας», δίνει μᾶλλον κωμικὰ νότα στὸ ἔργο, ἄνκα τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ διαθέτει τὸν καλύτερο σχετικὰ διάλογο τοῦ ἔργου. Ἡ διάρκεια τοῦ ἔργου δὲν ἐπέτρεπε ἀνεπιτυχῆ πειράματα τέτοιου εἴδους, ποὺ διαλύουν τὴν ὅποια ατμόσφαιρα δημιουργεῖται χωρὶς νὰ ἐπιτρέπουν νὰ δημιουργηθῇ ξανά στὴ συνέχεια. Ὅμως εἶναι ὕγινη ἀποτυχία. Ὁ συγγραφεὺς καταπίεστηκε μὲ φιλόδοξη προσπάθεια καὶ οἱ προθέσεις τὸν διαφαίνονται εἰλικρινεῖς. Δοκιμάζει ν' ἀποσύνη τὴ «φιλολογία», δὲν παρασύρεται ἀπὸ τὸ θέμα γιὰ νὰ ξεπέση σὲ φτηνὸ παταγωικὸ κήρυγμα, προσπαθεῖ νὰ στήσῃ ἔργο μὲ χαρακτηρισ, κινεῖται κάθετα παρὰ ὀριζόντια. Τοῦ λείπει ἡ ἀίγουρη αἴσθηση τοῦ θεάτρου ποὺ πιθανὸν νὰ ἔλθῃ μὲ τίς δοκιμὲς. Ὁ δρόμος πάντως εἶναι ὁ σωστός.

Ἡ «Προδοσία» εἶναι ἀπ' ὅσα ἔχω δεῖ καὶ διαβάσει ἴσως τὰ πρὸ σημαντικὰ Κυπριακὰ θεατρικὰ ἔργα. Μπορεῖ ἡ «Δημόνασσα» τοῦ ἴδιου νὰ ὑπερεῖχε στὸν ποιητικὸ λόγο, ἀλλὰ ἡ «Προδοσία»

είναι καθαρό θέατρο. Στη σύντομη διάρκεια του πλάθοντα εξάγειτα οι χαρακτηριστές των ήρωων, των δυο προδοτών που συναντώνται και οδηγούνται με την πρωτοβουλία του ενός στην τελική κάθαρση, ο λόγος είναι πυκνός και λιτός, ο διάλογος γοργός χωρίς να δίνει την εντύπωση του βεβιασμένου (αντίθετα ακολουθεί, το ρυθμό της χαμένης ζωής τους που τόσο τάχυνε λίγο πριν από το τέραμα της), το όλο έργο βρίσκεται σε διαρκή ένταση, δεν ακολουθεί ποτέ λιτρωτικό ντιμουέντο. Η λύση βέβαια στην οποία αναπόφευκτα έτεινε το έργο από τα πρώτα λόγια που δημιούργησαν την ατμόσφαιρα της άπειλης που κορυφούται συνεχώς ύσπου νομίζει πια κανείς πως το σκηνικό θα κοπεί, δι' έλεους και φόβου περαίνει το έργο.

Οι παραστάσεις στήθηκαν με πολλή φροντίδα, άγκια πιστεύω πως και τα δυο έργα άδικήθηκαν από τους φιλότιμους άλλα άπειρους ήθοποιούς του Σ.Α.Ε.Α.Α. Η σκηνοθεσία παρουσίαζε πολλά κενά και δεν πρόλαβε πολλές ύπερβολές των ήθοποιών, ιδίως στο «Ώρα 5.33' π.μ.», που είχε σκηνοθέτη τον ίδιο τον συγγραφέα. Από τους ήθοποιούς ξεχώρισε αισθητά και στα δυο έργα ο Α. Γεωργιάδης με άνεση σκηνική, ποικιλία άποχρώσεων, κατανόηση.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

ΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

ΤΟ «ΚΥΠΡΙΩΤΙΚΟ ΣΚΕΤΣ»

Σ' ένα προηγούμενο μου σημείωμα για το θέατρο από το ραδιόφωνο είχα περιλάβει μες τη στατιστική της θεατρικής κινήσεως στην Κύπρο το 1959 και τις 53 ήθογραφικούς περιεχομένου σκηνές, «Τά Κυπριακά Σκέτς» που παρουσίασε το ΡΙΚ με σκηνοθεσία του Ανδρέα Φαντίδη.

Από την ίδια αυτή στατιστική βλέπω πως έχουν γράψει αυτές τις ήθογραφικούς περιεχομένου σκηνές οι έξης: Έλλη Άβρααμίδου, Μάργος Γεωργίου, Γεωργιος Χριστοφίδης, Γεωργιος Παυλίδης και Μιχάλης Πιτσιλίδης.

Σκοπός των σκηνών αυτών άσφαλώς ήταν η άπλη προσέλκυση άκροατών του άγροτικού κόσμου, γι' αυτό άκριβώς τις χρησιμοποιούσε τότε το ΡΙΚ στην ώρα του άγροτή. Δέν ύπήρχε δηλαδή ούτε κατά διάνοια η πρόθεση διασώσεως λαογραφικού πλούτου ή διαδόσεως των ύγιών άγροτικών μας έθιμων, άνεξαρ-

τήτως άν σε μερικά τέτοια σκέτς συμπληρήθηκαν και στοιχεία καλά. Οι συγγραφείς των σκηνών αυτών βλέπουν την ύπόθεση ως άπλο θέατρο από το ραδιόφωνο με φόντο κυπριακό και γλωσσά την κυπριακή διάλεκτο. Πολλές φορές πετύχουν ώραία πράγματα από καθαρώς ραδιοφωνικής άπόψεως, όπως πολλές φορές — κατά φυσικό λόγο — είχαν και φρεβές άποτυχίες.

Η συχνή χρήση όμως του είδους αυτού — έστω και με την θεατρική άποψη — άρχισε να το κάνει πολυ φτηνό είδος. Νέο αίμα δέν παρουσιάζονται να δώση ένα νέο παλμό, ν' ανακαλύψη κάποια νέα πτυχή. Και προπαντός σιγά-σιγά μεταγραφόταν το σκάνδαλο της πόλης σε κυπριακή διάλεκτο και μεταφερόταν σε άγροτικό περιβάλλον.

Έπρεπε, λοιπόν, να γίνει η έξυγανσή του. Άσφαλώς δέν ήταν σωστή η κατάργησή του, άν ύπήρχε έστω και λίγη η πιθανότητα κάποιας ύγιους άνανωώσεως. Έξάλλου πολυ κοινό το συνήθισε και θάταν καλό να χρησιμοποιηθή η προτίμηση αυτή για καθαρώς εκπολιτιστικούς και διδαχτικούς σκοπούς.

Η νέα διεύθυνση του ΡΙΚ πολυ δροθά σκέφτηκε να προκηρύξη διαγωνισμούς για συγγραφία τέτοιων ραδιοφωνικών σκηνών με ήθογραφικό περιεχόμενο. Με τον τρόπο αυτό δίνει ευκαιρία να εκδηλωθούν, άν ύπάρχουν, καινούργια ταλέντα. Από την άλλη καθορίζεται πια σαφώς ο χαρακτήρας κ' οι επιδιώξεις του είδους αυτού ώστε οι συγγραφείς νάχουν μια ύγιη γραμμή στη δουλειά τους. Η περιοδική επανάληψη των διαγωνισμών αυτών θα είναι πολυ έξυπνη ρετική για το ΡΙΚ και τους συγγραφείς.

Μένει μόνο ένα ζήτημα: η κριτική έπιτροπή των ύποβληθησομένων έργων. Άσφαλώς το ΡΙΚ ως υπεύθυνο θάχει τους εκπροσώπους του (διευθυντή κλπ.) σε μια κριτική έπιτροπή. Άλλά πρέπει να συμπεριλαμβάνη η έπιτροπή αυτή και αντιπροσώπους των «Κυπριακών Σπουδών» που έχουν ιδιαιτέρως άσχοληθή με τη λαογραφία και είναι σε θέση γι' αυτό να κρίνουν το γνήσιο ή όχι του λαογραφικού ύλικου.

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

— Στην «Έκλογη» άρ. 190, όπου δημοσιεύεται χρονικό γύρω από το θάνατο του Μ. Καραγάτση αναγράφεται πως

ὁ ἐκλιπὼν συγγραφεὺς σὲ ἡλικία εἴκοσι χρονῶν εἶχε θραυετῆ μ' ἕνα διήγημά του, τὸ «Κυρία Νίτσα», ποὺ ἔστειλε στὴ «Νέα Ἐστία» μὲ τρίτο ἔπιπαινο, ἐνῶ στὸ ἴδιο διαγωνισμὸ πήρε τὸ δεύτερο βραβεῖο ὁ δικός μας Μελῆς Νικολαΐδης καὶ τὸ τρίτο ὁ Ἡλίας Βενέζης.

— Στὶς 19 Ὀκτ. ὁ κ. Κλ. Γεωργιᾶδης, πρῶτος ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός, μίλησε στὴν Μεγάλῃ Αἴθουσα τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου μὲ θέμα: «Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὰς Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς». Ἡ διάλεξι αὐτὴ ποὺ συνοδεύεται μὲ φωτοεἰκὲς προβολὲς εἶναι ἡ πρώτη τῶν ἐφετεινῶν διαλέξεων περὶ τοῦ 1960—61 τοῦ Ε.Π.Ο.Κ.

— Ὁ ποιητὴς καὶ ἐπιθεωρησιογράφος ἱατρός κ. Κ. Μαρκιῆδης, μίλησε στὸ «Πνευματικὸν Ὀμιλο Λάρνακος» (20 Ὀκτ.) γιὰ τὴν «Κυπριακὴν ἰδιωματικὴν ποίησι».

— Στὴ μουσικοφιλολογικὴ συγκέντρωσι τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς Ἀκαδημίας μίλησε ὁ κ. Γιάννης Ἀναγνωστόπουλος μὲ θέμα: «Τέχνη καὶ πραγματικότητα». Μουσικὰ πρόγραμμα ἀπὸ τοὺς κ. Γ. Ἀρβανιτάκη, τὴν Κα Σμετοπούλου καὶ δ. Ν. Καρασίχ.

— Στὶς 31 Ὀκτ. ὁ δρ. Κυρ. Χατζηγιάννου μίλησε στὴν αἴθουσα Κατηχητικῶν Ἀμμοχώστου μὲ θέμα: Τὰ διεθνή ἐπιστημονικὰ συνέδρια ἀπὸ ἀπόψεως διοργανώσεως καὶ προβολῆς τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν σὲ συγκέντρωσι τοῦ Ἐπιστημονικοῦ καὶ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Ἀμμοχώστου.

— Στὶς 28 Ὀκτ. στὴν Τηλεόρασι τοῦ ΡΙΚ ἀνάμεσα στ' ἄλλα γιορταστικὰ κάποιες προσωπικὲς ἀναμνήσεις τοῦ πρεσβευτοῦ κ. Γρανοῦ καὶ ἕνα κείμενο τοῦ κ. Ἀ. Περγάκη γιὰ τὴν ἐπίδρασι τῆς 28ης Ὀκτ. πάνω στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία.

— Στὸ τεῦχος Αὐγούστου τῆς ἐπιθεωρήσεως «Παρατηρητῆς» ποὺ ἐκδίδεται στὴν Ἀθήνα Ἑλληνιστὶ καὶ Ἀγγλιστὶ, δημοσιεύεται ἀπ' τὴν ποιήτρια Ὀλγα Παπασιτάμου τ' ἀκόλουθο σημεῖωμα γιὰ τὸν Κώστα Μόντη:

«Τὶς τελευταῖες μέρες ἐπισκέφθηκε τὴν Ἀθήνα ὁ Κύπριος Κώστας Μόντης, μὰ ἐκλεκτὴ φυσιογνωμία τῶν γραμμάτων. Ὁ Μόντης, μελετητῆς, κριτικὸς, θεωρεῖται συγχρόνως ὡς ἕνας ἀπ' τοὺς μεγαλύτερους ποιητὲς τῆς Κύπρου. Ἔχει ἀκόμα νὰ παρουσιάσῃ μὰ πλατύτερη κοινωνικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δράσι καὶ

εἶναι γνωστὸς σὲ πολλὰς χώρες ἀπὸ μεταφράσεις ἔργων του. Τελευταῖα κυκλοφόρησε δυὸ ποιητικὲς συλλογές του ποὺ σχολιάσθηκαν ἐγκωμαστικὰ παντοῦ. Τὸ ἔργο του ἀναγνωρίσθηκε ἀπὸ πολλὰ χρόνια. Οἱ «Στιγμές» εἶναι μὰ συλλογὴ ποιημάτων γραμμέσι μὲ μοντέρνο ὕφος καὶ γεμάτων λυρισμὸ, τρυφερότητα, μικρὸ στοχασμὸ καὶ πάθος. Μέσ' ἀπ' τοὺς στίχους τῶν Στιγμῶν διαφαίνεται ἡ ἐκλεπτισμένη σκέψι τοῦ ποιητῆ, δοκιμασμένοι στοὺς πόνους τῆς ζωῆς, στὶς ἀναζητήσεις, τὶς ταραχὲς καὶ τὶς ἀνησυχίες:

Μοῖρα μου ἀνθρώπινη μικρή,
μοῖρα μου ἀνθρώπινη μικρή,
μοῖρα γλυκεῖα, μοῖρα μεγάλη,
ποὺ αὐτὸ ποὺ μὰς γεχνά
μὰς ξανανιώνει,
ποὺ αὐτὸ ποὺ μὰς σκοτώνει
μὰς γεννά.

Κ' ἡ λεπτὴ αἴθησι καὶ ὁ ταραγμὸς γίνονται βαθεῖα ἐνατένισι κοινωνικῆς ἀνάγκης, κάλεσμα ἀνθρωπιᾶς καὶ πίστης:

Νὰ πάρουμε μὰ σταγόνα ἀπ' τὸ
αἷμα σου
νὰ καθαρίσουμε τὸ δικό μας.
Νὰ πάρουμε μὰ σταγόνα ἀπ' τὸ
αἷμα σου
νὰ μπολιάσουμε τὸ δικό μας
νὰ μὴ μολέσῃ πιά ποτέ
νὰ τὸ ξεθωριάσῃ ὁ φόβος.

Τὸ «Συμπλήρωμα τῶν Στιγμῶν» συμπληρώνει, πραγματικὰ, τοὺς κοινωνικοὺς στοχασμοὺς τοῦ ποιητῆ. Ὅλα εἶναι ἀπλὰ καὶ συγγραμματικὰ καὶ γι' αὐτὸ πειστικὰ καὶ ὠραῖα:

Ἡ συγκομιδὴ τῆς αὐγῆς εἶναι τὰ
μάτια σου,
τὸ χαμόγελό σου εἶν' ἡ συγκομιδὴ
τοῦ ἡλίου.

— Στὶς 21—29 Αὐγ. στὴ Στοκχόλμη συγκροτήθηκε τὸ 11ο Διεθνὲς Συνέδριο Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν μὲ συμμετοχὴ 1600 ἐπιστημόνων ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο. Γιὰ πρώτη φορὰ στὸ Συνέδριο αὐτὸ ἐκπροσωπήθηκε ἡ Κύπρος ἀπὸ τὸν συνεργάτη μας Βυζαντινολόγο κ. Κώστα Π. Κύρη, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἤλθε σ' ἐπαφὴ μὲ πολλοὺς ξένους ἐπιστήμονες καὶ συζήτησε θέματα σχετικὰ μὲ τὴν Κυπριακὴν ἐπιστήμη καὶ τὴν σύμφισι τῶν δεσμῶν τῆς μὲ τὰ μεγάλα ἐπιστημονικὰ κέντρα, καθὼς καὶ μὲ τὴν δημοσιολογία Κέντρον Ἐρευνῶν στὴν Κύπρο. Ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν Κύπρο ἔδειξαν οἱ Ρῶσοι, Γερμανοὶ καὶ Ἀμερικανοὶ ἱστορικοὶ, καὶ περισσότερο

ό Γερμανός Georg Stadtmuller, ό όποϊόν έκαμε ανακοίνωση γιά τίς μορφές αυτοδιοικήσεως στήν Νοτιοανατολική Εύρωπη. Σ' αὐτήν επέφερε συμπληρώσεις αναφερόμενες στήν Κύπρο ό κ. Κ. Κύρου με ανακοίνωση του ή όποία θά δημοσιευθῆ στά Πεπραγμένα του Συνεδρίου σέ συντομία. 'Ο κ. Stadtmuller έζήτησε από τόν Κ. Κύρου νά του γράψῃ έκτενῆ μελέτη γιά τό θέμα αὐτό γιά τό περιοδικό του Saeculum, ἐνῶ Γερμανικός Έκδοτικός οίκος ζήτησε από τόν Κύριο ἐπιστήμονα νά του παραχωρήσει έγγραφικές του πρὸς έκδοση στά Γερμανικά.

—Κ. Ρ. ΚΥΡΡΗΣ. 'Η Έλληνική Έπισκοπή 'Αμμοχώστου ἐπὶ Λατινοκρατίας (1192—1571) έχει περιληφθῆ σέ Πεπραγμένα του 11ου Διεθνούς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου του Μονάχου του 1958, έκδ. 1960 (278—288).

—Στῆ «Ν. Έστία» 15 'Οκτ., ἀρ. 799 μᾶ ανακοίνωση του Τσίροκα μετὸ ἐξῆς: Κ. Φ. Καβάφη «Τὸ Κυπριακὸ Ζήτημα».

—Στίς 14 Νοεμβρ. ό Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος καὶ Πρόεδρος κ. Μακάριος ἔθεσε τὸν θεμελιό λίθο του συγκροτήματος Σχολῶν Νεολόγου.

—Στίς 15 Νοεμβρ. ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν του Γαλλικοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου στή Λευκωσία, ὁδὸς Κωστῆ Παλαιᾶ 8—10.

—Στίς 9 Νοεμβρ. μίλησε ό κ. Στ. Καρακάσης γιά τόν Νίκο Νικολαΐδη, τόν Κύριο, τῆ ζωῆ καὶ τό ἔργο του, ὑπὸ τὴν αἰγίδα του «Πνευματικοῦ 'Ομίλου Κύπρου» στή Μεγάλῃ Αἴθουσα του Παγκυπριοῦ Γυμνασίου.

—Στό «Θέατρο 'Ηνωμένων Καλλιτεχνῶν» ἡ 'Επιθεώρηση του Γ. Σαββίδη «Μπρὸς καὶ πίσω». Στό «Κυπριακὸ Θέατρο» τὰ «Χαρτώματα τῆς Βασιλοῦς» τῆς κας 'Ελλης 'Αβρααμίδου.

—Στὴν «Έλευθερία» 4 Νοεμβρ. σημεῖωμα του Χρ. Κάριμου «Καινούριοι προσανατολισμοὶ του Κυπριακοῦ Πνεύματος», ὅπου εἰδικὴ μνεῖα γιά τὴν «Πνευματικὴ Κύπρο» καὶ τίς ἐπιδιώξεις τῆς.

—'Η «Φιλολογικὴ Στέγη Πειραιῶς» διοργάνωσε στόν Πειραιᾶ βραδαῦ ὅπου ό κ. Μεληῆς Νικολαΐδης μίλησε γιά τὴν πνευματικὴν Κύπρο, ἀφοῦ προσλόγισε ό πρесеβυτής κ. Ν. Κραυιδιώτης. 'Εχουν ἀπαγγελθῆ ποιήματα Βασίλῃ Μιχαηλίδῃ, Δ. Λιπέρτῃ, Εὐαγ. Παλληκαρίδῃ, Γλαῦκου 'Αλιθέρση, Τ. 'Ανθία, Ν. Κραυιδιώτῃ, Π. Κρι-

ναίου, Ε. Λυσιώτῃ, 'Α. Περγάνῃ, Αὐγῆς Σαλαλλῆ καὶ Κ. Χρυσάνθῃ.

—'Από τίς 13—20 Νοεμβρ. τὰ Λαϊκά Μπαλλέττα Ρουμανίας παρουσιάσθησαν σέ διάφορες πόλεις τῆς Κύπρου.

—'Από τίς 10 Νοεμβρ. κάθε Πέμπτῃ τὰ φιλολογικά τέια στο Λύκειον 'Ελληνίδων 'Αμμοχώστου. Τὴν ἴδια μέρα καὶ οἱ ἔβδομαδιαίες προβολές μορφωτικῶν ταινιῶν στή Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη 'Αμμοχώστου.

—Στὴν «Έθνικὴ Πνευματικὴ Έστία» Λευκωσίας κάθε Πέμπτῃ προβολὴ ταινιῶν μορφωτικοῦ περιεχομένου.

—'Από τίς 10 Νοεμβρ. ό κ. Μάριος Λάσκαρις ἔδωσε ρεσιτάλ πιάνου σέ διάφορες πόλεις τῆς Κύπρου.

—Στίς 10 Νοεμβρ. ό κ. Εὔης Μαξούτης ἔδωσε στή Λευκωσία ρεσιτάλ πιάνου.

—Στίς 11 Νοεμβρ. ἔδωσε διάλεξη ό κ. Γιάννης 'Αναγνωστόπουλος στό οἶκημα τῶν Κατηχητικῶν Βαρῶσιων μετὸ θέμα: «'Η Τέχνη ὡς ἑλευθερά δημοουρία».

—'Από τίς 10 Νοεμβρ. ἄρχισε εἰδικὴ σειρά ἐκπομπῶν του ΡΙΚ, πού ἐπιμελεῖται ό κ. Π. 'Ιωαννίδης, γιά τό ἔργο Κυπριῶν ἐπιστημονῶν, λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν. Στὴν πρώτη μίλησε ό δρ Κ. Σπυριδάκις καὶ διαβάσθησαν κομμάτια ἀπὸ τό συγγραφικό του ἔργο.

—'Εξεδόθη καὶ ἐκυκλοφόρησε συλλογὴ παιδικῶν δραμάτων του ἐκπαιδευτικοῦ κ. Μ. Χ. Τροκούδη μετὸ τίτλο «Δραματάκια καὶ Κομωδιές».

ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

—Στὴν «Έλευθερία» 20 'Οκτ. του Παύλου Κριναίου «Τὸ ἥρωϊκὸν ἐπιστημονικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν κατόρθωμα του διευθυντοῦ του Μουσείου 'Αχροπόλεως κ. Μηλιάδῃ». Κάθε Κυριακὴ ἡ εἰδικὴ στήλῃ του 'Α. Περνάρη γιά «Πρόσωπα, Κείμενα καὶ πνευματικὲς ἐκδηλώσεις», ὅπου υπεύθυνα καὶ χαραχτηριστικά σχόλια. Στίς 3 Νοεμβρ. του δρος Κ. Χατζηϊωάννου «Τὰ διεθνῆ ἐπιστημονικά συνέδρια ἀπὸ ἀπόψεως διοργανώσεως καὶ προβολῆς τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν». Στίς 11 Νοεμβρ. ό Μεληῆς Νικολαΐδης γράφει δυὸ προσωπικὲς του ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸν Μητροπόυλο. Στίς 13 καὶ 15 Νοεμβρ. ἐνδιαφέροντα ἄρθρα του Παύλου Κριναίου γιά τίς ἰδιωτικὲς συλλογές καλλιτεχνημάτων καὶ κειμηλιῶν.

—Στόν «Φιλελεύθερο» κάθε Τετάρτη καλλιτεχνικά νέα από τόν κ. Α. Μαλένη.

—Στήν «Κύπρον» κάθε Δευτέρα ή στήλη τῆς ποιήσεως μέ νέα ταλέντα καί τά κριτικά τοῦ Δ. Χαμπούλιδη. Ἐπίσης καλλιτεχνικά νέα τῆς Ἀθήνας ἀπό τόν Παντ. Μπίστη. Στίς 31 Ὀκτ. ἐκτός ἀπό τίς συνήθειες στήλες ἄρθρου τοῦ κ. Παντ. Μηχανικοῦ μέ τίτλο «Δογοτεχνικά Ζητήματα».

—Στή «Μάχη» τοῦ κ. Ν. Σαμψών ὕλη ποιητική ἀπό τόν Κυπριακόν Ἀγώνα.

—Στή «Δημοκρατία» κάθε Δευτέρα πνευματική καί καλλιτεχνική κίνησι ἀπό τόν Ὁμέγα.

—Στή «Χαρὰυγή» 20 Ὀκτ. στή σελίδα «Φιλολογία καί Τέχνη» ποιήματα νέων Κυπρίων ποιητῶν, ἄρθρο τοῦ κ. Ν. Βώκου γιά τόν Σύλλογο Μότσαρτ, καί ἄλλα. Στίς 3 Νοεμβρ. ποίημα τοῦ Τεύκρου Ἀνθία, ἄρθρο γιά τόν Σαιν Τζων Πέρος καί ἄλλα.

—Στό περιοδικό «Ὁ Τραπεζικός» ἀρ. 10 (Ὀκτ.) ἄρθρο «Ἐνθουσιώδης καί συγκινητική ὑποδοχή τῶν μελῶν τῆς Ε.Τ.Τ.Κ. τῆς Ἑλλάδος» μέ σχετικές φωτογραφίες.

—Στό περιοδικό «Κυπριακοὶ Καιροὶ» 7 Ὀκτ. (ἀρ. 1 ἢ 100) τὸ διήγημα «Κῆπος» τοῦ κ. Ἀ. Ἐγγενίου, βιογραφικά γιά τὸ δημοσιογράφου Κύριλλο Παυλίδη τοῦ κ. Β. Πετροῖδη, ὁ «Κόσμος τοῦ Παιδιοῦ» ἀπὸ τὸ Λάμπρο Κ. Ρήγα, ὁ «Γιάννης Δεύκης» μέ ἀνθολόγησι τοῦ κ. Ἀ. Περγάνου καί ἄλλα. Στό τεῦχος 2 (101) τῆς 15 Ὀκτ. Ἀναμνήσεις ἀπὸ τόν Δ. Διέρτη τοῦ κ. Σ. Χρυσάβη, ὁ «Βουλευτῆς Κυπριανὸς Οἰκονομίδης» τοῦ κ. Β. Πετροῖδη, «Ζήνων Ρωσίδης» μέ ἀνθολόγησι τοῦ κ. Ἀ. Περγάνου, τὸ «Καλλιτεχνικὸ Δεκαπενθήμερο» τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθου, καί ἄλλη ὕλη.

—Στό περιοδικό «Νέα Ἐποχὴ» ἀρ. 21 ποίημα τοῦ Ν. Βρετάκου, ποιήματα τῆς Ἀντίστασης, ἡ «Νέα Ποίηση» τοῦ Θ. Πιερίδη, τὸ «Ἑλληνικὸ Ἐλαφρὸ Τραγούδι» καί ἄλλα.

—Στὰ «Κυπριακὰ Χρονικά» ἀρ. 1 μὴ νουέλλα τῆς κας Ἡβης Μελέαγγου, ἕνα σημεῖωμα τοῦ κ. Roger Millieκ κλπ.

—Στήν «Κυπριακὴν Ἐκπαιδευσιν» ὕλη ἐκπαιδευτικῆς φύσεως ἀπὸ τὸς κ.κ. Κ. Σπυριδάκι, Ἀ. Μερεμέτη, Κ. Πιλαβάκη, Ἀ. Κοῦρο, Θ. Σοφοκλέους, Κ. Χριστο-

δουλίδη καί τὴν Κα Ἀντ. Μιχαηλίδου.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κ. Χρυσάνθη: Τὸ Κρησφύγετο (τρῖπρακτο) «Λυρική Κύπρος», Λευκωσία, 1960.

Κ. Κ. Keshishian: Romantic Cyprus, 9th ed., Nicosia, Cyprus, 1960.

Ἀντ. Κ. Ἰντιάνου: Ἀγνωστες σελίδες ἀπὸ τῆ ζωῆ καί τὸ ἔργο τοῦ Ἀντρέα Κάλβου, Λευκωσία—Κύπρος, 1960.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Χρυσάνθης Ζιτσαίας: Προσκύνημα στήν Κύπρον, ποιήματα, Θεσσαλονίκη, 1960.

Ι. Π. Κουτσοχέρα: Κατὸν ἀποθρόωνοντα..., Δίφρος, Ἀθήναι, 1960.

Δ. Σαλαμάγα: Τὰ ἰσνάφια καί τὰ ἐπαγγέλματα ἐπὶ Τουρκοκρατίας στὰ Γιάνναι, Γιάνναι, 1959.

«Ν. Ἐστία»: Κάλβος.

Τηλ. Ἀλιβέροη: Τὸ μυστὸ τοῦ φεγγαριοῦ, Θεσσαλονίκη, 1960.

Γ. Διεύθυνσις Τύπου: Δελτίον Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας, ἀρ. 2.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀ. Ἀβρααμίδη, Παναγιᾶ—Πάφος: Τὸ πήραμε. Εὐχαριστοῦμε γιά τὰ καλά σας λόγια. Εὐπρόσδεκτη κάθε συνεργασία ποιότητος. Ν. Σιακόλα καί Ν. Κληροῖδη: Εὐχαριστοῦμε γιά τὰ καλά σας λόγια. Ἡ ἠθικὴ συμπαράστασή σας ἔχει ἐκτιμηθῆ. Σάββα Χρῆστη, Κερύνεια: Σᾶς εὐχαριστοῦμαι πολὺ. Ἐἶναι πολὺ μεγάλη ἡ κατανόησή σας. Ἀ. Γεωργιάδη—Κυπρὸ λέοντα, Πόλη τῆς Χρυσόχου: Εὐχαριστοῦμε. Περιμένουμε τὴν πολύτιμην συνεργασίαν σας. Χρ. Κάριμιον. Καμερόν: Εὐχαριστοῦμε γιά ὅλα. Θὰ πάρετε ξεχωριστὰ γράμμα μας. Σᾶς ἔχουν σταλῆ οἱ διηγήσεις ἐκδόσεις τῆς «Λυρικῆς Κύπρου». Τὸ σημειώμα σας δημοσιεύθη στήν «Ἐλευθερία» 4 Νοεμβρ. Φαίδρα, Λευκωσία: Καλό, ἂν διορθωθῆ λίγο τὸ τέλος. Πάντως χωρὶς νὰ ξέρουμε τ' ὄνομά σας ἰδὲν δημοσιεύεται.

ΝΙΚΟΣ Κ. ΣΙΑΚΟΛΑΣ

ΚΥΠΡΟΣ

ΣΥΣΚΕΥΑΣΤΑΙ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΕΙΣ:—

Έσπεριδοειδῶν, πατατῶν, καρῶτων, πεπονοειδῶν, ὄσπριων, πατατοσπόρου, κρομμύων, σπόρων κουκκιῶν, πιστοποιημένων σπόρων καὶ παντὸς ἐν γένει νωποῦ καὶ ξηροῦ Κυπριακοῦ γεωργικοῦ προϊόντος.

ΕΙΣΑΓΩΓΕΙΣ:—

Βαμβακοπήττας, ἀραβοσίτου, σπόρων, πατατοσπόρου, σάκκων ἐξ ἰούτης, σίτου, κριθῆς, πιτύρου, τροφίμων καὶ ἄλλων γεωργικῶν προϊόντων.

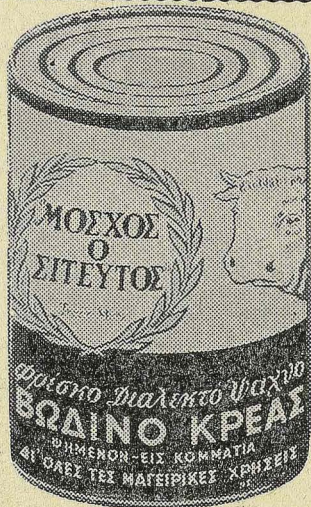

ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΑΙ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΚΑΙ ΑΜΜΟΧΩΣΤΩ,

Ταχ. Κιθ. 744,
Τηλέφ. 2858/73171,
ΛΕΥΚΩΣΙΑ.

Ταχ. Κιθ. 257,
Τηλέφ. 3912/4107,
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ.

Τηλεγρ. Δ/σις: «ΝΚΣ».

Θέλετε ένα θαυμάσιο
γεύμα στη στιγμή για όσα-
δήποτε πρόσωπα;

Τὴν ἀπάντησι θὰ τὴν
βρῆτε στὸν

«ΜΟΣΧΟ ΤΟΝ ΣΙΤΕΥΤΟΝ»

καὶ μάλιστα με ἀπίστευτα χαμηλὴ δαπάνη.

Σὲ πολὺ χαμηλὲς τιμὲς σᾶς προσφέρομεν
εἶδη ὑψηλῆς ποιότητος:

Μετάλλινα ἔπιπλα γραφείων HARVEY

Κρεβάτια με σούστα REST ASSURED

Ἴταλικὲς ἀμαξοῦδες ZANNONI

Ἀγγλικὲς ἀμαξοῦδες καὶ καρεκλοῦδες WALKER

Ψυγεία EMBASSY

Οὐίσκυ DUKE'S OWN.

τῶν ὁποίων εἴμεθα ἀποκλειστικοὶ εἰσαγωγεῖς καὶ διανομεῖς

Διαθέτομεν ἐπίσης εἰς τὸ κατάστημά μας σωρεῖαν ἄλλων εἰδῶν ὡς πλυν-
τήρια, ραδιόφωνα, θερμάστρες, ἀεριοτήρες, ἀεροβόλα, παιχνίδια παιδιῶν,
ἠλεκτρικὲς κουζίνας, κουζίνας γκασιού, γραφομηχανὲς κ.ἄ.

N. K. ΑΣΠΡΙΔΗΣ & ΣΙΑ

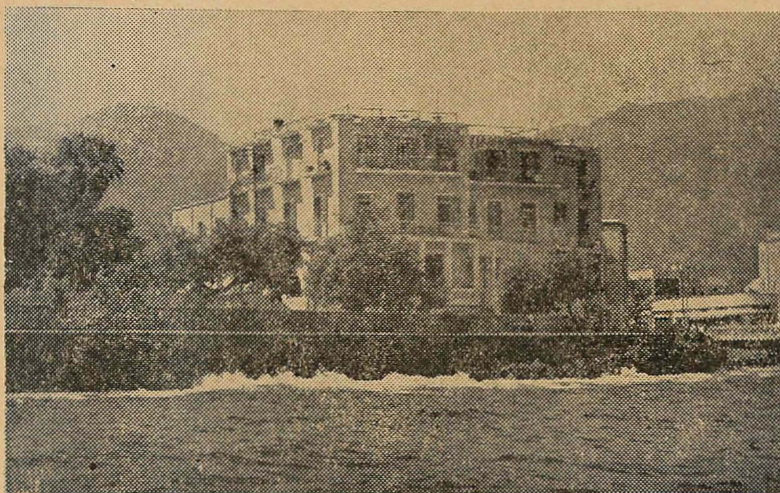
75—79 Φανερωμένης

(ἔναντι Κεντρικῆς εἰσόδου Τραπέζης Κύπρου)

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Χαμηλὲς τιμὲς — Ὑψηλὴ ποιότης.

«ΚΕΡ ΝΤΕ ΛΙΟΝ»

Τὸ ἰδεῶδες ξενοδοχεῖο στὴν Κερύνεια —
τὴ μαγευτικώτερη πόλη τῆς Κύπρου.

ΜΙΑ ΜΟΝΙΜΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΕΙΔΩΝ

“Ὅταν μιλάτε με τοὺς φίλους σας σχετικά με τὴν
ΚΥΠΡΙΑΚΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΝ καὶ τὰ εἶδη τῆς
τὸ καλύτερον ποὺ ἔχετε νὰ κάνετε εἶναι
νὰ ἐπισκεφθῆτε τὸ κατάστημα

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

“Ο ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ”

ποὺ πωλεῖ μόνον Κυπριακὰ εἶδη ἱματισμοῦ.
ΝΑ ΕΙΣΘΕ ΒΕΒΑΙΟΙ ΟΤΙ Η ΚΥΠΡΟΣ ΜΑΣ
ΚΑΙ ΜΥΑΛΑ ΚΑΙ ΧΕΡΙΑ ΔΙΑΘΕΤΕΙ
ὍΠΩΣ ΟΙ ΞΕΝΟΙ.

Λεωφόρος Ὀμήρου
(Ἀκίνητα ΡΟΛΟΓΗ)
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ.

Ίδρυτής: ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ.

Κεντρικά Γραφεία:
Ἀκίνητα Τραπεζῆς Κύπρου,
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Τηλ. Διεύθυνσις διὰ Κεντρικὸν
καὶ ὅλα τὰ Ὑποκαταστήματα **GENSURANCE**

Ὑποκαταστήματα ἐν: **ΑΜΜΟΧΩΣΤΩ — ΛΑΡΝΑΚΙ — ΛΕΜΕΣΩ**
ΠΑΦΩ — ΚΥΡΗΝΕΙΑ — ΜΟΡΦΟΥ
Τηλ. 4444

ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ

- ΖΩΗΣ
- ΠΥΡΟΣ
- ΘΑΛΑΣΣΗΣ
- ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ
- ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ
- ΚΛΟΠΗΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ.

Ε Δ Ρ Α :

ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Ὑποκαταστήματα:

} **ΕΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΩ, ΛΑΡΝΑΚΙ, ΛΕΜΕΣΩ,**
} **ΚΥΡΗΝΕΙΑ, ΠΑΦΩ, ΜΟΡΦΟΥ, ΛΕΥΚΑ.**

καὶ κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον

ΕΝ ΠΡΟΔΡΟΜΩ καὶ ΠΛΑΤΡΕΣ

— Πλήρες δίκτυον ἀνταποκριτῶν εἰς
ὅλας τὰς πόλεις τοῦ ἐξωτερικοῦ.

— Ἀνταποκριτὴς ἐν Κύπρῳ τῶν
μεγαλυτέρων ξένων Τραπεζῶν.

ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ.

ΕΞΗΡΤΗΜΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ (ΛΟΝΔΙΝΟΝ) ΛΤΔ.

212, Shaftesbury Avenue, LONDON W. C. 2

Tel. No. COVent Garden 1142.

ΕΞΗΡΤΗΜΕΝΑΙ ΕΤΑΙΡΕΙΑΙ ΕΝ ΚΥΠΡΩ

ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ.

ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΕΡΜΙΑ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ DOMINION

Τυπώθηκε στὰ Τυπογραφεία «ΖΑΒΑΛΛΗ», ΛΕΥΚΩΣΙΑ - ΚΥΠΡΟΥ